

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och till vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd ändras så att lagens tillämpningsområde utöver internationellt bistånd även ska omfatta finska myndigheters verksamhet utanför Finlands territorium utan utomstående begäran till följd av Finlands nationella behov, självständigt eller som stöd för en annan finsk myndighet, med beaktande av de begränsningar som följer av internationell rätt (annan internationell verksamhet). Ett annat syfte med ändringen är att förtydliga att lagen också kan tillämpas på samverkan med Finlands viktigaste partner.

När det gäller de lagstadgade förfarandena för beslutsfattande i exceptionellt, brådskande och allvarliga situationer ska den geografiska avgränsningen slopas. Det föreslås att avgränsningarna av förfarandet för militära maktmedel i brådskande situationer ändras så att de blir mindre situationsspecifika men dock så att förfarandet i brådskande situationer fortfarande gäller synnerligen exceptionella situationer. Det föreslås att lagens rubrik ändras så att den motsvarar preciseringarna av lagens tillämpningsområde.

De föreslagna ändringarna påverkar inte befogenheterna mellan republikens president och statsrådet.

Det föreslås att lagen om försvarsmakten, territorialövervakningslagen och värnpliktslagen ändras till följd av att lagstiftningen kompletteras med bestämmelser om samverkan och annan internationell verksamhet.

Det föreslås att lagen om konsulära tjänster ändras så att den kompletteras med bestämmelser om utrikesministeriets möjlighet att begära assistans av en annan finsk myndighet för tillhandahållande av sådana konsulära tjänster utanför Finlands territorium som avses i lagen om konsulära tjänster. På motsvarande sätt föreslås det att polislagen ändras så att det blir möjligt för polisen att ge assistans till utrikesförvaltningen. Det föreslås dessutom att polislagen kompletteras med bestämmelser om givande av internationellt bistånd till Europeiska unionen eller internationella organisationer och mottagande av bistånd av dem. Det föreslås att räddningslagen ändras så att inrikesministeriet kan ge assistans som ingår i räddningsväsendet till en annan myndighet utanför Finlands territorium. Gränsbevakningslagen ändras enligt förslaget så att bistånd för upprätthållande av gränssäkerheten också kan begäras och tas emot direkt av en annan stat. Gränsbevakningsväsendets möjlighet att ge assistans som involverar maktmedel utvidgas till att utöver polisen omfatta även andra finska myndigheter. Dessutom föreslås ändringar av lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet, skjutvapenlagen och lagen om civilpersoners deltagande i krishantering.

Lagstiftningen om lämnande av och begäran om internationellt bistånd ska enligt förslaget även vara tillämplig i en situation där Finland är medlem i Nato. Eventuella behov av precisering av lagstiftningen bedöms separat.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2023 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft 1.1.2023.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	5
1 Bakgrund och beredning.....	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Beredning.....	7
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	8
2.1 Lagstiftning och praxis.....	8
2.1.1 Lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd	8
2.1.2 Lagen om militär krishantering.....	10
2.1.3 Lagstiftning som gäller försvarsministeriets förvaltningsområde.....	11
2.1.4 Lagstiftning som gäller inrikesministeriets förvaltningsområde.....	13
2.1.5 Lagstiftningen om utrikesförvaltningen.....	17
2.1.6 Lagstiftning som gäller andra förvaltningsområden	18
2.2 Folkrätt.....	19
2.2.1 Verksamhet inom en annan stats territorium.....	19
2.2.2 Verksamhet inom ett territorium som inte tillhör någon stats suveränitet	20
2.3 Bedömning av lagstiftningen	21
2.3.1 Annan internationell verksamhet	21
2.3.2 Samverkan.....	22
2.3.3 Förfarande i brådskande situationer	23
2.3.4 Assistans till annan finsk myndighet, internationellt bistånd och relaterade förändringar.....	27
3 Målsättning.....	31
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	31
4.1 De viktigaste förslagen.....	31
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	33
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser	33
4.2.2 Konsekvenser för de högsta statsorganens behörighet.....	34
4.2.3 Konsekvenser för myndigheterna	34
4.2.4 Samhälleliga konsekvenser	35
4.2.5 Konsekvenser för värnpliktigas ställning.....	35
4.2.6 Konsekvenser för Åland.....	35
5 Alternativa handlingsvägar.....	36
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser.....	36
5.1.1 Förhållande till lagen om militär krishantering.....	36
5.1.2 Alternativa begrepp.....	36
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet.....	38
6 Remissvar	39
7 Specialmotivering	43
7.1 Lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd	43
7.2 Lag om ändring av lagen om försvarsmakten	48
7.3 Lag om ändring av 24 d § i territorialövervakningslagen	53
7.4 Lag om ändring av 62 och 78 § i värnpliktslagen	54
7.5 Lag om ändring av lagen om konsulära tjänster	56

7.6 Lag om ändring av polislagen	57
7.7 Lag om ändring av 17 § i skjutvapenlagen	63
7.8 Lag om ändring av 38 § i räddningslagen	63
7.9 Lag om ändring av gränsbevakningslagen	64
7.10 Lag om ändring av 36 och 38 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet	68
7.11 Lag om ändring av 2 § i lagen om civilpersoners deltagande i krishantering	69
8 Ikraftträdande	69
9 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	69
LAGFÖRSLAG	76
1. lag om ändring av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd	76
2. lag om ändring av lagen om försvarsmakten	78
3. lag om ändring av 24 d § i territorialövervakningslagen	81
4. lag om ändring av 62 och 78 § i värnpliktslagen	81
5. lag om ändring av lagen om konsulära tjänster	83
6. lag om ändring av polislagen	84
7. lag om ändring av 17 § i skjutvapenlagen	88
8. lag om ändring av 38 § i räddningslagen	88
9. lag om ändring av gränsbevakningslagen	90
10. lag om ändring av 36 och 38 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet	94
11. lag om ändring av 2 § i lagen om civilpersoners deltagande i krishantering	95
BILAGOR	96
PARALLELLTEXT	96
1. lag om ändring av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd	96
2. lag om ändring av lagen om försvarsmakten	99
3. lag om ändring av 24 d § i territorialövervakningslagen	104
4. lag om ändring av 62 och 78 § i värnpliktslagen	105
5. lag om ändring av lagen om konsulära tjänster	107
6. lag om ändring av polislagen	108
7. lag om ändring av 17 § i skjutvapenlagen	115
8. lag om ändring av 38 § i räddningslagen	115
9. lag om ändring av gränsbevakningslagen	117
10. lag om ändring av 36 och 38 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet	123
11. lag om ändring av 2 § i lagen om civilpersoners deltagande i krishantering	125

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Översynen av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (418/2017) inleddes i oktober 2021 till följd av evakueringsoperationen i Afghanistan. Det var fråga om en situation där Finlands Försvarsmakt gav utrikesministeriet bistånd i ett evakueringsuppdrag utomlands. I situationen identifierades behov av att ändra lagens tillämpningsområde så att den skulle täcka behovet av att besluta om en finsk myndighets självständiga agerande utanför Finlands territorium eller genom att bistå en annan finsk myndighet utan extern begäran. Dessutom fann man att de situationer där brådskande förfarande kan tillämpas när biståndet inkluderar militära medel bör omvärderas. Under arbetets framskridande har säkerhetsläget fortsatt att förändras väsentligt varför propositionen i högre grad tar hänsyn till nuvarande och förutsebara utmaningar relaterade till den operativa miljön (SRR 1/2022 rd).

Säkerheten och den operativa miljön i Europa och Finland förändrades i grunden när Ryssland anföll Ukraina den 24 februari 2022. Rysslands anfall bryter uppenbart mot internationell rätt, FN-stadgan samt mot Ukrainas suveränitet och territoriella integritet. Finlands säkerhetspolitiska omgivning har blivit mer instabil och ännu svårare att förutse. Enligt statsrådets aktuella redogörelse är förändringen långvarig (SRR 1/2022 rd, SRR 3/2022 rd, RD 23/2022 rd). Finland är beläget i ett strategiskt viktigt område ur stormakternas perspektiv. Enligt statsrådets försvarspolitiska redogörelse återspeglas spänningarna i den internationella säkerheten i Östersjöregionen som en ökad militär aktivitet. Samtidigt blir Finlands arktiska regioner allt viktigare, och den militära aktiviteten i området har ökat. Säkerhetsläget påverkas också av konkurrensen mellan Ryssland, USA och Kina och de ökade spänningarna (SRR 8/2021 rd).

Utmaningarna i den säkerhetspolitiska omvärlden och hoten som överskrider statsgränserna är allt mer mångfacetterade. Nya former av hot är särskilt terrorism samt hybrid- och cyberhot. Terrordåden kan ta nya former till exempel i och med att datanätsomgivningen utnyttjas och cyberattacker görs. Hybridpåverkan ökat och även blivit mångsidigare. Samtidigt har den blivit ett större säkerhetshot än tidigare (SRR 8/2021 rd). Utöver domäner land, hav och luft betonas cyber- och informationsverksamhetsmiljöer samt rymden i den militära verksamheten. Internationellt samarbete blir allt viktigare för att säkerställa den internationella stabiliteten, freden, demokratin, de mänskliga rättigheterna, rättsstatsprincipen, jämställdheten och jämlikheten.

Det ömsesidiga beroendet i säkerhetsrelaterade frågor mellan EU:s medlemsstater har ökat. EU-samarbetet för att förebygga och förutse olika störningar och kriser samt för att bekämpa och kontrollera säkerhetshot har hela tiden intensifierats. Samarbetet bygger på en omfattande uppfattning om säkerheten. Syftet med samarbetet är att säkerställa att EU effektivt kan reagera på föränderliga hotscenarier och även stärka sin långsiktiga resiliens. Medlemsstaterna har bland annat tillgång till flera arrangemang som bygger på samarbete eller gemensamt ansvar vid störningar och kriser. De kan användas för att samla in, dela och analysera data samt ge och ta emot bistånd. EU-samarbetet styrs av olika strategier och andra politiska dokument. Viktiga med tanke på denna proposition är bland annat Strategin för EU:s säkerhetsunion (2020–2025, nedan COM (2020) 605 final, som Europeiska kommissionen antog år 2020, och E 119/2020 rd) samt EU:s strategiska kompass som styr EU:s säkerhets- och försvarsarbete (USP 11/2020 rd inklusive kompletterande skrivelser) och som fastställdes av Europeiska rådet den 25 mars 2022. Ett viktigt mål för kompassen är att öka den gemensamma handlingsförmågan och -viljan samt att stärka resiliensen och säkerställa solidariteten och det ömsesidiga biståndet i EU.

Betydelsen av internationellt samarbete i frågor om försvar, säkerhet och beredskap har fortsatt att öka sedan lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd trädde i kraft 2017. Statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelser 2016 (SRR 6/2016 rd) och 2020 (SRR 4/2020 rd), de därefter följande försvarspolitiska redogörelserna 2017 (SRR 3/2017 rd) och 2021 (SRR 8/2021 rd) samt statsrådets redogörelse om förändringarna i den säkerhetspolitiska miljön 2022 (SRR 1/2022 rd) hänvisar till utvecklingen samarbetsförmågan med partnererna.

Enligt redogörelsen om förändringarna i den säkerhetspolitiska miljön har Finlands försvarssamarbete ”under de senaste åren utvecklats aktivt och målmedvetet genom att man byggt upp ett nätverk av bilateralt och multilateralt försvarssamarbete som stärker Finlands försvarsförmåga på många sätt. Av central vikt är den samverkansförmåga och det stöd för att utveckla våra egna förmågor och vår militära försörjningsberedskap som uppnås genom försvarssamarbetet” (s. 16). Enligt försvarsredogörelsen 2021 är ett av målen för försvarssamarbetet att utveckla samverkansförmågan med Finlands viktigaste partner med tanke på såväl normala förhållanden, störningar under normala förhållanden som undantagsförhållanden. Detta stärker säkerheten i Finland och skapar förutsättningar för samordnade åtgärder när så särskilt beslutas (s. 39).

I försvarsredogörelsen 2021 konstateras följande: ”Förändringarna i omvärlden har påverkat försvarssamarbetet så att det under de senaste åren i högre grad än tidigare har fokuserat på frågor som gäller säkerhetsläget i närområdena, förändringar i hotmiljön, de militära förmågorna, lägesuppfattningen och samarbete i krissituationer” (s. 38).

Till följd av förändringen i omvärlden måste Finland kunna försvara sig i situationer som utvecklas snabbt. Planeringen av det militära försvaret bygger på en bedömning av möjliga militära hot som riktas mot Finland. Enligt försvarsredogörelsen 2021 kommer de militära hot som riktas mot Finland mest sannolikt att hänföra sig till en allmän europeisk kris eller vara en följd av en militär konflikt som utvecklas i Finlands närområde (SRR 8/2021 rd, s. 28). Samverkansförmågan utvecklas utifrån denna grund.

Samarbetet mellan Finland och Sverige är det mest långtgående exemplet på samverkan. I försvarsredogörelsen 2021 konstateras följande: ”Samverkansförmågan, som är planerad, uppbyggd och övad under fredstid, har som syfte att Finland och Sverige kan genomföra försvarsrelaterade åtgärder baserade på förhandsplanering och skapade förutsättningar tillsammans i alla förhållanden” (SRR 8/2021 rd, s. 44). Samverkan med internationella partner kompletterar övervakningen och tryggheten av den territoriella integriteten (SRR 8/2021 rd, s. 20).

De praktiska förutsättningarna för samverkan har byggts upp genom multilateralt och bilateralt samarbete. I det multilaterala försvarssamarbetet är det nordiska försvarssamarbetet viktigast. År 2018 fastställdes utveckling av samverkansförmågan även under kriser och konflikter som ett av dess mål. Som partner till Nato är utvecklingen av samverkansförmågan en anledning för Finland att delta i Natos krävande övningar (SRR 4/2020 rd, s. 29). Dessutom är utvecklingen av samverkansförmågan en del av försvarssamarbetet i landsgrupper såsom Joint Expeditionary Force (JEF), European Intervention Initiative (EI2) och Framework Nations Concept (FNC) (SRR 8/2021 rd, s. 43). I JEF som leds av Storbritannien är målet att stödja utvecklingen och underhållet av de deltagande ländernas militära kapacitet, att förebygga kriser och vid behov agera tillsammans i krissituationer. Förutom Storbritannien deltar Finland, Nederländerna, Lettland, Litauen, Norge, Sverige, Danmark och Estland i gruppens aktiviteter. Det franskledda europeiska interventionsinitiativet EI2 utvecklar Europas strategiska kultur och relationer mellan försvarsförvaltningarna samt en gemensam situationsbild, skapar förutsättningar för förut-

seende och informationsutbyte och utvecklar Europas beredskap att reagera på kriser på en strategisk-politisk nivå. Målet för tyskledda ramstatsgruppen FNC är att utveckla långsiktig europeisk kapacitet samt kompatibla och samarbetande trupphelheter.

I det bilaterala försvarssamarbetet betonas de länder som ur Finlands försvarssynvinkel skulle vara betydande aktörer i norra Europa och i Östersjöområdet vid en krissituation (SRR 8/2021 rd, s. 27). När det gäller utveckling av samverkansförmågan hänvisas till samarbete med Sverige (SRR 4/2020 rd, s. 28; SRR 8/2021 rd, s. 43); USA (SRR 4/2020 rd, s. 30; SRR 8/2021 rd, s. 43); Norge (SRR 8/2021 rd, s. 43) samt till samarbete mellan Finland, Sverige och USA (SRR 8/2021rd, s. 43). I statsrådets redogörelse om förändringarna i den säkerhetspolitiska miljön konstateras att vikten av försvarssamarbetet har accentuerats i det rådande säkerhetsläget (s. 20). Försvarssamarbetet med Sverige, USA och Norge samt även med andra partner fördjupas ytterligare.

I anslutning till det bilaterala och multilaterala försvarssamarbetet har även ramdokument för försvarssamarbete uppgjorts (SRR 8/2021 rd, s. 40). Antalet ramdokument har fortsatt att öka sedan lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd trädde i kraft år 2017. Ramarrangemang och andra samarbetsdokument stöder inriktningen av samarbetet och gör det mer systematiskt. Samarbetsdokumenten kan till exempel kallas för ramarrangemang (Framework Arrangement), avsiktsförklaring (Statement of Intent), samförståndsavtal (Memorandum of Understanding) eller tekniskt arrangemang (Technical Arrangement). Dokumenten är inte rättsligt bindande. Separata handlingsplaner eller program kan utarbetas för att stödja deras genomförande.

Utöver de ovan nämnda länderna och landsgrupperna har försvarsministeriet slutit samarbetsdokument med till exempel Storbritannien, Tyskland, Frankrike, Estland och Polen. Innehållet i samarbetsdokumenten varierar beroende på samarbetets omfattning och avtalspraxis i olika länder. Till exempel i samarbetsdokumenten med Storbritannien (2016), Tyskland (2017) och Frankrike (2018), är samverkansförmågan ett centralt mål. Dessutom kan samarbetsdokument till exempel omfatta frågor om försvarspolitik dialog, lägesbilder och informationsutbyte samt utveckling av prestationsförmågan. Riktlinjer för samarbetsdokument som rör försvarssamarbete dras på gemensamma möten mellan republikens president och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott (TP-UTVA) eller alternativt informeras den finska utrikes- och säkerhetspolitiska ledningen och riksdagen på annat sätt om dem innan de undertecknas. Beslut om undertecknande av samarbetshandlingar fattas av försvarsministeriet.

Efter att ha hört riksdagen beslutade republikens president den 17 maj 2022 i enlighet med statsrådets framställning att Finland informerar Nordatlantiska fördragsorganisationen (NATO) om sitt intresse av att föra diskussioner om att ansluta sig till Nordatlantiska fördraget. Lagstiftningen om lämnande av och begäran om internationellt bistånd skulle också kunna tillämpas i en situation där Finland är medlem i Nato. Eventuella preciseringsbehov av lagstiftningen kommer att bedömas separat.

1.2 Beredning

Den 11 oktober 2021 tillsatte utrikesministeriet en arbetsgrupp för att bedöma behovet av revidering av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och för att bereda nödvändiga lagändringar (UM014:00/2021). I arbetsgruppen ingick företrädare för republikens presidents kansli, statsrådets kansli, utrikesministeriet, justitieministeriet, inrikesministeriet och försvarsministeriet. Den 17 mars 2022 beslutade utrikesministeriet att förlänga arbetsgruppens mandatperiod till den 31 maj 2022. Arbetsgruppen sammanträffade 17 gånger.

Arbetsgruppen hörde bland annat följande sakkunniga: justitiekansler Tuomas Pöysti, kanslichef för justitiekanslersämbetet Tuula Majuri, chefen för sessionsenheten vid statsrådets kansli Arno Liukko, utskottsrådet för riksdagens utrikesutskott Tiina Larvala, professor Tuomas Ojanen från juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet och professor Janne Salminen från juridiska fakulteten vid Åbo universitet. Dessutom hörde arbetsgruppen företrädare för utrikesministeriet, inrikesministeriet, Polisstyrelsen, skyddspolisen, Gränsbevakningsväsendet, försvarsministeriet och Försvarsmaktens huvudstab.

Arbetsgruppen blev klar med sitt betänkande som upprättats som en regeringsproposition 31 maj 2022.

Utlåtanden om utkastet till regeringens proposition begärdes av sammanlagt 83 parter, bland annat ministerier och andra myndigheter samt personalorganisationer, mellan 3 juni och 8 juli 2022 via tjänsten Lausuntopalvelu.fi. Inlämnade utlåtanden och en sammanfattning av dem finns på statsrådets projektsida [Bedömning av behoven av ändringar i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd](#) under projektnumret UM014:00/2021. Ytterligare information om utlåtandena finns nedan i avsnitt 6. Propositionen har färdigställts som tjänsteuppdrag vid utrikesministeriet.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Lagstiftning och praxis

2.1.1 Lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd

Lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd innehåller bestämmelser om de högsta statsorganens beslutsfattande vid lämnande av och begäran om internationellt bistånd. Lagen tillämpas på beslutsfattande om lämnande av betydande internationellt bistånd till en annan stat, till Europeiska unionen eller till en internationell organisation och begäran om internationellt bistånd av en annan stat, till Europeiska unionen eller till en internationell organisation. Vid provning av lämnande av och begäran om bistånd ska målen och principerna i FN-stadgan och andra folkrättsliga regler som är bindande för Finland beaktas.

Enligt 1 § tillämpas lagen på de högsta statsorganens beslutsfattande om det är fråga om bistånd som grundar sig på 1) EU:s solidaritetsklausul eller 2) klausulen om ömsesidigt bistånd, eller 3) bistånd som inbegriper betydande militära resurser eller 4) som kan inbegripa användning av militära maktmedel, eller bistånd 5) som är betydelsefullt i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende eller 6) som är vittsyftande och principiellt viktigt. Flera rättsliga grunder kan bli tillämpliga samtidigt.

Enligt regeringens proposition (RP 72/2016 rd) kan lagen tillämpas också när Finland deltar i samverkan inom ett territorium som inte lyder under någon stats suveränitet, såsom inom den ekonomiska zonen, på det fria havet eller i internationellt luftrum, eller när Finland begär bistånd till ett sådant territorium.

Syftet med lagen har varit att säkerställa att Finland har relevant beslutsförmåga, särskilt vid fullgörandet av skyldigheter enligt EU:s solidaritetsklausul och klausul om ömsesidigt bistånd.

Syftet med lagen har även varit att säkerställa att nödvändiga beslut i situationer relaterade till lämnande och mottagande av bistånd kan fattas snabbt och effektivt utan att äventyra de biståndsmekanismer som redan etablerats.

Enligt 2 § 1 mom. i lagen fattas beslut om att lämna eller begära bistånd vid statsrådets allmänna sammanträde efter föredragning från ministeriet i fråga. Om lämnandet av eller begäran om bistånd är en internationell fråga som är betydelsefull i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende, fattas beslutet till denna del av republikens president utifrån statsrådets förslag till avgörande. Bestämmelser om statsrådets behörighet att bereda beslut som fattas i Europeiska unionen och att besluta om Finlands åtgärder med avseende på besluten finns i grundlagen.

Enligt 3 § i lagen ska statsrådet höra riksdagens utrikesutskott, om biståndet kan inbegripa användning av militära maktmedel, innan ett beslut om lämnande av eller begäran om bistånd fattas. Om beslutet gäller en särskilt krävande situation, ska statsrådet höra riksdagen genom att förelägga den en redogörelse i saken innan beslut fattas.

I 4 § i lagen föreskrivs om förfarande i brådskande situationer som handlar om bistånd baserat på EU:s solidaritetsklausul eller bistånd som involverar betydande militära resurser. Om det inte är möjligt att fatta ett beslut som gäller bistånd tillräckligt snabbt i exceptionellt brådskande och allvarliga situationer som handlar om att lämna eller begära bistånd mellan Finland och Europeiska unionen eller dess övriga medlemsstater, eller mellan Finland och de övriga nordiska länderna, kan ministeriet i fråga fatta beslut om lämnande av och begäran om bistånd. Beslut om huruvida biståndet ska fortsätta och upphöra ska fattas med iakttagande av förfarandet enligt 2 §.

Lagens 5 § föreskriver om möjligheten att i brådskande situationer fatta beslut som kräver militära maktmedel. Om det inte är möjligt att tillräckligt snabbt fatta ett beslut om bistånd som inbegriper militära maktmedel enligt 2 §, kan beslutet om att lämna eller begära bistånd fattas enligt det förfarande som föreskrivs i 5 § i exceptionellt brådskande och allvarliga situationer som handlar om att lämna eller begära bistånd mellan Finland och Europeiska unionen eller dess övriga medlemsstater, eller mellan Finland och de övriga nordiska länderna, och där biståndet är nödvändigt för att avvärja en överhängande terroristattack som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa eller en överhängande fara som utgör ett allvarligt hot mot rikets säkerhet och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran. Då ska beslutet om att lämna eller begära bistånd fattas av statsrådets allmänna sammanträde eller republikens president på det sätt som föreskrivs i 2 § 1 mom. i lagen. Statsrådet ska lämna en utredning i ärendet till riksdagens utrikesutskott innan ett beslut om att lämna eller begära bistånd som involverar militära maktmedel fattas. Efter det att beslutet fattats ska ärendet dock omedelbart föreläggas riksdagen.

De förfaranden i brådskande situationer om vilka föreskrivs i 4 och 5 § i lagen har avgränsats till bistånd mellan Finland och Europeiska unionen eller dess övriga medlemsländer eller mellan Finland och andra nordiska länder.

Tillämpningspraxis

Lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd trädde i kraft den 1 juli 2017. Statsrådets kansli utfärdade år 2019 en anvisning om förfaranden och tillvägagångs vid tillämpning av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (VN/4115/2019; VNK004:00/2019).

Lagen tillämpades för första gången när republikens president den 20 augusti 2021 med stöd av 1 § 1 mom. 4 och 5 punkten och 2 § 1 i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd beslutade att Finland skulle skicka en styrka från Försvarsmakten till området vid flygplatsen i Kabul för att stödja evakueringen av personer från Afghanistan till

Finland och de civila personer som skulle genomföra evakueringsoperationen. Riksdagen hördes i ärendet genom föreläggande av en redogörelse enligt 3 § i lagen (SRR 7/2021 rd – RD 24/2021 rd). Vid beredningen av beslutet framkom vissa brister i lagens tillämpningsområde. I 1 § i lagen identifieras inte situationer där det i de betydande situationer av internationellt bistånd som föreskrivs i den är nödvändigt att utifrån Finlands egna behov besluta om en finsk myndighets verksamhet utanför Finlands territorium, självständigt eller genom att bistå annan finsk myndighet. En situation som involverar bistånd och som nämns i motiveringarna till lagen är uppställande av militära prestationsförmågor för multinationella evakueringsinsatser, särskilt när det gäller evakuering av EU-medborgare och när det inte går att sköta uppdraget till exempel med hjälp av den internationella räddningstjänsten (RP 72/2016 rd, s. 6). Dessutom konstaterades att det borde omprövas i vilka situationer förfarandet i brådskande situationer enligt 5 § i lagen kan tillämpas när biståndet innefattar militära maktmedel.

Efter operationen i Afghanistan har lagen tillämpats sammanlagt åtta gånger i frågor som gällt Ukraina. Republikens president fattade besluten enligt 1 § 1 mom. 3 och 5 punkten i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd med stöd av 2 § 1 mom. i den lagen. Den överlämnade materielens art och kvantitet ansågs vara betydande enligt 1 § 1 mom. 3 punkten i lagen, eftersom den involverade betydande politiska aspekter. Materielen var också betydande med tanke på det nationella försvaret. Med hänsyn till säkerhetsläget i Ukraina och hela Europa, samt motsvarande beslut som fattats av andra länder ansågs lämnandet av materiellt bistånd vara utrikes- och säkerhetspolitiskt av betydelse enligt 1 § 1 mom. 5 punkten i lagen.

På lämnandet av internationellt bistånd vederlagsfritt till Ukraina tillämpades 24 § i lagen om statsbudgeten (423/1988) samt 72 och 72 a § i förordningen om statsbudgeten (1243/1992).

Lagen om export av försvarsmateriel (282/2012) har inte ansetts vara tillämplig på export av försvarsmateriel enligt lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd där beslut om lämnande av bistånd fattas av republikens president på statsrådets framställning.

Försvarsministeriet informerade riksdagens utrikes- och försvarsutskott om tillhandahållande av materiellt bistånd i enlighet med 47 och 97 § i grundlagen. När det gäller överlämnande av försvarsmateriel ansågs det inte vara bistånd som kunde innefatta användning av militära maktmedel som enligt 3 § i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd skulle ha förutsatt hörande av riksdagens utrikesutskott eller sådana särskilt krävande situationer som skulle ha krävt föreläggande av en redogörelse. Med hänsyn till situationens särskilda karaktär hörde försvarsministeriet dock riksdagens utrikesutskott den 28 februari 2022.

De förfaranden i brådskande situationer som föreskrivs i lagen har hittills inte tillämpats en enda gång.

2.1.2 Lagen om militär krishantering

Lagen om militär krishantering (211/2006) innehåller bestämmelser om Finlands deltagande i internationell militär krishantering samt utbildnings- och övningsverksamhet som hänför sig till krishanteringen. Enligt 1 § i lagen kan Finland delta i militär krishantering som har bemyndigats av FN:s säkerhetsråd eller undantagsvis i annan internationell militär krishantering som syftar till att upprätthålla eller återställa internationell fred och säkerhet eller till att stödja humanitär hjälpverksamhet eller skydda civilbefolkningen med beaktande av målsättningen för och principerna i FN-stadgan samt övriga regler i den internationella rätten (*militär krishantering*).

Denna lag tillämpas inte på Finlands deltagande i sådana militära åtgärder som vidtas med stöd av artikel 51 i FN-stadgan. Artikel 51 i stadgan föreskriver om de åtgärder som stater kan vidta för att utöva sin rätt till självförsvar enligt internationell rätt när en medlem av FN har varit föremål för ett väpnat angrepp.

Till 1 § i lagen om militär krishantering, som gäller lagens tillämpningsområde, fogades genom en ändring av lagen som trädde i kraft den 1 juni 2015 (576/2015) sändande av militärpersoner på militära uppdrag i annan internationell krishantering. Syftet var att göra det möjligt att sända militärpersoner på militära uppdrag också i annan internationell krishantering än militär krishantering, såsom på förbindelseofficers eller militärrådgivares uppdrag i civila krishanteringsoperationer eller i FN:s så kallade politiska operationer. Syftet var också att göra det möjligt för Finland att delta i krishantering med militärpersoner i situationer, där det inte kan anses vara fråga om ovan avsedd militär krishantering, men där det dock behövs Försvarmaktens specialkunskap för uppdraget (RP 297/2014 rd).

Beslutet om Finlands deltagande i eller utträde ur sådan krishantering som avses i 1 § i lagen fattas av republikens president utifrån statsrådets allmänna sammanträdes förslag till avgörande. Innan förslaget till avgörande läggs fram ska statsrådet beroende på fallet antingen höra riksdagens utrikesutskott eller om förslaget till avgörande gäller ett militärt särskilt krävande krishanteringsuppdrag eller ett uppdrag som inte baserar sig på bemyndigande av FN:s säkerhetsråd höra riksdagen genom att förelägga den en redogörelse i saken. Om förslaget till avgörande gäller Finlands deltagande med högst tio personer i militär krishantering, ska statsrådet innan förslaget till avgörande läggs fram ge riksdagens utrikesutskott en utredning i saken.

Enligt lagen om militär krishantering kan försvarsministeriet börja vidta sådana berednings- och beredskapsåtgärder som hänför sig till deltagandet efter att ärendet förberedelsevis har behandlats av republikens president och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott vid ett gemensamt sammanträde innan beslutet om Finlands deltagande i en militär krishantering har fattats.

Lagen innehåller bestämmelser om ställningen för militär krishanteringspersonal. Lagen innehåller även bestämmelser om grunderna och begränsningarna för användning av maktmedel i militär krishantering.

2.1.3 Lagstiftning som gäller försvarsministeriets förvaltningsområde

Enligt 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om försvarsmakten (551/2007) hör det till Försvarmaktens uppgifter att delta i stöd och bistånd som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) eller artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen (FEU) samt att delta i territorialövervakningssamarbete eller i annat internationellt bistånd och annan internationell verksamhet.

Enligt 4 a och 12 § i lagen om försvarsmakten kan försvarsministeriet efter att ha hört utrikesministeriet begära bistånd som hör till Försvarmaktens verksamhetsområde eller delta i lämnande av bistånd eller annan internationell verksamhet, om inte något annat föreskrivs i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

När det gäller internationellt bistånd föreskriver lagen om försvarsmakten även om uppgifter, befogenheter, användning av maktmedel och personalens ställning. När internationellt militärt bistånd tas emot med stöd av 4 b § i lagen om försvarsmakten ska det i beslutet om bistånd anges för vilket uppdrag bistånd begärs, behörighet, militära resurser som ingår i biståndet och eventuell användning av maktmedel samt andra villkor för att lämna biståndet.

Enligt 24 d § i territorialövervakningslagen (755/2000) finns bestämmelser om begärande av stöd av militärmyndigheten i en annan stat för territorialövervakningen i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och i lagen om försvarsmakten. Försvarsmakten kan med stöd av ett sådant beslut framställa en begäran om ett uppdrag hos militärmyndigheten i en annan stat eller vidta andra åtgärder som gäller verkställigheten av beslutet. I praktiken kan det till exempel handla om att identifiera ett objekt och lämna information om det.

Enligt 2 § i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och 12 § i lagen om försvarsmakten får Försvarsmakten inte åläggas att lämna bistånd eller delta i annan internationell verksamhet utan det förfarande som föreskrivs i lagarna, om inte något annat följer av den behörighet som Försvarsmaktens överbefälhavare har. Sändandet av Försvarsmaktens styrkor för att lämna bistånd och för annan internationell verksamhet inverkar på Försvarsmaktens överbefälhavares ställning, eftersom styrkorna är en del av Försvarsmakten och därmed underställda överbefälhavaren. Beslutsförfarandet utesluter inte presidentens möjlighet att i egenskap av överbefälhavare ge Försvarsmakten order i form av ett militärt kommandomål inom ramen för den beslutanderätt om vilken föreskrivs i lagen om försvarsmakten.

Försvarsministeriet har fattat beslut enligt 12 § 3 mom. i lagen om försvarsmakten om försvarsmaktens deltagande i lämnande av internationellt bistånd och annan internationell verksamhet två gånger våren och sommaren 2022.

Personal

Försvarsmakten har anställt personal och värnpliktiga i tjänstgöring.

Enligt 127 § i grundlagen, som gäller skyldigheten att försvara landet, är varje finsk medborgare skyldig att delta i fosterlandets försvar eller att bistå försvaret på det sätt som bestäms i lag. Om fullgörandet av skyldigheten för värnpliktiga att försvara landet föreskrivs i värnpliktslagen (1438/2007). Enligt 2 § i värnpliktslagen är varje manlig finsk medborgare värnpliktig från ingången av det år när han fyller 18 år till utgången av det år när han fyller 60 år, om inte något annat bestäms i lagen. Fullgörandet av värnplikten omfattar beväringstjänst, repetitionsövning, extra tjänstgöring och tjänstgöring under mobilisering samt deltagande i uppbåd och besiktning av tjänstedugligheten. De värnpliktiga tjänstgör eller hör till reserven eller den ersättande reserven.

I 12 b § i lagen om försvarsmakten föreskrivs om personal som deltar i lämnandet av internationellt bistånd och i annan internationell verksamhet. Enligt paragrafens 1 mom. används för lämnande av internationellt bistånd och deltagande i annan internationell verksamhet i första hand sådan personal vid försvarsmakten som har förbundit sig vid försvarsmaktens internationella verksamhet. Det är dock inte alltid möjligt att endast använda frivilliga i internationella uppdrag. Försvarsmaktens personal kan därför också förordnas att delta i uppgifter som rör lämnande av bistånd och annan internationell verksamhet, när det är nödvändigt för att säkerställa tillräckliga personalresurser och kompetens. Personalen står i tjänste- eller arbetsavtalsförhållande till Försvarsmakten medan uppdraget pågår.

I 12 b § 2 mom. i lagen om försvarsmakten hänvisas till värnpliktslagen när det gäller användning av värnpliktiga för lämnande av internationellt bistånd och för annan internationell verksamhet. Till den del det är fråga om tjänstgöringsvilliga reservister kan även tillfälligt tjänste- eller anställningsförhållande ingås mellan dem och Försvarsmakten, varvid 12 b § i lagen om försvarsmakten tillämpas på dem, och deras ställning är densamma som för Försvarsmaktens

övriga anställda personal. En värnpliktig som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning kan kortvarigt förordnas till tjänstgöring utomlands enligt 62 § i värnpliktslagen. Den värnpliktiges uttryckliga samtycke förutsätts enligt 1 mom. 3 punkten när det gäller deltagande i lämnandet av internationellt bistånd eller annan internationell verksamhet. Enligt 62 § 1 mom. 4 punkten i värnpliktslagen kan en värnpliktig kortvarigt förordnas till tjänstgöring utomlands även när han eller hon deltar i sedvanlig fartygstjänstgöring utanför Finlands territorialvatten. I sådana situationer förutsätts inte uttryckligt samtycke.

I 78 § i värnpliktslagen föreskrivs om begränsningar som gäller förordnande av en värnpliktig som tjänstgör till en annan uppgift än det militära försvaret av Finland. Enligt paragrafen får värnpliktiga som tjänstgör inte delta i gripande av farliga personer, röjning av sprängladdningar, uppgifter som förutsätter användning av vapenmakt eller andra motsvarande farliga uppgifter. Begränsningarna är relevanta endast när en värnpliktig som fullgör värnplikt eller deltar i repetitionsutbildning deltar i lämnande av internationellt bistånd eller annan internationell verksamhet.

2.1.4 Lagstiftning som gäller inrikesministeriets förvaltningsområde

Polisverksamhet

Enligt 9 kap. 9 a § i polislagen (872/2011) kan Polisstyrelsen inom sitt förvaltningsområde både lämna och begära internationellt bistånd inom ramen för EU:s Prüm- och Atlassamarbete. Polisstyrelsen ska utan dröjsmål underrätta inrikesministeriet om samarbete som har blivit aktuellt och om sitt beslut om att lämna eller begära bistånd. Inrikesministeriet kan fatta beslut om att fortsätta eller avsluta påbörjat samarbete. Inrikesministeriet har befogenhet att fatta beslut i stället för Polisstyrelsen, om ärendet är av särskild betydelse för Finlands inre säkerhet.

Med stöd av 9 kap. 9 b § i polislagen kan polisen även lämna och begära sådant internationellt bistånd för vilket det inte finns någon särskild EU-lagstiftning eller internationell överenskomst. Bistånd kan lämnas eller begäras om det handlar om att upprätthålla den allmänna ordningen och säkerheten, bekämpa brottslighet, bekämpa hot om terrorism eller omedelbar fara för människors liv eller hälsa, eller om lämnande av eller begäran om bistånd är motiverat på grund av hot som riktas mot den inre säkerheten i Finland, den stat som begär bistånd eller EU. Beslut om att lämna eller begära bistånd fattas av inrikesministeriet.

I beslutet ska innehållet i biståndet, tjänstemännens befogenheter och de vapen, den ammunition, de maktmedelsredskap och den övriga utrustning som är tillåten för tjänstemännen anges. På de situationer som avses i 9 kap. 9 a och 9 b § i polislagen tillämpas lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd, om tröskeln för dess tillämpning överskrids.

Enligt 9 kap. 2 a § i polislagen kan internationellt bistånd som lämnas även omfatta assistans av en annan finsk myndighet till polisen, om polisens resurser är otillräckliga för lämnandet av internationellt bistånd eller om det för biståndet behövs specialpersonal eller specialmateriel som polisen saknar. En annan förutsättning är att assistansen har samtycke av den stat som begärt bistånd och att den berörda myndigheten har behörighet att ge assistans. I praktiken kan assistans ges särskilt av Försvarsmakten, Gränsbevakningsväsendet eller en räddningsmyndighet.

Assistans som ges av annan myndighet för att utföra polisuppdrag kan omfatta användning av kraftfullare lämplig vapenmakt med Försvarsmaktens militära utrustning eller Gränsbevakningsväsendets motsvarande vapenmakt än personligt vapen för att utföra polisuppdrag i syfte att bekämpa terroristbrott. Inrikesministeriet fattar beslut om begäran om assistans av en annan myndighet. I fråga om beslutsfattandet vid givande av assistans gäller vad som föreskrivs särskilt. Om tröskeln för tillämpning av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd överskrids i fråga om lämnande av bistånd, fattas beslutet om biståndshelheten utifrån inrikesministeriets föredragning med stöd av nämnda lag.

Inrikesministeriets polisavdelning utfärdat år 2018 en intern anvisning om begäran om handräckning av Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet i situationer relaterade till terroristbrott enligt 34 a kap. i strafflagen samt i situationer där internationellt bistånd begärs och lämnas (5.12.2018, SMDno-2018-1401).

9 kap. i polislagen tillämpas på skyddspolisens internationella verksamhet i situationer som hör till kapitlets tillämpningsområde. Om skyddspolisens uppgifter och befogenheter utanför Finlands territorium föreskrivs också särskilt, eftersom skyddspolisen är Finlands civila underrättelsetjänst i utlandet. Särskilda bestämmelser om skyddspolisens civila underrättelseverksamhet finns i 5 a kap. i polislagen.

Även om civil underrättelseverksamhet i utlandet inte förutsätter begäran eller samtycke av en annan stat, tar polislagens 5a kap. även hänsyn till internationella samarbetssituationer. Enligt 5 a kap. 57 § 1 mom. i polislagen får skyddspolisen samarbeta och inhämta information tillsammans med utländska säkerhets- och underrättelsetjänster för att skydda den nationella säkerheten. Enligt 2 mom. i samma paragraf ska en polisman vid skyddspolisen iakttä de begränsningar och villkor för användningen av metoderna för underrättelseinhämtning som staten i fråga ställer, om gemensam informationsinhämtning genomförs i samarbete med den stat på vars territorium metoder för underrättelseinhämtning är avsedda att användas. Enligt 3 mom. i paragrafen beslutar chefen för skyddspolisen om deltagande i internationellt samarbete och om användning av metoder för underrättelseinhämtning i samband med det.

Internationell räddningsverksamhet

Enligt 38 § i räddningslagen (379/2011) kan inrikesministeriet på begäran av EU, en annan stat eller en internationell organisation besluta att vid räddningsinsatser lämna bistånd till utlandet. Inrikesministeriet kan också vid räddningsinsatser begära internationellt bistånd från EU, en annan stat eller en internationell organisation. Bistånd vid räddningsinsatser kan således lämnas och begäras via exempelvis unionens civilskyddsmekanism, FN och dess specialorganisationer, Natos euroatlantiska samordningscentral för räddningstjänsten (EADRCC) samt bilaterala och multilaterala statsfördrag som Finland slutit. Lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd tillämpas på beslutsfattande om internationellt bistånd som ingår i räddningsinsatser, om dess tillämpningströskel överskrids.

Bistånd relaterat till räddningsverksamhet i utlandet omfattar räddningsinsatser om vilka föreskrivs i 32 § i räddningslagen och som går ut på assistans samt sändande av sakkunniga, formationer och materiellt bistånd i katastrofer orsakade av människan eller naturen samt åtgärder som avses i Europaparlamentets och rådets beslut om en civilskyddsmekanism för unionen (1313/2013/EU).

Enligt inrikesministeriets arbetsordning beslutar räddningschefen om lämnande av bistånd som ingår i internationella räddningsinsatser, med undantag för ärenden som hör till Gränsbevakningsväsendets uppgifter. Internationella begäranden om bistånd vidarebefordras i allmänhet till statsrådets situationscentral, som till exempel är den officiella kontaktpunkten för unionens civilskyddsmekanism. Jourhavande vid Räddningsinstitutet/Krishanteringscentret lämnar en framställning om de sakkunniga eller räddningsformationer som ska sändas till jourhavande vid inrikesministeriets räddningsavdelning, som föredrar ärendet för räddningsöverdirektören för beslutsfattande och informerar vid behov bland annat statsledningen och andra myndigheter. Räddningsinstitutet ansvarar för den operativa beredskapen för internationellt bistånd, inklusive administrationen av sakkunniglistan, uppställningen och utrustandet av formationer. Om personalens ställning och anställningsvillkor föreskrivs i lagen om civilpersonals deltagande i krishantering (1287/2004).

Bistånd som ingår i en internationell räddningsinsats kan begäras av inrikesministeriet eller en behörig myndighet i enlighet med överenskommelser som ingåtts på grundval av statsfördrag. Om regionala överenskommelser har ingåtts på grundval av statsfördrag kan den regionala behöriga myndighet som nämns i avtalet begära eller lämna internationellt bistånd enligt avtalet.

Inrikesministeriet utfärdade år 2015 en anvisning om arrangemang för mottagande av internationellt bistånd i Finland vid naturkatastrofer och katastrofer som orsakats av människor (Inrikesministeriets publikation 18/2015, 7.10.2015).

Gränssäkerhet

Enligt 15 a § i gränsbevakningslagen (578/2005) fattar statsrådets allmänna sammanträde beslut om framställning av begäran till Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån (Frontex) om en snabb gränsinsats som avses i artikel 37.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1896 om den europeiska gräns- och kustbevakningen och om upphävande av förordningarna (EU) nr 1052/2013 och (EU) 2016/1624, nedan gräns- och kustbevakningsförordningen. Om ett hot som riktas mot den allmänna ordningen, den inre säkerheten eller folkhälsan emellertid ovillkorligen förutsätter att begäran framställs utan dröjsmål, får begäran framställas av inrikesministern innan frågan avgörs av statsrådets allmänna sammanträde. Ovanstående gäller, om inte lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd föranleder annat.

Enligt 15 b § i gränsbevakningslagen beslutar inrikesministeriet om inrikesförvaltningens myndigheters årliga deltagande i den europeiska gräns- och kustbevakningens stående styrkas verksamhet. Gränsbevakningsväsendet samordnar genomförandet av Europas integrerade gränsförvaltning i Finland och Finlands deltagande i Europeiska gräns- och kustbevakningsbyråns verksamhet.

Gränsbevakningsväsendet beslutar om sitt deltagande i andra insatser hos Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån än i den stående styrkas verksamhet samt inom sitt ansvarsområde om lämnande av eller begäran om i gräns- och kustbevakningsförordningen avsett tekniskt eller operativt bistånd, om inte lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd föranleder annat.

Enligt 15 c § i gränsbevakningslagen beslutar Gränsbevakningsväsendet om sitt deltagande i andra än i 15 b § avsedda internationella uppdrag, och chefen för gränsbevakningsväsendet beslutar om gränsbevakningsväsendets deltagande i Prüm- och Atlassarbetet, om inte lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd föranleder annat. Enligt

15 d § i gränsbevakningslagen är Gränsbevakningsväsendet ansvarig myndighet när Finland tar emot bistånd för att upprätthålla gränssäkerheten som en del av genomförandet av klausulen om ömsesidigt bistånd eller solidaritetsklausulen i en situation där åtgärder enligt EU:s gräns- och kustbevakningsförordning inte blir tillämplig. Gränsbevakningsväsendet kan lämna gränssäkerhetsbistånd till en EU-medlemsstat i ovan avsedda situationer. Bestämmelser om beslutsfattandet vid begäran om och lämnande av gränssäkerhetsbistånd finns i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

I 5 kap. i gränsbevakningslagen föreskrivs om befogenheter och rättigheter för en tjänsteman i en EU-medlemsstat att använda maktmedel samt om andra rättigheter och skyldigheter när gränssäkerhetsbistånd lämnas till Finland eller i samband med deltagande i operationer och pilotprojekt som Frontex samordnar i Finland. I det ovannämnda kapitlet föreskrivs dessutom om en gränsbevakningsmans befogenheter och rätt att använda maktmedel vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd.

Enligt 35 e § i gränsbevakningslagen har en sådan tjänsteman från en medlemsstat i Europeiska unionen som är behörig med stöd av kodexen om Schengengränserna, när tjänstemannen lämnar gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d § 1 mom. till Gränsbevakningsväsendet i ett uppdrag som gränsbevakningsväsendet ansvarar för, de befogenheter som en gränsbevakningsman med stöd av gränsbevakningslagen har att utföra uppdrag som följer av kodexen om Schengengränserna enligt order och anvisningar av en behörig finsk tjänsteman, med undantag för beslut enligt artikel 14 att neka inresa. Tjänstemannen i fråga har enligt 35 § 1 och 4 mom. i gränsbevakningslagen rätt att använda maktmedel när en behörig finsk tjänsteman är närvarande, om tjänstemannens hemmedlemsstat har samtyckt till detta och denna rätt inte har begränsats i den biståndsbegäran som Finland har framställt.

Enligt 77 § i gränsbevakningslagen kan Gränsbevakningsväsendet på begäran lämna statliga myndigheter handräckning för fullgörande av en lagstadgad tillsynsskyldighet. Bestämmelser om bistånd som Gränsbevakningsväsendet lämnar polisen och Tullen finns i lagen om samarbete mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet. (687/2009).

Gränsbevakningsväsendet är skyldigt att ge räddningsmyndigheter, polisen, Tullen och försvarsmakten handräckning som förutsätter användning av sådan utrustning och sådana personalresurser och sakkunnigtjänster som gränsbevakningsväsendet har och som nämnda myndigheter vid den tidpunkten inte har tillgång till. Gränsbevakningsväsendet kan ge ovan nämnda myndigheter sådan assistans som till innehållet motsvarar handräckning utanför finskt territorium i uppdrag som omfattas av deras verksamhetsområden. En förutsättning för handräckningen och assistansen är att den inte äventyrar utförandet av andra viktiga uppgifter som ska skötas av Gränsbevakningsväsendet.

Beslut om handräckning fattas av chefen för en förvaltningsenhet eller av en gränsbevakningsman med minst löjtnants grad som vid förvaltningsenheten skriftligen har förordnats att sköta uppdraget. Beslut om assistans som ges utanför finskt territorium fattas av chefen för gränsbevakningsväsendet. Om det är fråga om assistans utanför finskt territorium som är särskilt betydande med tanke på den inre säkerheten, fattas beslutet av inrikesministeriet.

Enligt 79 a § i gränsbevakningslagen kan försvarsmakten ge Gränsbevakningsväsendet assistans som motsvarar handräckning för utförande av gränsbevakningsväsendets uppdrag inom en annan stats territorium i en situation som avses i 15 b och 15 d §. Assistansen omfattar inte militära maktmedel och inte heller en gränsbevakningsmans befogenheter. I en situation som avses i 15 b § i gränsbevakningslagen framställs begäran om assistans av staben för Gränsbevakningsväsendet eller, i brådskande situationer, av den förvaltningsenhet som behöver assistans. Om det

är fråga om assistans relaterad till gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d § i gränsbevakningslagen eller särskilt betydande ekonomisk assistans, beslutar dock inrikesministeriet om begäran om assistans av Försvarsmakten. Beslut om givande av assistans fattas enligt det förfarande om vilket föreskrivs i 12 § 3 mom. i lagen om försvarsmakten. Om beslutsfattande vid lämnande av och begäran om internationellt bistånd föreskrivs dessutom i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

Enligt 83 § i gränsbevakningslagen kan inrikesministeriet i sådana frågor inom gränsbevakningsväsendets ansvarsområde som inte hör till området för lagstiftningen eller kräver riksdagens samtycke eller åtgärder av republikens president sluta sedvanliga samarbetsavtal med andra staters myndigheter inom Gränsbevakningsväsendets ansvarsområde.

2.1.5 Lagstiftningen om utrikesförvaltningen

I lagen om utrikesförvaltningen (204/2000) föreskrivs om handräckning som beskickningar lämnar andra finska myndigheter. Enligt lagens 13 § kan en beskickning lämna andra myndigheter handräckning, om detta är motiverat med beaktande av beskickningens uppgifter, till buds stående resurser och möjligheter att lämna handräckning samt lokala förhållanden, eller i enlighet med vad som särskilt bestäms om lämnande av handräckning. Lagbaserad handräckning lämnas i allmänhet till rätts-, polis- och socialmyndigheter.

I lagen om konsulära tjänster (498/1999) föreskrivs om tillhandahållande av konsulära tjänster, principer om tillhandahållande av tjänster och ordnande av särskilda konsulära tjänster. Med konsulära tjänster avses såväl tjänster om vilka föreskrivs i lagen om konsulära tjänster som tjänster som enligt annan lagstiftning ska tillhandahållas av finländska beskickningar enligt artikel 5 i Wienkonventionen om konsulära förbindelser (FördrS 49 och 50/1980). I lagen om konsulära tjänster föreskrivs om bland annat vilka tjänster som kan tillhandahållas nödställda på grund av sjukdom, olycksfall, brott eller andra med dessa jämförbara skäl.

I 4 kap. lagen om konsulära tjänster föreskrivs om tjänster i krissituationer. Enligt 15 § i lagen om konsulära tjänster kan en beskickning eller utrikesministeriet i händelse av eller vid risk för storolyckor, naturkatastrofer, miljökatastrofer, krig, inbördeskrig eller andra krissituationer för att skydda den personliga säkerheten bistå personer och sådana icke-företrädde unionsmedborgare som vistas inom beskickningens verksamhetsområde samt, oavsett nationalitet, medföljande familjemedlemmar till dessa personer. Enligt 16 § i lagen om konsulära tjänster kan beskickningen bistå vid ordnandet av evakuering från krisområdet till närmaste trygga område eller till hemlandet, om skyddet av en persons personliga säkerhet förutsätter det. Evakuering och hemsändning vidtas endast med samtycke av den berörda personen. Krissituationen, övriga omständigheter, de övriga nordiska ländernas och Europeiska unionens medlemsstaters åtgärder samt beskickningens faktiska möjligheter att hjälpa ska beaktas när biståndsåtgärder och deras omfattning övervägs samt när åtgärderna vidtas (lag om konsulära tjänster 17 §).

Enligt lagen om konsulära tjänster kan konsulära tjänster tillhandahållas finska sammanslutningar och finska medborgare eller sådana i Finland stadigvarande bosatta utlänningar som har rätt eller som har beviljats tillstånd att permanent eller i motsvarande syfte vistas eller arbeta i Finland.

I lagen om konsulära tjänster föreskrivs dessutom om tillhandahållande av konsulära tjänster för medborgare i Europeiska unionen inom ett tredjeland territorium där den medlemsstat där dessa personer är medborgare saknar permanent ambassad, permanent konsulat eller en sådan ambassad, ett sådant konsulat eller honorärkonsulat som i en viss situation faktiskt kan tillhandahålla konsulära tjänster (icke-företrädde unionsmedborgare). Tillhandahållandet av konsulära

tjänster för icke-företrädna unionsmedborgare baserar sig på fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Enligt artikel 23 i fördraget ska varje unionsmedborgare inom ett tredjelands territorium, där den medlemsstat i vilken han eller hon är medborgare inte är representerad, ha rätt till skydd av varje medlemsstats diplomatiska eller konsulära myndigheter på samma villkor som medborgarna i den staten.

2.1.6 Lagstiftning som gäller andra förvaltningsområden

Lagstiftning som gäller andra förvaltningsområden och som har betydelse för lämnande och mottagande av internationellt bistånd beskrivs i regeringens proposition om lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (RP 72/2016 rd, s. 15–18). I samband med denna regeringsproposition har andra förvaltningsområdens lagstiftning inte utretts närmare. Nedan redogörs dock i korthet de ändringar av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd som gjorts efter att lagen trädde i kraft.

Enligt ovan nämnda proposition fattade Finlands miljöcentral utifrån ett mellanstatligt avtal eller på begäran av en främmande stat beslut om att ge hjälp till utlandet i ett ärende som hör till bekämpningen av fartygsoljeskador och fartygskemikalieolyckor. Finlands miljöcentral fattade också beslut om att begära hjälp från utlandet, om det behövdes för att bekämpa fartygsoljeskador eller fartygskemikalieolyckor. Ansvar för att bekämpa fartygsolje- och fartygskemikalieskador har överförts till inrikesministeriets förvaltningsområde i och med en ändring av räddningslagen som trädde i kraft den 1 januari 2019 (1353/2018). Enligt 27 a § i lagen sörjer Gränsbevakningsväsendet för räddningsverksamheten vid fartygsoljeskador och fartygskemikalieolyckor på finskt territorialvatten och inom Finlands ekonomiska zon och samordnar beredskapen för detta.

På global nivå och EU-nivå, särskilt på grund av covid-19-pandemin, har lagstiftning och åtgärder som har inverkan på beslutsfattande när det gäller lämnande och mottagande av internationellt bistånd beretts inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde. Hot mot folkhälsan och medicinska motåtgärder förutsätter också nationell beredskap att ta emot och ge sådant bistånd som eventuellt behövs samt relaterat beslutsfattande. För närvarande gör den finländska lagstiftningen det inte i tillräcklig utsträckning möjligt att ta emot och ge internationellt bistånd i fråga om social- och hälsovård, och inte heller att fatta nationella beslut i fråga om sådant. Detta gäller såväl medicinskt material, läkemedel som personal. Till exempel har de storskaliga vaccindonationerna som genomförts under pandemin krävt lösningar på rättsliga utmaningar och lyft fram frågor om lämnande och mottagande av internationellt bistånd och relaterat beslutsfattande. För närvarande håller social- och hälsovårdsministeriet på att uppdatera lagstiftningen.

Nationellt och internationellt samarbete vid Traficoms Cybersäkerhetscenter baserar sig i synnerhet på en aktiv roll i CERT-verksamheten (Computer Emergency Response Team), där nationella CERT är ett centralt gränssnitt mot utlandet. CERT:s uppgift är att förebygga kränkningar av informationssäkerheten och informera om informationssäkerhetsfrågor. Lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014, nedan TEKL) möjliggör gränsöverskridande samarbete mellan Cybersäkerhetscentret och en annan stats myndighet eller en motsvarande part, till vars uppgifter hör att förebygga eller utreda kränkningar av informationssäkerheten. I TEKL 308 §, 318 § och 319 § föreskrivs närmare om om Traficoms Cybersäkerhetscenters rätt att bedriva internationellt samarbete och utbyta information i synnerhet med andra EU-medlemsstaters myndigheter som övervakar datanäts- och informationssäkerheten samt enheter som reagerar på kränkningar av informationssäkerheten. Det gränsöverskridande samarbetet och dess rättsliga grund befästes genom genomförandet av direktivet om säkerhet i nät-

verks- och informationssystem år 2018, varefter bland annat EU-medlemsstaternas CSIRT-nätverk inrättades. Samarbetet har än så länge baserat sig på informationsutbyte mellan de nationella CERT-aktörerna och i CSIRT-nätverket. Även regleringen av handräckning är starkt kopplad till samarbete och bistånd. Om Traficoms rätt att få och möjlighet att ge handräckning föreskrivs i TEKL 309 §.

2.2 Folkrätt

2.2.1 Verksamhet inom en annan stats territorium

Enligt lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och lagen om försvarsmakten ska målsättningen för och principerna i FN-stadgan och andra folkrättsliga regler som är förpliktande för Finland beaktas när lämnande av och begäran om hjälp övervägs. En motsvarande bestämmelse finns också i lagen om militär krishantering. Hänvisningen till folkrättsliga regler innebär också beaktande av Ålands folkrättsliga ställning (RP 72/2016 rd, s. 50).

I regel har en stat inte jurisdiktion inom en annan stats territorium. En central folkrättslig princip är staters suveränitet, vilket innebär att varje stat har exklusiv jurisdiktion inom sitt eget territorium. Myndighetsverksamhet inom en annan stats territorium förutsätter således den statens samtycke och/eller ett mandat av FN:s säkerhetsråd. Myndighetsverksamhet inom en annan stats territorium är i regel en rättsstridig handling. Statens samtycke undanröjer dock grunden för handlingens rättsstridighet.

De allmänna villkor som krävs för statligt samtycke anges i FN:s folkrättskommissions (ILC) kommentar till artikel 20 i artiklarna om statsansvar. Det finns inga särskilda formkrav för samtycke. Samtycke kan därför vara muntligt eller skriftligt och basera sig på ett avtal eller en ensidig förklaring. Samtycke behöver inte nödvändigtvis vara offentligt, även om det finns många praktiska skäl för offentligt samtycke. Enligt kommentaren kan samtycket också vara implicit, dvs. dess existens kan härledas från parternas uttalanden eller handlingar, till exempel av att målstaten inte protesterar. Implicit eller underförstått samtycke har ibland accepterats även när det gäller väpnad aktion (T.ex. *Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda*, dom 19.12.2005). Samtycke kan dock inte grundas på ett antagande. Även om samtycke kan ges på många sätt ska det vara ostridigt. Dessutom förutsätts att samtycket har lämnats frivilligt och inte är påtvingat. Samtycke undanröjer verksamhetens rättsstridighet endast i den utsträckning som verksamheten är förenlig med samtycket. Detta innebär bland annat att samtycket är giltigt endast mellan den stat som ger samtycket och den stat som handlar med stöd av det. Samtycket kan återkallas på lika många sätt som det kan ges, inklusive implicit eller underförstått.

Ovan nämnda kommentar till artikel 20 i ILC tar inte ställning till hur samtyckets giltighet bedöms utan det bestäms utifrån andra folkrättsliga regler. Den första förutsättningen är att den part som ger sitt samtycke för en stats räkning har relevant behörighet. Om det är fråga om användning av militära resurser och maktmedel är det oftast bara stats- eller regeringschefen som kan ge statens samtycke, men utifrån nationell lagstiftning kan denna behörighet även omfatta till exempel utrikes- eller försvarsministern. Nationell lagstiftning kan också innehålla bestämmelser om vem som har behörighet att ge samtycke om stats- eller regeringschefen är förhindrad. En begäran av en regional myndighet eller asylregering berättigar inte militär intervention.

Om samtycket ges i strid med intern rätt ogiltigförklarar det inte nödvändigtvis samtycket. Det som däremot har betydelse är om den stat som tar emot samtycket kände till olagligheten eller

borde ha känt till det. Wienkonventionen om traktaträtten (artikel 46 och 47, FördrS 32 och 33/1980) sätter en hög tröskel för att staten ska kunna åberopa en överträdelse av behörighetsbestämmelser enligt intern rätt som skäl för att ogiltigförklara avtalet och samtycket till det.

I allmänhet har parter strävat efter att inhämta samtycke av den regionala staten även för evakueringsinsatser. Exempel på begränsade evakueringsinsatser för att skydda egna medborgare finns i statlig praxis. I allmänhet är det fråga om oroliga förhållanden; från inom- eller mellanstatliga väpnade konflikter eller omständigheter där statens hela territorium inte är under regeringens kontroll eller där det eventuellt finns flera regeringar eller regeringsmakten har kollapsat. Operationer är ofta multilaterala, såsom i Rwanda år 1994, Libanon år 2006 och Afghanistan år 2021. Till exempel USA, Storbritannien, Israel, Belgien, Frankrike, Tyskland, Irland, Indien och Kina har utfört evakueringsoperationer. Vissa stater (USA, Storbritannien, Australien, Kanada) har riktlinjer för sådana evakueringsoperationer, som kallas "Non-combatant Evacuation Operation (NEO)". Enligt riktlinjerna utgår NEO-operationer från den regionala statens samtycke, men de är inte begränsade till situationer där detta är möjligt. När det gäller den rättsliga grunden för användning av maktmedel hänvisas ofta till de så kallade Waldockkriterierna, som Sir Humphrey Waldock definierade i början av 1950-talet och som utgörs av: a) ett omedelbart hot om våld mot civila, b) statens oförmåga eller ovilja att erbjuda skydd och c) operationen ska strikt begränsas till skydd och räddning av civila. Dessa kriterier har dock inte allmänt accepterats som rättslig grund för användning av maktmedel.

2.2.2 Verksamhet inom ett territorium som inte tillhör någon stats suveränitet

Den ekonomiska zonen och det fria havet omfattas inte av kuststatens suveränitet, utan utgångspunkten på de här havsområdena är flaggstatens exklusiva jurisdiktion och här gäller det som kallas det fria havets friheter, dvs. alla staters rätt till sjöfart och frihet till överflygning samt frihet att lägga ut undervattenskablar och rörledningar. En kuststat har i sin ekonomiska zon rätt att i enlighet med FN:s havsrättskonvention (FördrS 49 och 50/1996, nedan UNCLOS) tillämpa sina suveräna rättigheter eller sin jurisdiktion i frågor om ekonomiskt nyttjande och marin forskning. En kuststat kan inte ingripa i ett främmande fartygs fart inom sin ekonomiska zon eller på det fria havet utan någon särskild orsak grundad på folkrätten.

Ett undantag från flaggstatens exklusiva jurisdiktion på det fria havet är sjöröveri. Enligt artikel 105 i UNCLOS får varje stat på det fria havet eller var som helst utanför statens jurisdiktion ta ett piratfartyg i sin besittning, såväl som ett fartyg som beslagtogs av pirater och är under piraternas kontroll samt arrestera de berörda personerna och beslagta egendomen ombord. Dessutom har stater utöver de rättigheter som beskrivs ovan också en skyldighet i enlighet med artikel 100 i UNCLOS samarbeta så brett som möjligt för att förhindra sjöröveri på det fria havet.

Inom den ekonomiska zonen och på det fria havet tillämpas artikel 110 i UNCLOS, enligt vilken vederbörligen bemyndigade örlogsfartyg eller andra statliga fartyg försedda med tydliga kännetecken som möter ett utländskt fartyg som inte har rätt till full immunitet (örlogsfartyg eller andra statliga fartyg som används för icke-kommersiella uppgifter) får preja detta, antingen med stöd av en bestämmelse i ett internationellt fördrag eller när det finns skälig anledning att misstänka att fartyget används för sjöröveri eller slavhandel, saknar nationalitet eller i själva verket har samma nationalitet som det prejande fartyget eller används för otillåten radioutsändning. I dessa fall får det undersökas om fartyget har rätt till den flagg det för. Om misstanke kvarstår efter det att dokumenten granskats, får ytterligare undersökningar företas ombord på fartyget. Dessutom innehåller 2005 års protokoll till konventionen för bekämpande av brott mot sjöfartens säkerhet (FördrS 81–83/2020) bestämmelser om prejning, bordning och undersökning av fartyg.

Också rätten till omedelbart förföljande enligt artikel 111 i UNCLOS ger kuststatens myndigheter rätt att då förutsättningarna enligt artikeln uppfylls fortsätta förföljelsen av ett fartyg som brutit mot kuststatens lagar och bestämmelser tillämpade på territorialhavet eller i den ekonomiska zonen utanför territorialhavet eller den ekonomiska zonen. Rätten till omedelbart förföljande inbegriper rätten att stoppa och vid behov hejda ett fartyg och föra det i hamn för närmare undersökningar.

Artikel 1 i konventionen angående internationell civil luftfart (FördrS 11/1949, nedan Chicagokonventionen) erkänner en stats suveränitet över luftrummet över dess territorium. Över det fria havet gäller de regler som fastställts med stöd av Chicagokonventionen. I regel kan endast registerstaten ingripa i ett luftfartyg där.

Artikel 12 i Chicagokonventionen fastställer att flaggstatens lag är tillämplig inom luftfart. Enligt artikel 17 i Chicagokonventionen har ett luftfartyg nationalitet i den stat där det är registrerat. Enligt artikel 12 fastställs reglerna över det fria havet med stöd av Chicagokonventionen. Med dessa regler avses de standarder, rekommenderade metoder och förfaranden som avses i artikel 37 i konventionen och som antagits av rådet för Internationella civila luftfartsorganisationen (ICAO) i enlighet med artikel 54 i konventionen.

Chicagokonventionen gäller civila luftfartyg men inte statliga luftfartyg, till vilka räknas militär-, tull- och polisluftfartyg. Enligt artikel 3 i konventionen har statliga luftfartyg inte rätt att beträda en främmande stats luftrum utan dess tillstånd. Dessutom förbinder sig de konventionslutande staterna att ta hänsyn till flygsäkerheten för civila luftfartyg vid utfärdande av föreskrifter för sina egna statliga luftfartyg.

De regler som ska iakttas i internationellt luftrum och de konventionslutande staternas jurisdiktion fastställs även i andra internationella luftfartskonventioner, såsom konventionen om brott och vissa andra handlingar, begångna ombord på luftfartyg, dvs. den så kallade Tokyokonventionen (FördrS 22/1971), som ändrades genom det så kallade Montrealprotokollet (FördrS 55/2021) och den så kallade Pekingkonventionen om förebyggande av olagligt besittningstagande av luftfartyg (FördrS 49/2021). Enligt Tokyoavtalet, som ändrades genom Montrealprotokollet, är de behöriga staterna utöver registerstaten lufttrafikföretagets hemviststat samt landningsstaten. Pekingkonventionen följer principen om territoriell stat, dvs. jurisdiktionen tilldelas den stat där en juridisk person, som finns eller är etablerad i enlighet med dess lagstiftning inom dess territorium, kan hållas ansvarig.

2.3 Bedömning av lagstiftningen

2.3.1 Annan internationell verksamhet

I augusti 2021 i samband med evakueringsoperationen i Afghanistan bereddes ett beslut om att skicka en skyddsstyrka från Försvarsmakten till Kabuls flygplats. Vid beredningen konstaterades att en begränsning av lagens tillämpningsområde till begäran om externt bistånd kan bli ett hinder för att besluta om Finlands verksamhet enligt den aktuella lagen i situationer som i och för sig ingår i de sex situationer som föreskrivs i § 1 i lagen, men där det är fråga om Finlands eget behov av att besluta om en finsk myndighets självständiga agerande utanför finskt territorium eller stödja en annan finsk myndighet utan extern begäran i enlighet med folkrättens begränsningar (*annan internationell verksamhet*).

Även om 1 § i lagen bokstavligen endast gäller internationellt bistånd har det i lagmotiveringen (RP 72/2016 rd, s. 6) identifierats en situation där det finns behov att använda militär kapacitet vid multinationella evakueringsinsatser, särskilt när det gäller att evakuera EU-medborgare och

det inte går att utföra uppgiften till exempel med hjälp av internationella räddningsinsatser. Deltagande i annan internationell verksamhet är en lagstadgad uppgift för Försvarsmakten vid sidan av lämnande av internationellt bistånd i lagen om Försvarsmakten som ett led i beredningen av lagstiftningen om internationellt bistånd. Enligt 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om försvarsmakten omfattar Försvarsmaktens uppgifter deltagande i stöd och bistånd som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen samt deltagande i territorialövervakningssamarbete eller i annat internationellt bistånd och annan internationell verksamhet. Enligt detaljmotiveringen i regeringens proposition (RP0 94/2016 rd, s. 44) kan som exempel på annan internationell verksamhet, som avses i bestämmelsen, nämnas samverkan som utgår från Finlands egna behov t.ex. på ett sådant område av territorialövervakningen som inte hör till någon stats suveränitet, såsom på öppet hav eller i internationellt luftrum eller evakuering av finländare från ett krisområde genom användning av Försvarsmaktens kapaciteter. Närmare bestämmelser om Försvarsmaktens deltagande i lämnande av internationellt bistånd och annan internationell verksamhet finns i 12 § i lagen. Enligt paragrafens 2 mom. kan Försvarsmakten delta i lämnandet av internationellt bistånd också för att stödja en annan finsk myndighet på begäran av ett behörigt ministerium eller av myndigheten. Bestämmelsens ordalydelse tar dock inte hänsyn till möjligheten att Försvarsmakten skulle stödja en annan finsk myndighet, såsom utrikesministeriet, i annan internationell verksamhet på Finlands initiativ, till exempel vid evakueringsinsatser.

Sändandet av en skyddsstyrka till Afghanistan var främst ett svar på begäran från EU:s utrikesförvaltning och Nato till Finland för att hjälpa dem som anställts av beskickningar i Kabul och ECHO, vilket innebär det var en begäran från EU och en internationell organisation enligt lagens ordalydelse. Förutom evakueringar kan tagande av gisslan nämnas som exempel på situationer som utgår från Finlands egna behov. Komplettering av lagen med annan internationell verksamhet som ett separat begrepp skulle också förtydliga Finlands möjlighet att självständigt och utifrån sina egna behov delta i internationellt samarbete, vilket identifierats i bestämmelserna i lagen om försvarsmakten och i motiveringen till lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

2.3.2 Samverkan

Tillämpningsområdet för lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd omfattar inte uttryckligen möjligheten att tillämpa lagen på det finska Försvarsmaktens samverkan med centrala partner. Utgångspunkten vid stiftandet av lagen var att lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och lagen om försvarsmakten även skulle gälla sådan verksamhet. Begreppet "bistånd" som används i lagstiftningen och förutsättningen för att begära eller lämna bistånd lämpar sig dock dåligt i situationer där det är fråga om ett gemensamt agerande med Finlands viktigaste internationella partner till förmån för Finlands försvar eller alla parter intressen (samverkan). Exempelvis handlar den planerade samverkan i försvarssamarbetet mellan Finland och Sverige, såsom det territorialövervakningssamarbetet, om aktiviteter som härrör från ett gemensamt behov och inte endast om motpartens begäran om bistånd och bemötande av det. Även åtgärder relaterade till förhindrande och utredning av cyberstörningar kan vara samverkan.

Samverkansförmågan utvecklas tillsammans med Finlands nyckelpartner utifrån statsrådets säkerhets- och försvarsredogörelser samt ramdokument om försvarssamarbete (se avsnitt 1.1 ovan). Deltagande i samverkan och beslut om det förutsätter förtydligande av den nationella lagstiftningen. Utöver i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd bör samverkan beaktas i lagen om försvarsmakten, territorialövervakningslag och värnpliktslagen.

2.3.3 Förfarande i brådskande situationer

Lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd innehåller två beslutsförfaranden för brådskande och allvarliga situationer. I lagens 4 § föreskrivs om förfarande i brådskande situationer i en situation som inte involverar militära maktmedel. I lagens 5 § föreskrivs i sin tur om situationer där militära maktmedel kan bli aktuella. Tillämpningsområdet för de bägge förfarandena i brådskande situationer är geografiskt begränsat så att de endast kan tillämpas i situationer där det är fråga om att lämna eller begära bistånd mellan Finland och Europeiska unionen eller dess andra medlemsländer eller mellan Finland och de andra nordiska länderna. Ingendera bestämmelsen har hittills tillämpats.

Behovet av att genom förfarande i brådskande situationer besluta om bistånd, samverkan eller annan verksamhet enligt lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd bedöms ha minskat på grund av de tekniska förändringar som skett i de högsta statliga organens beslutsfattande de senaste åren. Åren 2020–2022 har republikens president, statsrådet och riksdagen varit tvungna att fatta brådskande beslut relaterade till pandemin och i vissa fall under exceptionella omständigheter. Till stor del på grund av pandemin har både föredragningarna för republikens president och statsrådets allmänna sammanträden hållits antingen helt eller delvis på distans, vilket har påskyndat beslutsfattandet. Situationen för det normala beslutsförfarandet är därför inte längre i alla avseenden densamma som när lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd trädde i kraft år 2017 eller när anvisningen om dess tillämpning utfärdades år 2019. Då konstaterades det i anvisningen att deltagande i allmänna sammanträden på distans i princip är möjligt men att förfarandet endast kan användas i undantagsfall och att det följaktligen kan anses att deltagande i presidentföredragningen på distans i princip är möjligt.

Eftersom praxis har visat att normalt beslutsflytande löpt smidigt, har behovet av brådskande förfarande minskat. När det gäller de båda förfarandena i brådskande situationer bedöms dock närmare i vilka situationer de bör tillämpas för att garantera möjligheten att använda brådskande förfarande i en mycket exceptionell situation där det finns ett faktiskt behov av det.

Särskilda frågor relaterade till förfarandet i brådskande situationer enligt 4 § i lagen

I lagens 4 § föreskrivs om beslutsförfarandet i en exceptionellt brådskande och allvarlig situation där biståndet inte kan omfatta användning av militära maktmedel och där det inte är möjligt att utan dröjsmål fatta beslut om bistånd enligt det förfarande som föreskrivs i 2 §. Beslut som avses i 4 § i lagen kan fattas av ministeriet i fråga om förutsättningarna för tillämpning av bestämmelsen är uppfyllda. Beslut om att fortsätta och avsluta bistånd fattas i vilket fall som helst enligt det sedvanliga beslutsförfarandet enligt 2 § i lagen.

Tillämpningsområdet för förfarandet är begränsat till det bistånd som avses i 1 § 1 mom. 1–3 i lagen, dvs. bistånd som baserar sig på EU:s solidaritets- eller biståndsklausul eller som involverar betydande militära resurser (UtUB 1/2017 rd). Förfarandet i brådskande situationer kan därför inte tillämpas vid beslut om bistånd enligt 1 § 1 mom. 4–6 punkten i lagen, dvs. bistånd som kan inbegripa användning av militära maktmedel, bistånd som är av utrikes- och säkerhetspolitisk betydelse eller bistånd som är omfattande och principiellt viktigt.

Om bistånd som inbegriper betydande militära resurser samtidigt är utrikes- och säkerhetspolitiskt betydande, är förfarandet i brådskande ärenden enligt 4 § i lagen inte tillämpligt. Även i en enskild situation kan det vara fråga om en vidsträckt och principiellt viktig fråga, varvid ministeriet inte kan fatta beslut i frågan av skäl som följer av 67 § i grundlagen (GrUU 17/2017 rd,

s. 1–3). Det att biståndet är begränsat utanför förfarandet, vilket kan involvera användning av militära maktmedel, bistånd som är av betydelse utrikes- och säkerhetspolitiskt samt vidsträckt och principiellt viktigt bistånd (1 § 1 mom. 4–6 punkten i lagen), kan, beroende på tolkningen av situationen, avsevärt begränsa tillämpningen av förfarandet.

Situationer enligt 4 § i lagen, där bistånd ges i form av betydande militära resurser, kan övergå i situationer där bistånd även kan omfatta användning av militära maktmedel. Övergången till bistånd som involverar maktmedel kan ske så snabbt att det inte finns tillräckligt med tid för att fatta ett nytt beslut som tillåter användning av maktmedel. På grund av möjligheten att använda militära maktmedel bör användning av militära resurser i dessa fall i regel avgöras genom förfarandet enligt 5 § i lagen (UtUB 1/2017 rd, s. 10). I praktiken innebär detta att man redan vid beredningen av beslut om användning av militära resurser ska bedöma behovet och möjligheten att använda militära maktmedel.

Vid behandlingen av regeringens proposition till lag om lämnande av och begäran om internationellt bistånd förutsatte grundlagsutskottet av skäl som framgår av 67 § i grundlagen att avgränsa det bistånd som avses i 1 § 1 mom. i lagförslaget utanför ministeriets behörighet och som kan inbegripa användning av militära maktmedel enligt 4 punkten, som är betydelsefullt i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende enligt 5 punkten eller som är vittsyftande och principiellt viktigt enligt 6 punkten. Utskottet ansåg att sådana ändringar är ett villkor för att lagförslaget ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Dessutom ansåg grundlagsutskottet att republikens presidents befogenhet i fråga om lämnande av och begäran om internationellt bistånd i den föreslagna lagen inte grundar sig på presidentens ställning som överbefälhavare för Försvarsmakten, utan ledning av utrikespolitiken i samverkan med statsrådet enligt 93 § 1 mom. i grundlagen. Grundlagsutskottet konstaterade att 58 § 5 mom. i grundlagen som undantagsbestämmelse beträffande presidentens beslutsfattande inte kan tolkas så extensivt att det förfarande som föreskrivs i den skulle tillämpas även i andra frågor än militärkommandon. Därför skulle 4 § 2 mom. i lagförslaget slopas enligt grundlagsutskottet för att behandla lagförslaget i normal lagstiftningsordning (GrUU 64/2016 rd).

Till följd av grundlagsutskottets utlåtande stiftades lagens 4 § att endast gälla EU:s solidaritetsklausul som avses i 1 § 1 mom. 1 punkten, klausulen om ömsesidigt bistånd som avses i 2 punkten och det bistånd som inbegriper betydande militära resurser som avses i 3 punkten. I paragrafen bevarades den geografiska avgränsning som ingått i propositionen, trots att EU-klausulerna i sig redan innehåller en geografisk avgränsning, eftersom endast EU:s medlemsländer kan åberopa klausulerna för att begära och lämna stöd med stöd av dem. I sitt utlåtande tog grundlagsutskottet inte ställning till bestämmelsens ursprungliga geografiska avgränsning. Den ursprungliga geografiska avgränsningen avseende EU:s medlemsländer och de nordiska länderna har i praktiken betydelse endast när det är fråga om bistånd som inbegriper betydande militära resurser och endast när situationen inte samtidigt inbegriper bistånd som är betydelsefullt i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende eller vittsyftande och principiellt viktigt eller bistånd som kan inbegripa användning av militära maktmedel efter grundlagsutskottets avgränsning av tillämpningsområdet avseende situationer enligt 4 §.

Även om det än så länge inte finns någon praxis för tillämpningen av bestämmelsen, kan man uppskatta att tillämpningsområdet för bestämmelsen i praktiken har blivit mycket snävt, inte endast på grund av den geografiska avgränsningen utan också på grund av det brådskande förfarande som avses i bestämmelsen och som inte kan tillämpas på bistånd samtidigt med 1 § 4, 5 eller 6 punkten. Dessutom kan verkställandet av EU-klausuler ta tid. Detta gäller särskilt lämnande av bistånd.

Aktiveringsmekanismen för EU:s solidaritetsklausul, arrangemangen för beredskapsåtgärder på EU-nivå och samordningsarrangemang i EU:s råd regleras i rådets beslut (2014/415/EU). En medlemsstat får återropa solidaritetsklausulen först om den, efter att ha uttömt de möjligheter som befintliga medel och verktyg erbjuder på nationell nivå och EU-nivå, bedömer att krisen tydligt överstiger dess insatsresurser. En medlemsstat måste rikta sin framställning till ordförandestaten i EU-rådet och ordföranden för Europeiska kommissionen via samordningscentralen för nödhjälp ERCC (Emergency Response Coordination Centre), som verkar under kommissionen. Begäran om bistånd initierar de integrerade arrangemangen för EU:s politiska krisåtgärder (Integrated Political Crisis Response Arrangements, IPCR-arrangemang). Användningen av befintliga EU-instrument betonas.

Det finns inget fastställt förfarande för att aktivera klausulen om ömsesidigt bistånd mellan medlemsländerna. Det är dock uppenbart att det av en medlemsstats begäran klart och otvetydigt ska framgå att medlemsstaten i fråga återropar klausulen. I Regeringens proposition om godkännande av Lissabonfördraget (RP 23/2008 rd) ansågs det vara sannolikt att en sådan försämring av relationerna med tredje land eller något annat allvarligt hot mot säkerhetspolitiken som skulle ge anledning till en begäran om bistånd i enlighet med klausulen om ömsesidigt bistånd skulle ha införlivats med unionens strukturer redan i tidigare skeden av processen.

Den geografiska avgränsningen anses inte heller vara lämplig, åtminstone vad gäller Finlands egen verksamhet utomlands eller i en internationell verksamhetsmiljö. Detsamma gäller Försvarsmaktens samverkan med Finlands viktigaste partner i situationer där behoven är relaterade till Finlands försvar och säkerhet eller alla parter gemensamma intressen samt genomförande av bilaterala eller multilaterala samarbetsdokument.

Särskilda frågor relaterade till förfarandet i brådskande situationer enligt 5 § i lagen

I lagens 5 § föreskrivs om beslutsförfarande i situationer där bistånd kan inbegripa militära maktmedel (bistånd enligt 1 § 1 mom. 4 punkten i lagen) men där biståndsbeslut enligt 2 § inte kan fattas tillräckligt snabbt. En förutsättning för tillämpning av förfarandet är att det, utöver ovan nämnda geografiska avgränsning, är en synnerligen brådskande och allvarlig situation där biståndet är nödvändigt för att avvärja en överhängande terroristattack som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa eller en överhängande fara som utgör ett allvarligt hot mot rikets säkerhet och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran. I praktiken gäller bestämmelsen mycket exceptionella situationer (UtUB 1/2017 rd, s. 12, FsUU 2/2017 rd, s. 8).

Beslut om att lämna eller begära bistånd fattas vid statsrådets allmänna sammanträde eller av republikens president enligt 2 § 1 mom. i lagen. Lämnan eller begäran om bistånd som inbegriper användning av militära maktmedel i exceptionellt extrema situationer är en åtgärd som är utrikes- och säkerhetspolitiskt betydande och en vittomfattande och principiellt viktig åtgärd, som förutsätter att riksdagen deltar i beslutsfattandet, med beaktande av de utrikes- och säkerhetspolitiska konsekvenserna av användningen av militära maktmedel (UtUB 1/2017 rd, s. 8–10).

Innan beslut fattas ska statsrådet lämna en utredning i ärendet till riksdagens utrikesutskott. Eftersom ärendet är brådskande kan utredningen i sin enklaste form bara innehålla information om förslaget till avgörande. I särskilt brådskande situationer kan det också komma på fråga att ministern muntligt informerar utrikesutskottet. Utskottet kan med anledning av utredningen ge ett yttrande till statsrådet eller ministeriet (grundlagen 47 § 2 mom. och 97 § 3 mom.). Utgångspunkten är att utskottets formella utlåtande i ärendet vanligtvis inte behövs. Efter det att beslutet fattats ska ärendet omedelbart föreläggas riksdagen genom att höra riksdagens utrikesutskott

eller lämna en redogörelse till riksdagen, om beslutet gäller en särskilt krävande situation. Beslut om huruvida biståndet ska fortsätta och upphöra ska då fattas med iakttagande av förfarandet enligt 2 och 3 §.

Det finns inte heller någon praxis om tillämpningen av 5 §. När beslutet om evakueringsoperationen på Kabuls flygplats i Afghanistan bereddes, bedömdes huruvida 5 § var tillämplig i situationen. Under beredningen konstaterades dock att beslut inte kunde fattas enligt det förfarande om vilket föreskrivs i 5 § i lagen, eftersom det inte var fråga om avvärjande av en överhängande terroristattack eller en överhängande fara som utgjorde ett allvarligt hot mot rikets säkerhet och eftersom operationen ägde rum i Afghanistan utanför den geografiska avgränsning som avses i 5 §.

Bestämmelsens nuvarande lydelse grundar sig i första hand på 4 och 4 a § i den upphävda lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (781/1980, nedan handräckningslagen), enligt vilken polisen hade rätt att få handräckning av Försvarsmakten i situationer som kräver användning av maktmedel för att avvärja eller avbryta vissa terroristbrott enligt strafflagen, om avvärjande eller avbrytande inte varit möjligt med polisens egen utrustning och personal. I den brådskande situationen beslutade försvarsministeriet om handräckning på begäran av inrikesministeriet. Ett villkor för tillämpning av 4 § 2 mom. i handräckningslagen var att användning av slagkraftigare beväpning än användningen av en tjänstemans personliga vapen och som utnyttjar krigsmateriel, om det är ”nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja hotet”. För det andra har bestämmelsens lydelse om brådskande förfarande i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd grundat sig på 34 § i territorialövervakningslagen, enligt vilken Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet ska vidta alla behövliga åtgärder, inklusive militära maktmedel, i syfte att ”avvärja fientlig verksamhet som medför direkt och allvarlig fara för rikets säkerhet”. Enligt bestämmelsen ska Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet utan dröjsmål vidta alla behövliga åtgärder och utan dröjsmål underätta försvarsministeriet om dessa åtgärder. I bägge bestämmelserna var det alltså fråga om bakomliggande beslut av en myndighet eller ett ministerium. I motiveringen till lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (RP 72/2016 rd, s. 56) konstateras att det är fråga om föregripande bistånd som syftar till att avstyra en till konsekvenserna omfattande och allvarlig terroristattack eller om en situation som kan jämföras med sådant avvärjande av fientlig verksamhet som avses i 34 § i territorialövervakningslagen. För det tredje påverkades bestämmelsens ordalydelse också av ett av huvudskälen för att stifta lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd. Syftet med lagen var att säkerställa beredskapen för fattande av beslut om lämnande och mottagande av bistånd enligt EU:s solidaritetsklausul (EUF artikel 222) och klausulen om ömsesidigt bistånd (FEU artikel 42 (7)). EU:s solidaritetsklausul gäller uttryckligen bland annat terroristattacker.

Handräckningslagen ersattes av en helt ny lag (342/2022) med samma namn, och den trädde i kraft den 15 juni 2022. I lagen finns en bestämmelse om Försvarsmaktens krävande handräckning till polisen (8 §), vilket innebär sådan väpnad handräckning av Försvarsmakten för att förebygga eller avvärja vissa terroristbrott, där det under särskilt föreskrivna förutsättningar utöver militärpersoners personliga beväpning också kan användas sådan slagkraftigare beväpning som lämpar sig för polisuppdraget i fråga. I 10 § i lagen föreskrivs om beslutsfattande om krävande handräckning och i 14 § om polisens beslutsfattande om användning av maktmedel i handräckningssituationer. Föreskrifterna har beröringspunkter med men också skillnader i förhållande till förfarandet i brådskande situationer som inbegriper militära maktmedel enligt lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

I regeringens proposition om den nya handräckningslagen konstateras i fråga om 8 § om krävande handräckning att regleringen inte längre ska förutsätta omedelbar fara eller säkra uppgifter om gärningsmannens terroristiska syfte eller uppfyllande av rekvisitet för något brott som avses i paragrafen och å andra sidan att krävande handräckning framöver också kan ges för att avvärja eller avbryta andra brott än terroristbrott (RP 106/2021 rd – RSv 45/2022 rd). Motsvarande utmaningar förekommer i tillämpningen av 5 § i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd. Beslut om användning av militära maktmedel genom förfarandet i brådskande situationer kan begränsas av förutsättningen att det ska vara nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa. Kravet på ett stort antal människor kan bli ett hinder i tillämpningen av bestämmelsen i till exempel evakuerings- och gisslansituationer.

I en brådskande situation kan den geografiska avgränsningen i bestämmelsen i onödan begränsa förfarandet i brådskande situationer avseende militära maktmedel, till exempel i samverkan med Finlands viktigaste partner eller i annan internationell verksamhet där Finlands intressen berörs.

2.3.4 Assistans till annan finsk myndighet, internationellt bistånd och relaterade förändringar

Lagen om konsulära tjänster

Lagen om konsulära tjänster innehåller inga bestämmelser om utrikesministeriets möjlighet att begära assistans av en annan finsk myndighet för att tillhandahålla de konsulära tjänster som avses i lagen om konsulära tjänster. Tillhandahållandet av konsulära tjänster kan dock involvera uppgifter som kräver sådan sakkunskap, särskild kompetens eller utrustning som utrikesförvaltningen inte har. Dessutom gäller det att ta hänsyn till de förändringar som skett i den internationella verksamhetsmiljön och till följd av vilka det är nödvändigt att förbereda sig på situationer där behovet av assistans kan uppstå ur Finlands nationella behov oftare än tidigare. Behovet av assistans kan bli aktuellt till exempel i samband med tillhandahållande av tjänster i kris-situationer enligt 4 kap. i lagen om konsulära tjänster, såsom vid evakuering i ett krisområde. I samband med tillhandahållandet av konsulära tjänster kan det även behövas expertis och specialkompetens i till exempel en gisslansituation utanför Finlands gränser, vid identifiering av personer efter en storolycka eller tillhandahållandet av psykologiskt stöd på de inhemska språken till personer som skadats i en olycka.

Polislagen

Bistånd inom polissektorn kan endast lämnas till eller begäras av en främmande stat. Det gäller dock att vara beredd på situationer där det är nödvändigt att lämna polisbistånd även till EU eller en internationell organisation. Lämnande av bistånd kan bli aktuellt om FN verkar utanför EU på *ad hoc*-basis och lämnar in en omfattande, specificerad begäran om bistånd till EU. EU samordnar därefter begäran om bistånd mellan medlemsstaterna och de ansvariga myndigheterna till exempel genom EU:s krishanteringsmekanism. Lämnande av bistånd kan också bli aktuellt om den internationella kriminalpolisorganisationen Interpol begär bistånd för en uppgift som kräver polisens särskilda kompetens eller resurser. På motsvarande sätt gäller det att förbereda sig på situationer där Finland behöver bistånd av EU eller en internationell organisation som tillhör polissektorn.

I polislagen finns bestämmelser om polisens skyldighet att ge handräckning till andra myndigheter och om myndigheters skyldighet att ge handräckning till polisen. När det gäller myndighetsassistans som ges utanför Finlands territorium föreskriver polislagen om en annan myndighets assistans till polisen vid lämnande av internationellt bistånd men inte om polisens assistans

till en annan myndighet. Regleringen bör kompletteras på så sätt att polisen har befogenhet att ge assistans till utrikesförvaltningen för utförandet av de uppgifter utanför Finlands territorium om vilka föreskrivs i lagen om konsulära tjänster, om polisassistans är nödvändig på grund av polisens befogenheter, specialkompetens eller -utrustning.

Den nya handräckningslagens inverkan på bestämmelserna i 9 kap. polislagen bör beaktas i samband med de ändringar som föreslås i 9 kap. i polislagen.

Skjutvapenlagen

I 1 kap. 17 § i skjutvapenlagen (1/1998) föreskrivs om undantag från lagens tillämpningsområde. Enligt 2 mom. i paragrafen gäller lagen inte bland annat överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som tillhör främmande staters tjänstemän som är verksamma på Finlands territorium till följd av samarbete med stöd av a) artiklarna 17 och 19 i rådets beslut 2008/615/RIF om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet (Prümbeslutet), b) artikel 3 i rådets beslut 2008/617/RIF om förbättrat samarbete i krissituationer mellan Europeiska unionens medlemsstaters särskilda insatsgrupper (Atlasbeslutet), c) artikel 222 i EUF om samarbete med medlemsstaters tjänstemän inom finskt territorium eller d) 9 b § i polislagen.

Artikel 42.7 i FEU bör läggas till undantagen som gäller överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som tillhör främmande staters tjänstemän som är verksamma på Finlands territorium till följd av samarbete enligt artikeln. I undantagen gäller det också att förbereda sig på situationer där Finland behöver bistånd av EU eller en internationell organisation som tillhör polissektorn.

Gränsbevakningslagen

I gränsbevakningslagen tas inte hänsyn till situationer där det skulle vara nödvändigt att direkt ta emot eller lämna bilateralt gränssäkerhetsbistånd med en stat. Således kan Finland enligt den gällande regleringen inte ta emot bistånd för att upprätthålla gränssäkerheten från ett tredje land, till exempel Storbritannien eller USA.

Även gränssäkerhetsbiståndet mellan EU-stater är bundet antingen till den ovan nämnda klausulen om ömsesidigt bistånd (FEU 42.7) eller solidaritetsklausulen (EUF 222) eller till aktiviteter enligt Frontex-mekanismen. Via Frontex-mekanismen kan gränssäkerhetsbistånd endast begäras för åtgärder som vidtas vid den yttre gränsen. Om till exempel övervakningen de inre gränserna skulle återupprättas medan mängden yttre gränstrafik fortsätter att vara normal eller nästan normal eller om återupprättandet av övervakningen av de inre gränserna hade samband med en svårare situation vid yttre gränser skulle Finland behöva bistånd för att upprätthålla gränssäkerheten. Eftersom det inte är möjligt att använda det gränssäkerhetsbistånd som erhålls via Frontex-mekanismen vid inre gränser, skulle det vara nödvändigt att möjliggöra bilateralt bistånd direkt från EU och Schengenländerna.

Finland kan för närvarande inte heller lämna bistånd för gränssäkerhetsuppgifter till EU:s inre gräns, eftersom det inte finns någon reglering av bilateralt gränssäkerhetsbistånd. Unionens och byråns behörighet när det gäller kontrollen av de yttre gränserna grundar sig på artikel 77 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Det är viktigt att notera att artikel 77 i EUF endast gäller övervakning vid yttre gränser, och unionens yttre gräns är inte alltid densamma

som Schengenområdet yttre gräns. Sloveniens inrikesminister lämnade exempelvis den 17 december 2020 en begäran till alla EU-medlemsstaters inrikesministrar om att bistå hanteringen av migrationen vid Sloveniens gräns mot Kroatien. I Finland var brevet adresserat till inrikesminister Ohisalo. Både Slovenien och Kroatien är EU-medlemsstater, men Kroatien har ännu inte accepterats i Schengenområdet för fri rörlighet. Av denna anledning tolkas gränsen mellan Slovenien och Kroatien som en inre gräns för unionen, från vilken övervakningen ännu inte har avvecklats. I Sloveniens begäran definierades den rättsliga grunden för biståndet vara artikel 17 i Prümbeslutet, som gäller gemensamma operationer för att upprätthålla den allmänna ordningen och säkerheten och för att bekämpa brottslighet, men nationellt kunde uppgiften som ingick i begäran också tolkas som en del av gränssäkerheten, eftersom det begärda biståndet till sitt innehåll är detsamma som det bistånd som tillhandahålls via Frontex.

För närvarande kan gränssäkerhetsbistånd inte ges till andra länder än EU-länder och länder som tillämpar Schengenavtalet. Till exempel, den 2 mars 2022 begärde Moldavien operativt bistånd från Frontex för att hantera gränssituationen som komplicerats på grund av kriget i Ukraina. Enligt artikel 73 i förordningen om den europeiska gräns- och kustbevakningen ((EU)2019/1896) förutsätter utplacering av gränsförvaltningsenheter med verkställande befogenheter i ett tredjeland ett statusavtal på grundval av artikel 218 i EUF, och Moldavien hade inget sådant vid tidpunkten för begäran. I avsaknad av ett avtal skickade Frontex generaldirektör ett brev till medlemmarna i byråns styrelse den 5 mars 2022, i vilket han informerade om begäran och uppgav att han skulle göra medlemsländerna uppmärksamma på den i händelse av att någon medlemsstat skulle kunna lämna bistånd till den moldaviska gränspolisens bilateralt. Regleringen i Finland tillåter inte att sådant bistånd lämnas direkt, och möjligheten att lämna bistånd har inte granskats mer omfattande. När det gäller Moldavien agerade dock kommissionen snabbt. Det nödvändiga EU-avtalet förhandlades fram och ratificerades i mars, och den första finska patrullen började arbetet i Frontex-operationen i Moldavien i början av april 2022.

Med stöd av 77 § i gränsbevakningslagen kan Gränsbevakningsväsendet ge räddningsmyndigheter, polisen och Tullen sådan assistans som till innehållet motsvarar handräckning utanför finskt territorium i uppdrag som omfattas av deras verksamhetsområden. Assistans kan alltså endast ges till nämnda myndigheter, inte till exempel till utrikesförvaltningen, och dessutom kan assistansen inte innebära användning av maktmedel. Regleringen bör därför ses över.

I 77 a § 3 mom. i gränsbevakningslagen föreskrivs om polisens rätt att få assistans som motsvarar handräckning när den på ett havsområde eller inom en ekonomisk zon som hör till en medlemsstat i EU på medlemsstatens begäran utför ett sådant uppdrag som hör till polisens verksamhetsområde och som grundar sig på EU:s lagstiftning eller en internationell överenskommelse som är bindande för Finland för att förhindra eller avbryta sådana terrordåd som anges i EU:s lagstiftning eller i internationella överenskommelser som är bindande för Finland. Enligt momentet tillämpas det som föreskrivs om handräckning i 77 a § och i 77 c–77 g § på assistansen. I lagens 77 c § föreskrivs om beslutsfattande om krävande handräckning. I 77 a § 3 mom. i gränsbevakningslagen borde det beaktas att beslut om assistans som motsvarar krävande handräckning ska fattas enligt lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd när tillämpningströskeln för den lagen överskrids.

I 83 § i gränsbevakningslagen föreskrivs om internationella samarbetsavtal. Enligt bestämmelsen kan inrikesministeriet i sådana frågor inom Gränsbevakningsväsendets ansvarsområde som inte hör till området för lagstiftningen eller kräver riksdagens samtycke eller åtgärder av republikens president sluta sedvanliga samarbetsavtal med andra staters myndigheter inom Gränsbevakningsväsendets ansvarsområde.

Grundlagsutskottet har konstaterat att det numera hör till den normala ordningen att myndigheterna i de behöriga staterna sinsemellan genom s.k. internationella administrativa avtal kommer överens om tekniska aspekter på det ömsesidiga samarbetet. Enligt grundlagsutskottet får myndigheterna i Finland ingå sådana avtal bara om frågor av liten betydelse i sak. I ett internationellt administrativt avtal går det inte att ta in bestämmelser om frågor där beslut kräver godkännande av riksdagen (se GrUU 16/2004 rd, s. 4 och GrUU 5/2007 rd, s. 9/I).

83 § i gränsbevakningslagen gäller endast samarbetsavtal av detta slag, som anses sedvanliga, och som myndigheterna har ansetts kunna ingå inom ramen för sitt område och budget i samband med sina lagstadgade uppgifter utan uttryckligt bemyndigande i lagen. Därför bör 83 § i gränsbevakningslagen upphävas som onödig.

Lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet

I 36 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet (639/2019) föreskrivs om Gränsbevakningsväsendets rätt att trots sekretessbestämmelserna lämna ut i 7–11 och 15 § avsedda personuppgifter i EU:s gränsövervakningssamarbete. Paragrafen föreskriver inte att gränsbevakningsväsendet skulle kunna lämna över dessa personuppgifter till en tjänsteman i en stat som tillämpar kodexen om Schengengränserna eller till en tjänsteman i en annan stat utöver en tjänsteman i en EU-medlemsstat som lämnar gränssäkerhetsbistånd och som avses i 15 d § 1 mom. i gränsbevakningslagen. 38 § i lagen innehåller inte heller någon bestämmelse om rätten att trots sekretessreglerna överlämna nämnda personuppgifter till en tjänsteman i en annan stat än en tjänsteman i en EU-stat eller en annan stat som tillämpar kodexen om Schengengränserna och som lämnar gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d § 1 mom. i gränsbevakningslagen.

Därför bör bestämmelserna om utlämnande av personuppgifter i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet ses över, så att Gränsbevakningsväsendet skulle kunna överlämna de i lagen särskilt föreskrivna personuppgifterna till en tjänsteman i en stat som tillämpar kodexen om Schengengränserna eller till en tjänsteman i en annan stat som lämnar gränssäkerhetsbistånd.

Räddningslagen

Det finns inga bestämmelser i räddningslagen om givandet av assistans som hör till räddningsväsendet till en annan myndighet för utförande av dess uppgifter utanför Finlands territorium. På grund av förändringarna i den internationella omvärlden bör även räddningsväsendet ha beredskap för situationer där räddningsväsendets expertis och kompetens behövs utomlands och behovet av att ge assistans till en annan myndighet uppstår ur ett internt behov i Finland. Räddningsmyndigheten skulle inte enligt gällande lagstiftning till exempel kunna ge assistans till utrikesförvaltningen i en situation där personer som avses i lagen om konsulära tjänster måste räddas i en gisslan- eller evakueringssituation utomlands och där målstaten, EU eller en internationell organisation inte uttryckligen begärt hjälp.

Lagen om civilpersoners deltagande i krishantering

Enligt 2 § 2 mom. i lagen om civilpersoners deltagande i krishantering tillämpas lagen bortsett från några undantag med stöd av 38 § i räddningslagen på anställningsförhållandet och ställningen i biståndsverksamheten för den finländska personal som deltar i lämnande av bistånd vid räddningsinsatser. Till paragrafen bör fogas att lagen även tillämpas på anställningsförhållandena och ställningen för finländsk personal som deltar i assistans till en annan myndighet.

3 Målsättning

Målet för propositionen är att säkerställa att Finland har beredskap att fatta beslut om finska myndigheters agerade utanför Finlands territorium självständigt eller med assistans av annan finsk myndighet i situationer om vilka föreskrivs i 1 § i förslaget till ändring av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd även när agerandet sker utan begäran av en annan stat, EU eller en internationell organisation med hänsyn till folkrättens begränsningar. Syftet är dessutom att förtydliga att lagen även kan tillämpas på gemensam verksamhet med Finlands viktigaste partner när det gäller försvaret av Finland eller alla parter intressen, och inte endast begäran om och lämnande av bistånd av en annan part.

Ett annat mål är att se över förfaranden i brådskande situationer på ett sådant sätt att de beslutsbegränsningar som ingår i bestämmelserna blir mindre situationsspecifika, dock så att beslutsförfarandet i brådskande situationer ändå bara gäller mycket exceptionella situationer. Samtidigt är syftet att säkerställa att nödvändiga beslut kan fattas snabbt och effektivt i dessa exceptionellt brådskande och allvarliga situationer som inom lagens tillämpningsområde.

Målet för förslaget är också att revidera den sektorsspecifika lagstiftningen på ett sådant sätt att finska myndigheters lämnande och mottagande av internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet självständigt eller med assistans av annan myndighet utanför Finlands territorium med hänsyn till folkrättens begränsningar är möjligt inom utrikesministeriets, inrikesministeriets och försvarsministeriets sektorer så övergripande som möjligt.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

Lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd

I propositionen föreslås en ändring av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd så att begreppen ”samverkan” och ”annan internationell verksamhet” fogas till 1 § om lagens tillämpningsområde. Med ”annan internationell verksamhet” avses verksamhet utifrån Finlands egna behov utanför Finlands territorium och som således inte är bundet till en extern begäran. Med ”samverkan” avses verksamhet som Finland bedriver utan egentlig begäran om bistånd tillsammans med viktigaste internationella partner, antingen inom Finlands territorium eller utanför Finlands gränser.

Det föreslås att den geografiska avgränsningen i 4 och 5 § om förfaranden i brådskande situationer slopas.

Lagens 4 § om icke-militära maktmedel innehåller för närvarande två överlappande geografiska avgränsningar när det gäller EU-klausuler. Bestämmelsen förutsätter å ena sidan att förfarandet i brådskande situationer endast kan tillämpas mellan EU, EU:s medlemsländer eller de nordiska länderna och å andra sidan att 4 § endast kan tillämpas på situationer där EU-klausulerna är aktuella och som redan innehåller en geografisk avgränsning i sig, eller när det gäller betydande militära resurser. I praktiken har den geografiska avgränsningen därför endast betydelse när betydande militära resurser är inblandade och endast när situationen inte samtidigt är betydande eller vittomfattande och i grunden viktigt utrikes- och säkerhetspolitiskt bistånd eller bistånd som kan innefatta användning militära maktmedel. Den geografiska avgränsningen kan inte heller längre anses vara relevant med tanke på Finlands egna behov och inte heller med hänsyn

till Försvarsmaktens samverkan med andra partner. På grund av dessa avgränsningar har bestämmelsens tillämpningsområde blivit mycket snävt, och därför föreslås att avgränsningen som hindrar tillämpningen av bestämmelsen i större utsträckning än mellan EU, EU:s medlemsländer eller de nordiska länderna i 4 § slopas. Slopandet av den geografiska avgränsningen förhindrar dock inte en annan stat som är föremål för biståndet eller verksamheten de facto beaktas i den politiska prövningen relaterad till beslutsfattandet.

När det gäller förfarandet i brådskande situationer som involverar militära maktmedel i 5 § i lagen föreslås också att den motsvarande geografiska avgränsningen slopas på grund av det ökade samarbetet med de viktigaste partnererna och för att bestämmelsens övriga avgränsningar kan anses bilda en tillräcklig tröskel för införandet av förfarandet. Det föreslås att formuleringen ”som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa” i lagens 5 § ersätts med formuleringen ”som hotar människors liv eller hälsa”, så att bestämmelsen också kan tillämpas i situationer som inte förutsätter ”ett stort antal” människor, vilket är svårt att avgöra. Det föreslås också att förutsättningen att faran ska vara överhängande slopas med hänsyn till att beslut i alla fall förutsätter att det är fråga om en exceptionell och brådskande situation. Förfarandet i brådskande situationer som inbegriper militära maktmedel innebär ett bemyndigande för användning av eventuella militära maktmedel. Överhängande fara kan däremot anses anknyta till operativt beslutsfattande avseende användning av maktmedel i en konkret situation. Det föreslås att det till paragrafen fogas ”andra situationer med motsvarande konsekvenser” för att omfatta fall där konsekvenserna av en överhängande fara bedöms motsvara konsekvenserna av en fara för människors liv och hälsa eller en fara som utgör ett allvarligt hot mot rikets säkerhet. Det föreslås att de i paragrafen angivna förutsättningarna för förfarande i brådskande situationer binds till den information som erhållits om situationen, på grundval av vilka det är berättigat att räkna med att förfarandet i brådskande situationer är nödvändigt.

Det föreslås att lagens rubrik ändras till lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet för att motsvara de ändringar som gjorts i lagens tillämpningsområde.

Lagstiftning som gäller försvarsministeriets förvaltningsområde

Det föreslås nödvändiga ändringar av lagen om försvarsmakten, territorialövervakningslagen och värnpliktslagen på grund av att tillämpningsområdet för lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd kompletteras med samverkan och annan internationell verksamhet.

Lagen om konsulära tjänster

Det föreslås att det till lagen om konsulära tjänster fogas en bestämmelse enligt vilken utrikesministeriet kan begära assistans av en annan finsk myndighet för att tillhandahålla konsulära tjänster som avses i lagen om konsulära tjänster utanför Finlands territorium.

Polislagen

Det föreslås att bestämmelser om polisens befogenhet att lämna internationellt bistånd förutom till en främmande stat även till EU eller en internationell organisation och på motsvarande sätt begära bistånd av dem ska fogas till polislagen. Det föreslås också att polislagen kompletteras med reglering av inrikesministeriets befogenhet att besluta om beviljande av assistans inom polissektorn till utrikesförvaltningen för utförande av uppgifter som avses i lagen om konsulära tjänster i utlandet samt om en annan myndighets assistans till polisen när den ger assistans till

utrikesförvaltningen. Dessutom ska bestämmelserna i 9 kap. polislagen ses över med beaktande av den nya lagen om Försvarsmaktens handräckning till polisen.

Räddningslagen

Det föreslås att det till räddningslagen fogas en ny bestämmelse enligt vilken inrikesministeriet på begäran av en behörig myndighet kan besluta att bevilja räddningsassistans till en annan myndighet för att denna myndighet ska kunna utföra sina uppgifter utanför Finlands territorium. Bestämmelsen gör det möjligt att sända sakkunniga, formationer och materiellt bistånd som hör till räddningsväsendet för att assistera en annan finsk myndighets uppgifter i utlandet.

Gränsbevakningslagen

Till gränsbevakningslagen fogas en bestämmelse om Gränsbevakningsväsendets möjlighet att ge och ta emot gränssäkerhetsbistånd inte endast i situationer enligt solidaritetsklausulen i klausulen om ömsesidigt bistånd utan också direkt från annan stat. Det föreslås att gränsbevakningslagen också ska innehålla bestämmelser om rättigheterna och skyldigheterna för en tjänsteman från en stat utanför EU när den lämnar gränssäkerhetsbistånd.

Dessutom föreslås att bestämmelser fogas till gränsbevakningslagen, enligt vilka Gränsbevakningsväsendet ge assistans som motsvarar handräckning även till andra finska myndigheter än räddningsmyndigheten, polisen eller tullen. Assistans som ges utanför Finlands territorium kan innebära användning av maktmedel men inte användning av slagkraftigare vapen än Gränsbevakningsväsendets vapen som godkänts för utförande av gränssäkerhetsuppgifter med undantag för polisen.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

Propositionen medför inga omedelbara ekonomiska konsekvenser. De faktiska budgetkonsekvenserna orsakas först i praktiska tillämpningssituationer, där kostnaderna består av planering av verksamheten och förberedelser för den samt beslut från fall till fall avseende verksamheten. De ekonomiska konsekvenserna orsakas i synnerhet av personalkostnader och den speciella utrustning som uppgiften och omständigheterna kan kräva eller eventuell modifiering av befintlig utrustning. Kostnaderna beror på verksamhetens form och art i respektive situation. Vid behov krävs tilläggsanslag för att täcka utgifterna för utsändning av personal och trupper samt operationen.

Det normala och brådskande beslutsförfarande som föreslås i propositionen tar inte upp berednings- och handläggningsförfarandena för eventuella tilläggsbudgetförslag som kan vara nödvändiga för att genomföra besluten och inte heller tillämpningsförfarandena för budgetar. Vid bedömningen av propositionens ekonomiska konsekvenser i situationer där finska myndigheter ger assistans till utrikesförvaltningen för tillhandahållande av konsulära tjänster gäller det att beakta att dessa situationer hittills har varit mycket få. Dessutom bör det noteras att det stöd som en finsk myndighet ger till utrikesförvaltningen kan bestå av mycket varierande uppgifter med olika krav, och kostnaderna beror på uppgifterna. Assistansen kan till exempel innebära storskalig verksamhet som liknar evakueringsinsatsen i Afghanistan och som orsakade utrikesministeriet kostnader på totalt 1,1 miljoner euro. Kostnaderna för den afghanska evakueringsoperationen täcktes med medel under finansministeriets moment 28.99.96 Oförutsedda ut-

gifter. Assistans kan involvera en enskild tjänstemans expertis i en enstaka konsulär tjänsteupp-
gift på en beskickning. De årliga kostnaderna kan därför variera avsevärt, vilket gör det svårt
att lägga fram en uppskattning av de genomsnittliga årliga kostnaderna.

På grund av tydligheten i finansiell praxis är det dock nödvändigt att fastställa kostnadstäck-
ningen i situationer där en annan finsk myndighet på begäran av utrikesministeriet assisterar
utrikesförvaltningen i tillhandahållandet av konsulära tjänster.

Kostnaderna för utrikesförvaltningen och den assisterande finska myndigheten täcks medel un-
der utrikesministeriets moment 24.90.51 Understöd till nödställda, vid behov genom att fram-
ställa tilläggsanslag i tilläggsbudgeten eller tillstånd att överskrida förslagsanslaget i brådskande
situationer. Grunderna för användning av utrikesministeriets moment 24.90.51 utvidgas till att
täcka kostnaderna för den verksamhet som utrikesministeriet har begärt enligt 41 c § i den fö-
reslagna lagen om konsulära tjänster.

Propositionen anknyter till budgetpropositionen 2023 och kommer att behandlas i samband med
den. Denna förändring har beaktats i statsbudgetförslaget under moment 24.90.51.

4.2.2 Konsekvenser för de högsta statsorganens behörighet

Förslaget påverkar inte behörighetsfördelningen mellan republikens president och statsrådet
som baserar sig på 93 § i grundlagen. Propositionen inverkar inte heller på definitionen av det
behöriga ministeriet (Reglemente för statsrådet 10 §).

Propositionen uppluckrar vissa avgränsningar av förfarandet i brådskande situationer som avses
i 4 och 5 § i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.
Trots slopandet av den geografiska avgränsningen i lagens 4 § är paragrafens tillämpningsom-
råde fortfarande mycket snävt, eftersom tillämpningen av bestämmelsen fortfarande är begrän-
sad till situationer som avses i 1 § 1 mom. 1–3 punkten i lagen, vilket innebär att ministeriets
behörighet inte anses öka avsevärt. Lagens 5§ har betydelse med tanke på riksdagens möjlighet
att delta i beslutsfattandet. De föreslagna ändringarna av lagens 5 § bedöms inte påverka riks-
dagens behörighet eller påverkansmöjligheter nämnvärt, eftersom bestämmelsen fortfarande be-
gränsas till exceptionellt brådskande och allvarliga situationer och eftersom tröskeln för att in-
föra brådskande förfarande fortfarande är tillräckligt hög. De föreslagna ändringarna påverkar
inte riksdagens rätt att få information enligt 47 och 97 § i grundlagen.

Praxis för tillämpningen av lagen har visat att det normala beslutsförfarandet enligt lagen har
varit smidigt och snabbt. De behov av förfaranden i brådskande situationer som bedömdes när
lagen stiftades har minskat på grund av bland annat tekniska lösningar som underlättar besluts-
fattandet. Slopandet av vissa begränsningar för förfarandet i brådskande situationer kan dock
bidra till att påskynda beslutsfattandet i mycket exceptionella situationer där förfarandet i bråds-
kande situationer fortfarande kan bli relevant.

4.2.3 Konsekvenser för myndigheterna

De sektorspecifika lagändringarna förtydligar myndigheternas verksamhet när det gäller att as-
sistera en annan finsk myndighet utanför finskt territorium. De mer detaljerade sektorspecifika
bestämmelserna förtydligar också vilken typ av assistans och under vilka förutsättningar varje
enskild finsk myndighet kan ge assistans.

En tydligare och mer precis reglering av begäran om och givande av assistans förbättrar utrikesministeriets möjligheter att tillhandahålla konsulära tjänster när tillhandahållandet av dem involverar behov av assistans av andra finska myndigheter, såsom Försvarsmakten eller polisen.

Innehållet i samverkan har betydelse för konsekvenserna för personalen. Konsekvenserna för personalen har bedömts utförligt i regeringens proposition om ändring av lagen om försvarsmakten, territorialövervakningslagen och värnpliktslagen (94/2016 rd), då bestämmelser om lämnande av internationellt bistånd och deltagande i annan internationell verksamhet fogades till lagstiftningen om försvarsförvaltningen. Då fogades ingen uttrycklig bestämmelse om samverkan till, men utgångspunkten var dock att bestämmelserna även skulle gälla samverka, till exempel territorialövervakningssamarbete. I och med förändringen i omvärlden kan Försvarsmaktens internationella uppgifter och samverkan med partner öka ytterligare. Rekrytering av reservister till tillfälliga tjänste- eller anställningsförhållanden med försvarsmakten skulle tillfälligt öka antalet årsverken vid Försvarsmakten och organisationernas personalstyrka samt personalkostnader. Eventuella risker relaterade till personalens säkerhet beror på situationen och verksamhetens art. Personalens och truppernas rättsliga status skulle säkerställas och ordnas antingen genom NATO/PfP SOFA eller ett annat bilateralt eller multilateralt avtal.

När de internationella uppgifterna ökar förutsätts närmare samarbete mellan olika myndigheter samt introduktion och utbildning av personalen för eventuella nya uppgifter och operativa miljöer.

I regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av den lagstiftning inom inrikesministeriets förvaltningsområde som gäller lämnande och mottagande av internationellt bistånd beskrivs lagstiftningens konsekvenser för myndighetsverksamhet inom inrikesministeriets förvaltningsområde i fråga om lämnande och mottagande av internationellt bistånd (RP 107/2016 rd, s. 27–28).

4.2.4 Samhälleliga konsekvenser

Propositionen förbättrar Finlands möjligheter att delta i samverkan, till exempel i samarbetet mellan Finland och Sverige. Dessutom förbättrar propositionen Finlands möjlighet att delta i annan internationell verksamhet genom att möjliggöra ett effektivt beslutsfattande om en finsk myndighets självständiga verksamhet eller med assistans av en annan finsk myndighet utanför Finlands territorium, med beaktande av folkrättens begränsningar. Sådana situationer kan till exempel bestå av evakuerings- och gisslansituationer. I bägge situationerna kan även användning av militära maktmedel komma i fråga.

4.2.5 Konsekvenser för värnpliktigas ställning

Propositionen medför inga konsekvenser för värnpliktigas ställning. Värnpliktslagens utgångspunkt i fråga om värnpliktigas tjänstgöring utomlands förändras inte. Värvning av värnpliktiga som utför beväringstjänst eller deltar i repetitionsövning till andra ändamål än Finlands militära försvar kräver fortfarande uttryckligt samtycke med undantag för sedvanlig fartygstjänstgöring enligt 62 § i värnpliktslagen (se närmare s. 55).

4.2.6 Konsekvenser för Åland

Propositionen medför inga konsekvenser för Ålands etablerade folkrättsliga status. Landskapet Ålands särställning grundar sig på beslutet av Nationernas förbund, som år 1921 beslutade om Ålands självstyre och demilitarisering och neutralisering, vilket också resulterade i den multilaterala Ålandsöverenskommelsen (FördrS 1/1922). Ett bilateralt avtal om demilitariseringen

av Åland slöts också med Sovjetunionen (FördrS 24/1940). Demilitarisering och neutralisering har också en regional europeisk sedvanerättslig status.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

5.1.1 Förhållande till lagen om militär krishantering

Vid utredningen av beslutsfattandet om verksamhet som rör Finlands egna intressen väcktes också frågan om möjligheten att ta in detta i lagen om militär krishantering. Tillämpningsområdet för lagen om militär krishantering beskrivs ovan i avsnitt 2.1.2. Lagen om militär krishantering är dock inte direkt tillämplig på verksamhet som bedrivs i Finlands intresse, eftersom militär krishantering i allmänhet handlar om verksamhet som är auktoriserad av FN:s säkerhetsråd för att upprätthålla internationell fred. Militär krishantering genomförs dessutom alltid i samarbete med andra internationella aktörer, såsom FN, OSSE, EU, en annan internationell organisation eller en landsgrupp. Det kan dock inte uteslutas att lagen om militär krishantering i vissa situationer även skulle gälla beslutsfattande.

5.1.2 Alternativa begrepp

För att precisera lagens tillämpningsområde strävade arbetsgruppen efter att hitta ett begrepp som skulle täcka lagens tillämpningsområde även med tanke på Finlands nationella intressen i verksamhet utanför Finlands territorium utan begäran om utomstående bistånd och med beaktande av folkrättens begränsningar. Arbetsgruppen övervägde följande alternativ:

1. I ordalydelsen i lagens 1 § tas modell av 12 § i lagen om försvarsmakten enligt vilken Försvarsmakten kan stödja en annan finsk myndighet. Förslaget förkastades dock, eftersom beskrivningen av myndighetens konkreta verksamhet inte ansågs vara lämplig som lagtext om de högsta statliga organens beslutsfattande. I olika punkter i denna proposition har det tydligt påpekats att internationellt agerande i allmänhet avser situationer där det är nödvändigt för en finsk myndighet att agera utomlands självständigt eller bistå en annan finsk myndighet.
2. Internationellt bistånd i 1 § kompletteras med ”annan internationell verksamhet”, så att även annan internationell verksamhet omfattar samverkan. Begreppet ”annan internationell verksamhet” används i 2 § 1 mom. 3 punkten och 12 § i lagen om försvarsmakten. Detta begrepp fogades till lagen om försvarsmakten när lagstiftningen om internationellt bistånd bereddes, och de ändringar som lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd gjordes i lagen om försvarsmakten (RP 94/2016 rd, GrUU 65/2016 rd). Begreppet infördes dock inte i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd eller i motiveringen till den. Trots att 1 § i den lagen endast gäller internationellt bistånd, identifieras i motiveringen till lagen (RP 72/2016 rd, s. 5–6) dock annan internationell verksamhet som en situation, där Försvarsmaktens militära förmågor används till exempel i multinationella evakueringsoperationer, särskilt när det gäller evakuering av EU-medborgare i situationer där det inte är möjligt att utföra uppgiften med hjälp av till exempel internationella räddningsinsatser.

Begreppet ”annan internationell verksamhet” beskrivs med exempel i detaljmotiveringen till lagen om försvarsmakten (RP 94/2016 rd, s. 44) enligt den är exempel på annan internationell verksamhet bland annat samverkan som utgår från Finlands egna behov till ex-

empel på ett sådant område av territorialövervakningen som inte hör till någon stats suveränitet, såsom på öppet hav eller i internationellt luftrum eller evakuering av finländare från ett krisområde genom användning av Försvarsmaktens kapaciteter. I regeringens proposition om lagen om försvarsmakten utesluter begreppet ”annan internationell verksamhet” dock internationell verksamhet som redan ingår i alla andra lagstadgade uppgifter för försvarsmakten (Finlands militära försvar, stöd till andra myndigheter och deltagande i internationell militär krishantering och militära uppgifter i annan internationell krishantering). Exempel på internationellt samarbete som anknyter till försvaret av Finland är utvecklandet av Försvarsmaktens förmåga till internationell samverkan, deltagande i internationella övningar och snabbinsatsstyrkor samt internationellt lägesbildssamarbete inom territorialövervakningen. En utmaning med begreppet ”annan internationell verksamhet” var dock att det som ett begrepp som föreslagits för lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd borde förstås som ett vidare begrepp än enligt definitionen i motiveringen till lagen om försvarsmakten. Enligt lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd skulle definitionen därför omfatta all samverkan mellan Försvarsmakten och Finlands internationella partner. Försvarsmaktens internationella övningsverksamhet och lägesbildssamarbete skulle dock inte omfattas av annan internationell verksamhet.

När det gäller annan sektorspecifik lagstiftning noterades att uttrycket ”annan internationell verksamhet” används i 5 a kap 3 § 10 punkten i polislagen. Begreppet syftar på all sådan finsk statlig verksamhet i utlandet som inte omfattas av begreppet lämnande av internationellt bistånd. Detta utgör i sig inte något hinder för att använda begreppet även i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd. I gränsbevakningslagen och räddningslagen används inte begreppet ”annan internationell verksamhet”. Arbetsgruppen bestämde sig dock för att förkasta alternativet enligt vilket endast ”annan internationell verksamhet” skulle ha införts i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd, eftersom begreppet definieras på ett annat sätt i motiveringen till lagen om försvarsmakten, vilket skulle vara ägnat att skapa förvirring i situationer där bestämmelserna tillämpas samtidigt.

3. Till 1 § fogas det nya begreppet ”internationell verksamhet” som omfattar både samverkan och annan internationell verksamhet. Det är ett nytt begrepp vars syfte är att kombinera ”annan internationell verksamhet” enligt lagen om försvarsmakten, med vilket avses verksamhet som utgår från Finlands egna behov och ”samverkan”. Samverkan som ingår i den internationella verksamheten omfattar även verksamhet som en annan stats styrkor bedriver i Finland till förmån för Finlands försvar. Samverkan inom Finlands territorium definieras här som internationellt, eftersom den sker tillsammans med internationella partner. Internationell verksamhet omfattar all ovan nämnda verksamhet utom internationellt bistånd, som förutsätter en uttrycklig begäran, och militär krishantering. Arbetsgruppen ansåg att ”internationell verksamhet” är en mer beskrivande term för nästan all internationell verksamhet inom Försvarsmakten än ”annan internationell verksamhet”. Begreppet ansågs dock medföra utmaningar, eftersom internationell övningsverksamhet och lägesbildssamarbete borde avgränsas utanför det då det inte är nödvändigt att föreskriva om beslutsförfarandet för den verksamheten i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd. Dessutom klargjordes att valet av alternativet skulle förutsätta en ändring av lagen om försvarsmakten (2, 4a, 4b, 12, 12a, 12b och 12c §), eftersom begreppet ”annan internationell verksamhet” har använts i paragraferna på ett annat sätt än i den föreslagna lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd. I regelverket för inrikesministeriets förvaltningsområde förekommer begreppet ”in-

ternationell verksamhet” inte. Med ”internationellt uppdrag” i 15 c § i gränsbevakningslagen avses all annan internationell verksamhet än den som bedrivs inom ramen för Frontex (uteslutits i 15 c §) och gränssäkerhetsbistånd.

4. Även begreppet ”internationell samverkan” diskuterades, men det förkastades eftersom det, som ett begrepp som syftar på myndigheters gemensamma agerande, inte kan beskriva Finlands självständiga agerande inom ett territorium som inte lyder under någon stats suveränitet (fria havet, internationellt luftrum). Dessutom övervägdes begreppet ”internationellt samarbete” men alternativet avvisades som ett begrepp som ingår i 1 § 3 mom. i grundlagen, där begreppet har sin egen betydelse och medför liknande utmaningar som nämnts ovan i fråga om internationell samverkan.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

Vid beredningen kartlades inte utländsk lagstiftning särskilt. I regeringens proposition om lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (RP 72/2016 rd, s. 30–39), och slutsatserna av kartläggningen kan fortfarande anses vara relevanta. I propositionen konstateras att lagstiftningslösningarna i dessa stater påverkas av konstitutionella skillnader och av deras olika grundläggande lösningar för säkerhets- och försvarspolitiken. I jämförelseländerna har det inte stiftats någon separat lagstiftning för att genomföra EU:s solidaritetsklausul eller klausul om ömsesidigt bistånd. I genomförandet av klausulerna stödjer sig de flesta länder på behörighetsregleringen i sin grundlag och på kompletterande sektorspecifik lagstiftning. Procedurerna för beslutsfattandet förevisar stora skillnader mellan länderna. I en del av de länder som var föremål för utredning kräver beslut om bistånd som inbegriper militära resurser eller militära maktmedel att parlamentet deltar antingen genom ett separat godkännande eller hörande, medan parlamentet i andra länder snarast informeras om fattade beslut i efterhand. Efter att lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd trädde i kraft har Sverige dock stiftat lag 2020:782, för vilken redogörs närmare nedan. I detta sammanhang hänvisas även till avsnitt 2.2, där statlig praxis beskrivs i anslutning till folkrättens ramvillkor.

Lagen om operativt militärt stöd mellan Sverige och Finland

Lagen om operativt militärt stöd mellan Sverige och Finland (2020:782) trädde i kraft den 15 oktober 2020.

Syftet med lagen är att säkerställa att Sverige har relevanta beslutsförfaranden i brådskande situationer så att beslut om att lämna och ta emot militärt bistånd inom ramen för försvarssamarbetet mellan Finland och Sverige kan fattas tillräckligt skyndsamt.

Enligt lagen får Sveriges regering, under förutsättning att Sverige inte är i krig och det inte råder en väpnad konflikt på finskt territorium, på begäran av Finland sätta in svenska väpnade styrkor för att i enlighet med internationell rätt stödja Finland med att hindra kränkningar av finskt territorium. För det andra får regeringen, om Sverige är i krig eller krigsfara, begära stöd av Finland i form av militära styrkor, för att i enlighet med internationell rätt möta ett väpnat angrepp mot Sverige. För det tredje får regeringen begära stöd av Finland i form av militära styrkor, för att i enlighet med internationell rätt hindra kränkningar av svenskt territorium i fred eller under krig mellan främmande stater. För det fjärde får Finlands Försvarsmakt på begäran av Sveriges regering operera på svenskt territorium. På motsvarande sätt får svenska militära resurser enligt lagen användas på finskt territorium, om Finland begär det.

I praktiken kan därför den svenska regeringen enligt lagen besluta om vilket stöd som ska lämnas eller begäras i vissa situationer, medan beslut tidigare skulle fattas av riksdagen. Riksdagen kan besluta att bistå Finland i en krigssituation, som det har gjort hittills. Den svenska lagen gällde bara Finland, dvs. inte andra stater eller internationella organisationer.

Den 16 maj 2022 lämnade den svenska regeringen ett förslag till riksdagen om att ändra lagen så att den även omfattar alla EU- och Natos medlemsländer. Syftet var att skyndsamt förbättra Sveriges möjligheter att få militärt stöd. Lagen trädde i kraft den 19 maj 2022 (2022:430).

6 Remissvar

Utlåtanden om utkastet till regeringens proposition gavs av sammanlagt 25 instanser: Underofficersförbundet, Krishanteringscentret (CMC Finland), Finlands näringsliv, Södra Karelens räddningsverk, Mellersta Finlands räddningsverk, kommunikationsministeriet, transport- och kommunikationsverket, Migrationsverket, Landsförsvarets Personalförbund MPFL rf, Maanpuolustuksen insinöörit MPI ry, justitiekanslersämbetet, justitieministeriet, Polisstyrelsen, försvarsministeriet, Befälsförbundet rf, Reservistförbundet ry, Satakunta räddningsverk, inrikesministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Skyddspolisen, Finlands Fredsbevararförbund rf, Republikens presidents kansli, Upseeriliitto, Statsrådets kansli och finansministeriet. Riksdagens justitieombudsman och miljöministeriet meddelade att de inte hade något att uttala sig om angående propositionen.

Allmänt

Remissinstanserna ansåg i största allmänhet att de föreslagna lagändringarna var motiverade och relevanta. Remissinstanserna ansåg att det att ordalydelsen i den gällande lagen om lämnande av och begäran om internationellt bistånd strikt avgränsas till lämnande av och begäran om internationellt inte motsvarar den mångfacetterade praktiska verksamhetens behov. De avsevärda förändringarna i säkerhetsläget ansågs ytterligare betona betydelsen av reformerna och det ansågs viktigt att lagen ska kunna tillämpas även på Finlands samverkan med de viktigaste partnererna. En del remissinstanser påpekade dock att regleringen av olika myndigheters befogenheter och ömsesidig assistans har blivit en allt mer svårtolkad helhet. Det är svårt att få en bild av och bedöma om regleringen är heltäckande och konsekvent internt och i förhållande till den övriga rättsliga ordningen.

Lagens tillämpningsområde

En del remissinstanser ansåg att begreppen ”internationellt bistånd”, ”samverkan” och ”annan internationell verksamhet” i 1 § i lagen om lämnande av och begäran om internationellt bistånd bör definieras i författningstexten för att förtydliga lagens tillämpningsområde eller alternativt bör motiveringarna kompletteras i detta avseende. Justitieministeriet betonar också begreppens betydelse i regleringen av behörighet. Justitiekanslersämbetet ansåg dock att en utvidgning av den föreslagna lagens tillämpningsområde med hjälp av relativt öppna begrepp inte i sig behöver vara ett hinder med beaktande av den nivå på vilken beslut om verksamheten fattas och förteckningen i 1 § som preciserar tillämpningsområdet. I samband med bearbetningen av propositionen beslöt man att fortfarande använda ett regleringssätt där begreppen inte definieras i lagen. Utgångspunkten har varit lagförslagets syfte att öka flexibiliteten i tillämpningen av lagen, de erfarenheter som tillämpningen av lagen gett i olika situationer och eventuella överlappande tillämpningssituationer. Dessutom avgränsas begreppen av förteckningen över tillämpningssituationer i 1 § och förutsättningen att folkrätten ska beaktas, liksom också nivån på be-

slutsfattandet. Med beaktande av det som konstaterats ovan har begreppen inte definierats i författningstexten, men syftet har varit att komplettera motiveringarna så att de tydligare beskriver begreppens innehåll.

Transport- och kommunikationsverket Traficom ansåg att det är viktigt att propositionen även tar hänsyn till ny reglering av cybersäkerhet och utredning och förebyggande av kränkningar av informationssäkerheten. Lagstiftningen om cybersäkerhet beskrivs närmare i avsnittet Lagstiftning som gäller andra förvaltningsområden i propositionen. Cyberstörningar har också lagts till som ett exempel på samverkan i motiveringarna till propositionen.

De högsta statsorganens behörighet

Justitiekanslersämbetet påpekade att lagförslaget till skillnad från det som konstateras i utkastet till propositionen innehåller nya materiella bestämmelser om en utvidgning av lagens tillämpningsområde samt förutsättningar för användning av brådskande förfarande som i en viss grad påverkar statsorganens behörighet. Lagförslaget påverkar däremot inte behörighetsfördelningen mellan republikens president och statsrådet som baserar sig på 93 § i grundlagen. Motiveringarna till propositionen har preciserats till denna del.

Republikens presidents kansli påpekade att lagen tills vidare inte tillämpats på så kallat EU-baserat beslutsfattande, dvs. på beslut om bistånd med stöd av solidaritetsklausulen (EUF 222) eller klausulen om ömsesidigt bistånd (FEU 42.7), varvid beslut fattas av statsrådets allmänna sammanträde enligt 2 § 1 mom. i lagen. Republikens presidents kansli hänvisade också till grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 64/2016 rd) i samband med stiftandet av lagen i vilket det konstateras att "[n]är en ståndpunkt formuleras till viktiga utrikes- och säkerhetspolitiska EU-ärenden är statsrådet skyldigt att handla i nära samverkan med republikens president". I sitt remissvar betonar Statsrådets kansli att författningsändringar inte bör ingripa i beredningen och samordningen av EU-ärenden.

Förfarande i brådskande situationer

I sina remissvar påpekade Republikens presidents kansli och Statsrådets kansli att det så kallade förfarandet i brådskande situationer enligt lagen aldrig har tillämpats och att det oberoende av de föreslagna ändringarna av tillämpningsförutsättningarna även framöver gäller att förhålla sig mycket avhållsamt och endast tillämpa förfarandet i synnerligen exceptionella situationer. Statsrådets kansli betonade också betydelsen av snabb informationsförmedling.

Justitieministeriet påpekade att föreslagna 5 § är betydligt mer allmän än den gällande bestämmelsen och ansåg att det vore ändamålsenligt att komplettera propositionen med en övergripande bedömning av de föreslagna ändringarna av 5 § och inte endast motivera slopandet av enskilda förutsättningar och avgränsningar för att göra det lättare att förstå och bedöma förslaget. Motiveringarna till propositionen har kompletterats till denna del.

Reservistförbundet ry ansåg att en ändring av förfarandet i brådskande situationer i 5 § som gäller militära maktmedel så att det ska vara fråga om hot mot människors liv eller hälsa bättre beskriver läget i dag, eftersom hot om ett terrordåd är en relativt snäv definition.

Beslutsfattande

Skyddspolisen ansåg att föreslagna 2 b § 2 mom. i 9 kap. i polislagen bör kompletteras så att Skyddspolisen självständigt fattar beslut om assistans till utrikesförvaltningen, om utrikesministeriets begäran inte gäller användning av maktmedel. Dessutom föreslog skyddspolisen att polislagens 9 a § 1 och 2 mom. som gäller beslut om polisens Prümsamarbete bör ändras så att skyddspolisen beslutar om sitt Prümsamarbete. Propositionen har kompletterats när det gäller Prümsamarbete. När det gäller beslutsfattande beaktas bestämmelsen om skyddspolischefens beslutanderätt i 5 a kap. i polislagen i föreslagna 2 b § om assistans till utrikesförvaltningen i 9 kap. i polislagen. I övrigt ska inrikesministeriet fatta beslut om assistans till utrikesförvaltningen inom inrikesministeriets förvaltningsområde till följd av ärendets art.

Myndigheternas behörighet

Inrikesministeriet ansåg att det är viktigt att i situationer som involverar internationellt bistånd i utlandet och annan internationell verksamhet iaktta samma behörighetsgränser mellan myndigheterna som i Finland. Landsförsvarets Personalförbund MPHIL rf ansåg att det är viktigt att alla ansvars- och behörighetsrelationer beskrivs tydligt så att tillämpningen av dem även i brådsnande samverkanssituationer möjliggör en effektiv verksamhet.

Justitiekanslersämbetet fäste uppmärksamhet vid Försvarsmaktens internationella uppgifter, som definieras allmänt med begrepp i lagförslag 1 men påpekade samtidigt att grundlagsutskottet inte tidigare ansett att allmänt formulerade definitioner varit problematiska med beaktande av på vilken nivå beslut ska fattas (republikens president, statsrådet eller ministerium). Justitiekanslersämbetet föreslog dock att det eventuellt vore motiverat att precisera regleringen av Försvarsmaktens internationella uppgifter när tillämpningsområdet utvidgas. Justitieministeriet påpekade att utkastet till propositionen inte har bedömts med tanke på de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna. Förvarsministeriet föreslog en precisering av ordalydelsen i befogenhetsbestämmelsen i 12 a § 1 mom. i lagen om förvars-makten. Inrikesministeriet ansåg att det av propositionen tydligare borde framgå vad som avses med rätten att använda maktmedel som grundar sig på folkrätten enligt 12 a § 2 mom. i lagen om förvars-makten. Polisstyrelsen och Skyddspolisen betonade att det är sällsynt att maktmedel används i samband med assistans till utrikesförvaltningen. Motiveringarna till propositionen har kompletterats till denna del.

Skyddspolisen påpekade angående 41 c § i lagen om konsulära tjänster att det i polislagens 5 a kap. 4 § 1 mom. också föreskrivs att en allmän förutsättning för användning av metoder för inhämtande av information även i andra länder än Finland är att metoden är nödvändig för inhämtande av viktig information om verksamhet som nämns i 3 § i samma kapitel och som allvarligt äventyrar den nationella säkerheten. Skyddspolisen betonade att den således inte kan använda metoder för inhämtande av information i utlandet endast på den grund att utrikesministeriet begär assistans av skyddspolisen med stöd av föreslagna 41 c § i lagen om konsulära tjänster. Om de förutsättningar om vilka föreskrivs i polislagens 5 a kap. 4 § 1 mom. uppfylls finns det dock enligt skyddspolisen inga hinder för att använda metoder för inhämtande av information som utrikesministeriets begäran om assistans av skyddspolisen föranleder. Motiveringarna till propositionen har preciserats till denna del.

Satakunta räddningsverk påpekade att befogenheterna för räddningsväsendets assistans i internationella uppdrag inte har definierats i den sektorspecifika lagstiftningen. Hittills har assistans i utlandet baserat sig på avtal och verksamhet underställd olika institutioner, och då har befogenheterna fastställts genom dessa arrangemang. Motiveringarna till propositionen har kompletterats med ett omnämnande av att räddningsväsendets personal ska assistera en annan finsk

myndighet och att befogenheterna inte aktualiseras när det gäller utländska personer eller utländsk egendom som omfattas av räddningsverksamhet.

Inrikesministeriet och Migrationsverket ansåg att Migrationsverket redan med stöd av den gällande regleringen kan bevilja utrikesförvaltningen assistans inom ramen för sin behörighet. Särskild reglering av behörigheten behövs därför inte.

Justitiekanslersämbetet och justitieministeriet betonade att motiveringarna till handräckning i utkastet till propositionen var exceptionellt knappa och förutsatte komplettering och utredning av sammanslagningen av bestämmelserna om handräckning och assistans i internationell verksamhet. Motiveringarna till propositionen har kompletterats till denna del. Det föreslogs att polislagens 9 kap. 2 a § skulle kompletteras med en hänvisningsbestämmelse till 8 § i handräckningslagen i stället för att upprepa innehållet i den paragrafen i polislagens 9 kap. 2 a §. Det hade varit fråga om en lagteknisk ändring och inte en uttrycklig sammanslagning av bestämmelserna om handräckning och assistans i internationell verksamhet. I sig är syftet med den gällande och föreslagna regleringen att myndigheterna rätt långt agerar med samma befogenheter i utlandet som i hemlandet.

Personal

Personalorganisationerna (Underofficersförbundet, Landsförsvarets Personalförbund MPHL rf, Maanpuolustuksen insinöörit ry och Upseeriliitto) ansåg att det är viktigt att ställningen för Försvarsmaktens personal inte förändras utan att verksamheten baserar sig på frivillighet. Statsrådets kansli betonade betydelsen av principen om samtycke och att samtycket ska vara frivilligt och konkret. Försvarsministeriet föreslog en precisering i avsnittet om värnpliktigas ställning i konsekvensbedömning. Preciseringsen har lagts till i motiveringen.

Landsförsvarets Personalförbund MPHL rf betonade vikten av att säkerställa personalresursernas tillräcklighet och vidareutveckling av konkurrenskraftiga och motiverande tjänstgöringsvillkor om internationell samverkan blir vanligare. Underofficersförbundet betonade att assistansen till konsulära tjänster förutsätter att Försvarsmaktens personal har tillräcklig kompetens och att dess säkerhet ska säkerställas. Maanpuolustuksen insinöörit ry påpekade att trots att det inte föreslås några ändringar av personalens ställning i lagen så är det viktigt att granska behovet av ändringar av tjänstekollektivavtal som ingåtts utifrån den efter lagändringen.

Polisstyrelsen påpekade att uppdrag som polisen utför utomlands alltid bör basera sig på frivillighet och polismannens särskilda samtycke. Polisstyrelsen ansåg att ändringarna av lagstiftningen kommer att orsaka ett avsevärt behov av tilläggsresurser och utbildning, eftersom de föreslagna uppgifterna inte hör till polisens nuvarande lagstadgade uppgifter och polispersonalen saknar resurser för att utföra de föreslagna uppgifterna. Polisen bör tilldelas separata resurser för de nya lagstadgade uppgifterna i anslutning till de ekonomiska konsekvenserna. Även Migrationsverket betonade säkerställandet av resurserna vid eventuell assistans för Finlands beskickningar.

I regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av den lagstiftning inom inrikesministeriets förvaltningsområde som gäller lämnande och mottagande av internationellt bistånd (RP 107/2016 rd) utreddes att inrikesministeriet i samband med normal resultatstyrning hade gett Polisstyrelsen i uppdrag att skapa ramar för internationellt samarbete som omfattas av propositionen. I det internationella biståndet skulle förmodligen medlemmarna i polisens befintliga grupper som fått utbildning för specialsituationer delta. Avsikten är att inrikta fortbildningen i internationellt samarbete på medlemmarna i dessa grupper och att av medlemmarna

bilda en grupp som bygger på frivillighet. När en polisman deltar i utbildning som gäller internationellt samarbete, förbinder sig han eller hon i princip också till att vid behov delta i internationellt bistånd. Det är inte fråga om en ny specialgrupp hos polisen (RP 107/2016 rd, s. 27–28).

Enligt den ovan nämnda propositionen föranleder genomförandet av utbildningen dessutom kostnader på samma sätt som hittills. Polismännen deltar i utbildning som gäller internationella uppdrag, men genom propositionen ska utbildningen inriktas exaktare. Utöver detta föranleder upprätthållandet av polisens insatsberedskap kostnader för övningar, material och utrustning, men dessa polismäns insatsberedskap upprätthålls också annars för nationella uppdrag. En exakt bedömning av konsekvenserna var svår att göra i detta skede. En stor del av kostnaderna är dock sådana som föranleds oberoende av den lagstiftning som föreslogs då. Kostnaderna för utbildning och beredskap finansieras ur polisens omkostnader (RP 107/2016 rd, s. 28).

Lagstiftningsordning

Justitieministeriet fäste uppmärksamhet vid att det i motiveringen till lagstiftningsordning inte bedöms behörighetsregleringens exakthet utan främst beslutsförfarande och ansåg att det vore relevant att i motiveringen till lagstiftningsordning även bedöma beslutsförfarandet och -nivån (i synnerhet på ministerienivå), eftersom det föreslås att regleringens materiella innehåll ska ändras och behörigheten kopplas till relativt vaga begrepp. Justitiekanslersämbetet ansåg däremot att motiveringarna till lagstiftningsordning i utkastet till propositionen var omfattande och heltäckande. Motiveringarna till lagstiftningsordning har kompletterats med beaktande av remissvaren.

Övrigt

Försvarsministeriet föreslog en prövning även av ändringarna av lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag (1522/2016), skjutvapenlagen (1/1998) och strafflagen. De föreslagna ändringarna anknyter inte direkt till de ändringar av lagstiftningen som föreslås här. Dessutom föreslog försvarsministeriet att regleringen av användningen av beväringar i sedvanlig fartygstjänstgöring inom marinen skulle bedömas vid den fortsatta beredningen. Dessa förslag granskas mer ingående vid bedömningen av lagstiftningen som anknyter till Finlands Natomedlemskap.

7 Specialmotivering

7.1 Lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd

Det föreslås att lagens rubrik ändras till lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet. Lagen ska tillämpas på beslutsfattande om ”samverkan” och ”annan internationell verksamhet” utöver beslutsfattande om internationellt bistånd. Dessutom föreslås att uttrycket lämnande av och begäran om internationellt bistånd i lagens rubrik förenklas till ”internationellt bistånd”.

1 §. Tillämpningsområde. Lagen gäller de högsta statsorganens beslutsfattande. Vid tillämpningen av denna lag föreslås inte att de högsta statsorganens behörighetsfördelning ska ändras. I denna lag föreskrivs inte om formen för, innehållet i eller omfattningen av internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet. Om beslutsfattande om militär krishantering föreskrivs i lagen om militär krishantering.

Det föreslås att 1 § i lagen kompletteras på så sätt att lagen kan tillämpas på beslut om ”samverkan” och ”annan internationell verksamhet” vid sidan av beslut om ”internationellt bistånd”. Lagens tillämpningsområde omfattar inte Försvarsmaktens beslutsfattande om internationella militära övningar och utbyte av lägesbilder, som regleras enligt separat beslutsförfarande och internationella avtalsarrangemang.

Med internationellt bistånd avses enligt lagen verksamhet som går ut på lämnande av internationellt bistånd till en annan stat, till Europeiska unionen eller till en internationell organisation och begäran om bistånd av dessa. Lämnande av internationellt bistånd baserar sig på en begäran från utanför Finland.

Begreppet ”samverkan” har använts i statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelser samt försvarsredogörelser, och det avser Finlands gemensamma verksamhet med de viktigaste partnerna. Samverkan med partner kan stödja Finlands försvar även i situationer där det inte är fråga om en begäran om bistånd, utan behov relaterade till Finlands försvar och säkerhet eller alla parter gemensamma intressen och genomförande av bilaterala eller multilaterala samarbetsdokument. Exempelvis handlar den planerade samverkan i försvarssamarbetet mellan Finland och Sverige, såsom det territorialövervakningssamarbetet, om aktiviteter som härrör från ett gemensamt behov och inte endast om motpartens begäran om bistånd och bemötande av det. Samverkan kan också handla om förebyggande av cyberverksamhet i samarbete med en annan stat eller en internationell organisation. Samverkan kan ske antingen i Finland, till exempel i form av territorialövervakningssamarbete, utanför Finlands gränser inom ett territorium som inte lyder under någon stats suveränitet eller inom en annan stats territorium.

Det föreslås att ”annan internationell verksamhet” åtskiljs begreppsligt, eftersom begreppet redan har införts i 2, 12, 12 a, 12 b och 12 c § i lagen om försvarsmakten och motiveringen till dem. Utöver de exempel som nämns i motiveringen till lagen om försvarsmakten avses med annan internationell verksamhet i allmänhet situationer där det är nödvändigt för en finsk myndighet att självständigt agera utomlands eller assistera en annan finsk myndighet utan begäran utifrån. Sådana situationer kan till exempel utgöras av situationer där polisen eller Försvarsmakten assisterar utrikesförvaltningen, till exempel i evakuerings- och gisslansituationer. Med ”annan internationell verksamhet” avses således verksamhet som utgår från Finlands egna behov och som i första hand sker utomlands eller i en internationell operativ miljö.

När det gäller begreppen ”internationellt bistånd”, ”samverkan” och ”annan internationell verksamhet” bör hänsyn tas till att begreppens omfattning i en faktisk situation kan överlappa varandra eller att deras avgränsningar inte nödvändigtvis är tydliga. Detta kan vara fallet till exempel i en krissituation i Östersjöregionen, där det delvis kan vara fråga om annan internationell verksamhet utifrån Finlands egna behov på till exempel internationella havsområden, samverkan med Finlands viktigaste samarbetspartner inom Finlands eget territorium eller inom en partners territorium samt på grund av en reaktion på en stats begäran om bistånd. En något liknande situation var evakueringsoperationen i Afghanistan, som handlade om att svara på begäran om bistånd av EU och Nato samt Finlands egna behov. Evakueringsoperationen kunde också ha genomförts i samverkan med andra stater och internationella organisationer.

Beslut om samverkan och annan internationell verksamhet begränsas av omnämmandet i lagens 1 § 1 mom. av att målsättningen för och principerna i FN-stadgan och andra folkrättsliga regler ska beaktas vid beslutsfattandet. Avgränsningen ingår i den redan gällande 1 § i lagen och begränsar därmed också lämnandet av och begäran om internationellt bistånd. En motsvarande avgränsning finns också i 1 § i lagen om militär krishantering och 4 a och 12 § i lagen om försvarsmakten. Internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet kan äga rum inom en annan stats territorium eller inom ett territorium som inte lyder under någon stats

suveränitet, såsom på det fria havet eller i internationellt luftrum. De kan också äga rum inom Finlands territorium.

Enligt folkrätten kan verksamhet på en annan stats territorium, beroende på situationen, basera sig på bemyndigande av FN:s säkerhetsråd eller begäran eller samtycke av målstaten. Samtycket kan vara muntligt eller skriftligt, avtalsbaserat eller en ensidig förklaring. Samtycket behöver inte vara offentligt. Samtycket kan också vara implicit, dvs. det kan härledas från parternas uttalanden eller handlingar. Samtycke ska dock vara ostridigt och kan inte grundas på presumtion. All verksamhet ska ske inom gränserna för samtycket. Samtycket är endast giltigt mellan den stat som ger samtycket och den stat som agerar på grundval av det. Samtycke kan lämnas på en stats vägnar av en person eller en institution med erforderlig behörighet.

I en situation där en stat inte har en behörig officiellt erkänd regering eller där staten befinner sig i ett upplösningstillstånd, kan ett giltigt samtycke vara svårt att få. Detta är vanligtvis fråga om en situation där det internationella samfundet kunde förväntas agera, och om det till exempel är en brådskande evakueringsoperation, finns det inte nödvändigtvis tid för detta. Begränsade räddnings- och evakueringsinsatser har dock ofta blivit bemötta med förståelse i internationell praxis, även om de inte baserat sig på den regionala statens samtycke. De folkrättsliga ramvillkoren beskrivs närmare i avsnitt 2.2 ovan.

Bestämmelser om myndigheters uppgifter, befogenheter, användning av maktmedel och personalens ställning finns i sektorsspecifik lagstiftning, såsom lagen om försvarsmakten, polislagen och gränsbevakningslagen.

2 §. Beslutsfattande om lämnande av och begäran om bistånd. Ändringar föreslås i paragrafen på grund av att ”samverkan” och ”annan internationell verksamhet” fogas till lagens tillämpningsområde. Vid beslut om samverkan eller annan internationell verksamhet med stöd av denna lag ska beslutsförandet enligt 2 § tillämpas liksom i situationer där det är fråga om att lämna eller begära internationellt bistånd. Dessutom föreslås att paragrafens rubrik ändras så att den omfattar alla tillämpningssituationer enligt 1 §.

Det föreslås att paragrafens 4 mom. ändras så att Försvarsmakten utöver lämnande av bistånd inte får åläggas att delta i ”samverkan” eller ”annan internationell verksamhet” som avses i 1 § utan det beslutsförande som föreskrivs i 1–3 mom., om inte något annat följer av den behörighet som försvarsmaktens överbefälhavare har.

3 §. Riksdagens deltagande i beslutsfattandet. Ändringar föreslås i paragrafen på grund av att ”samverkan” och ”annan internationell verksamhet” fogats till 1 § i lagen. På motsvarande sätt som när det gäller lämnande av och begäran om internationellt bistånd ska statsrådet höra riksdagens utrikesutskott eller förelägga en redogörelse, om biståndet eller verksamheten kan innebära användning av militära maktmedel, innan beslut om samverkan och annan internationell verksamhet fattas.

4 §. Förfarande i brådskande ärenden. Ändringar föreslås i paragrafen på grund av att ”samverkan” och ”annan internationell verksamhet” fogas till 1 § i lagen. Tillägget möjliggör tillämpning av beslutsförandet i brådskande ärenden enligt 4 § inte endast på internationellt bistånd utan också på samverkan och annan internationell verksamhet.

Dessutom föreslås att den geografiska avgränsningen i 4 § ska slopas. Bestämmelsen innehåller för närvarande två överlappande geografiska avgränsningar när det gäller EU-klausuler. Å andra sidan kan förfarandet i brådskande ärenden endast tillämpas mellan EU, EU:s medlemsstater eller de nordiska länderna, och å andra sidan på situationer som involverar EU-klausuler. EU-

klausulerna innehåller redan en geografisk avgränsning, eftersom de endast är tillämpliga inom EU och mellan EU:s medlemsstater. I praktiken har bestämmelsen om geografisk avgränsning endast relevant när det gäller betydande militära resurser och endast när situationen inte samtidigt innebär utrikes- och säkerhetspolitiskt betydande eller vittomfattande och principiellt viktigt bistånd eller bistånd som kan inbegripa användning av militära maktmedel. Således är bestämmelsens tillämpningsområde mycket snävt.

Det är inte lämpligt att geografiskt begränsa förfarandet i brådskande ärenden till situationer där Finland själv begär internationellt bistånd eller annan internationell verksamhet, som i grunden är verksamhet som utifrån Finlands egna behov utomlands eller i en internationell operativ miljö. Avgränsningen är inte heller motiverad i situationer som handlar om försvarsmaktens samverkan med de viktigaste parterna och om behov relaterade till Finlands försvar och säkerhet eller om alla parter gemensamma intressen. Eftersom bestämmelsen på grund av de avgränsningar som den innehåller inte kan tillämpas på bistånd som är betydelsefullt i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende, vittsyftande och principiellt viktigt eller som kan inbegripa användning av militära maktmedel, anses det inte heller vara motiverat att geografiskt avgränsa beslutsfattandet. I praktiken gäller ministeriets beslutsfattande enligt gällande paragrafen, utöver EU-klausuler, därför endast civila hotsituationer som kräver betydande militära resurser. Det kan till exempel handla om en naturkatastrof där försvarsmakten tillhandahåller betydande materiel eller sakkunnigtjänster.

5 §. Förfarande i brådskande situationer som kräver militära maktmedel. För det första föreslås att paragrafen ändras på grund av att ”samverkan” och ”annan internationell verksamhet” fogas till 1 § i lagen. Tillägget möjliggör tillämpning av beslutsförfarandet om militära maktmedel i brådskande situationer enligt 5 § förutom på internationellt bistånd även på samverkan och annan internationell verksamhet. Därutöver föreslås att beslutsavgränsningarna avseende skyndsamhetsförfarandena enligt paragrafen ändras på ett sätt som framgår nedan.

Det föreslås att 5 § i lagen ändras på så sätt att förekomsten av ett omedelbart överhängande hot om ett terrordåd som ett av villkoren för brådskande förfarandet slopas och ersätts med ett antagande som grundar sig på de uppgifter som inhämtats från situationen om att en allvarligt hotande verksamhet i den aktuella situationen potentiellt kan hota människors liv eller hälsa. Kravet på ett överhängande terroristattacker kan förhindra beslutsfattande genom brådskande förfarandet i en situation där det inte finns säker information om attacken eller gärningsmannens terroristiska uppsåt. Som skvddsobjekt föreslås därför människors liv eller hälsa, och skvddet av liv eller hälsa ska inte längre vara bundet till ett stort antal människor. Bindandet av hotet till ett stort antal människor kan inte heller anses vara en motiverad avgränsning till exempel i situationer där det är nödvändigt att snabbt besluta om eventuella militära maktmedel i en gisslan- eller evakueringssituation för att assistera en annan finsk myndighet. Särskilt i gisslansituationer kan det handla om enskilda personer och inte om ett stort antal människor. Dessutom kan brådskande förfarandet behövas även i andra situationer än hot om en terroristattacker eller hot mot rikets säkerhet, vilket motiverar att ”situationer med jämförbara konsekvenser” fogas till paragrafen. Tillägget minskar också situationsbundenheten i 5 §. Anslutningen av jämförelsen till konsekvenserna av genom att koppla parallelliteten till effekterna av de allvarligt hotande faror i bestämmelsen bevarar dock en tillräckligt hög tröskel för tillämpningen av brådskande förfarande.

Krävande handräckning enligt 8 § i handräckningslagen avviker från tidigare 4 § 2 mom. exempelvis så att den utöver de allvarliga terroristbrott som nämns i paragrafen även tillåter handräckning för att avvärja och avbryta vissa andra brott med konsekvenser som kan jämföras med terroristbrott och där det i början eller under gärningens gång inte kan avgöras om gär-

ningsmannen har ett terroristiskt syfte. Förvaltningsutskottet delade synpunkterna i propositionen och betonade att ett problem med den gällande lagstiftningen är att de som begär och beslutar om handräckning är tvungna att utifrån bristfällig information bedöma om den gärning som ska förhindras eller avbrytas har ett terroristiskt syfte. När en allvarlig farosituation pågår är det ofta omöjligt att få reda på syftena. Det väsentliga är att tillräckligt effektivt förhindra eller avbryta en gärning som allvarligt hotar människors liv eller hälsa oberoende av gärningsmannens motiv (FvUB 9/2022 rd). Ett motsvarande synsätt föreslås även i 5 § i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

Det föreslås inga ändringar av formuleringen av det andra hotet, dvs. ”en överhängande fara som utgör ett allvarligt hot mot rikets säkerhet”, som nämns i paragrafen och som baserar sig på avvärjande av fientlig verksamhet enligt 34 § i territorialövervakningslagen. Bestämmelsen bör dock tolkas så att den även omfattar situationer där Finland deltar i att säkerställa en annan stats territoriella integritet i samverkans- eller biståndssituationer, till exempel genom försvarssamarbetet mellan Finland och Sverige.

Det föreslås också att kravet på att faran ska vara överhängande slopas. Gällande 5 § i lagen kan endast tillämpas i en synnerligen brådskande och allvarlig situation. Enligt motiveringen till handräckningslagen (RP 106/2021 rd) avses med överhängande fara att hotet ska vara ”omedelbar och konkret”. Omedelbarheten kan delvis anses överlappa en exceptionellt brådskande situation och snarare vara relaterad till nödvändigheten av operativt beslutsfattande och användning av maktmedel än hotets art. Enligt förvaltningsutskottets betänkande (FvUB 9/2022 rd) om regeringens proposition har kravet på omedelbarhet bedömts vara ett av de största problemen med tanke på den praktiska tillämpningen av de gällande handräckningsbestämmelserna om militära maktmedel. Förvaltningsutskottet ansåg vidare att det föreslagna mer proaktiva beslutsfattandet ger bättre förutsättningar för en beslutsprövning och bättre bidrar till att säkerställa att operationen genomförs kontrollerat och planenligt. Utskottet menade vidare att det i fråga om lagförslaget som helhet bör beaktas att kravet på omedelbarhet som ett element i bedömningen av nödvändigheten av militära maktmedel ingår i de bestämmelser som gäller polisens beslut om användning av maktmedel vid operativ handräckning.

5 § i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd gäller beslutsfattande i en brådskande situation som kräver militära maktmedel. Det är fråga om beslutsfattande om resurser och bemyndigande för användning av militära maktmedel, om situationen utvecklas så att de särskilt föreskrivna förutsättningarna för användningen av ifrågavarande maktmedel uppfylls. Beslutet innebär därför inte att maktmedel kommer att användas automatiskt. Beslutet om bemyndigande tangerar det ställningstagande som förvaltningsutskottet framfört i sitt betänkande om handräckningslagen, enligt vilket kravet på omedelbarhet gäller vid operativt beslutsfattande (FvUB 9/2022 rd). Om behörighet och användning av maktmedel vid mottagande av internationellt bistånd föreskrivs i 4 b § i lagen om försvarsmakten och vid lämnandet av internationellt bistånd och i annan internationell verksamhet i lagens 12 a §. Användningen av maktmedel begränsas i bestämmelserna i enlighet med folkrättens grundläggande principer om användning av maktmedel. Enligt bestämmelserna ska maktmedlen bland annat var nödvändiga och behövliga med tanke på uppdraget, och de ska vara godtagbara i förhållande till uppdragets mål. I polislagen föreskrivs om användning av maktmedel i 17–18 § och i gränsbevakningslagen i 35 §.

Det föreslås att den geografiska avgränsningen i 5 § i lagen ska slopas på motsvarande sätt som i 4 §. I brådskande situationer kan den geografiska avgränsning som ingår i bestämmelsen på ett olämpligt sätt begränsa det brådskande förfarandet avseende militära maktmedel, till exempel i samverkan med Finlands viktigaste partner eller i annan internationell verksamhet där Finlands egna behov berörs. Slopandet av den geografiska avgränsningen anses också motiverat

eftersom syftet i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (RP 72/2016 rd) var att delegera beslutsfattandet om lämnande av eller begäran om bistånd som inbegriper militära maktmedel till republikens president genom beslutsförfarandet för militära kommandomål på föredragning av kommendören för Försvarsmakten. Till följd av grundlagsutskottets utlåtande om regeringens proposition (GrUU 64/2016 rd) ändrades dock bestämmelserna om förfarandet vid riksdagsbehandlingen så att beslut fattas av statsrådets allmänna sammanträde på föredragning av det ministerium som saken gäller eller av republikens president utifrån statsrådets förslag i enlighet med 2 § 1 mom. i lagen, eftersom republikens presidents behörighet i fråga om lämnande av och begäran om internationellt bistånd enligt denna lag inte baserar sig på presidentens ställning som överbefälhavare för Försvarsmakten utan på ledning av utrikespolitiken i samverkan med statsrådet enligt 93 § 1 mom. i grundlagen. I lagen föreskrivs dessutom att statsrådet ska lämna en utredning i ärendet till riksdagens utrikesutskott innan ett beslut fattas. Efter det att beslutet fattats ska ärendet också omedelbart föreläggas riksdagen. Eftersom beslutsförfarandet enligt bestämmelsen rätt långt motsvarar det normala beslutsförfarandet enligt lagen och det i många situationer kan handla om Finlands egna behov av att få bistånd eller intresse att agera, anses det vara motiverat att slopa den geografiska avgränsningen, då bestämmelsens övriga avgränsningar bildar en tillräckligt hög tröskel för införandet av förfarandet.

Det föreslås att hänvisningen till territorialövervakningslagen i paragrafens 4 mom. slopas. Hänvisningen stiftades ursprungligen för att förtydliga lagens tillämpningsområde. Eftersom det nu föreslås att lagens tillämpningsområde ska kompletteras med begreppet samverkan, som bland annat avser möjligheten att bevaka och trygga Finlands territoriella integritet tillsammans med de viktigaste parterna, till exempel genom samarbetet mellan Finland och Sverige, motsvarar hänvisningen inte längre dess syfte. Även beslut relaterade till territorialövervakningssamarbete kan fattas med stöd av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd. I territorialövervakningslagen finns redan en hänvisning till lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

7.2 Lag om ändring av lagen om försvarsmakten

2 §. Försvarsmaktens uppgifter. I 2 § 1 mom. i lagen om Försvarsmaktens uppgifter uppräknas Försvarsmaktens huvudsakliga uppgifter. Enligt 1 mom. 3 punkten i paragrafen hör det till Försvarsmaktens uppgifter att delta i stöd och bistånd som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen samt att delta i territorialövervakningssamarbete eller i annat internationellt bistånd och annan internationell verksamhet.

När bestämmelser om mottagande av internationellt bistånd samt deltagande i lämnande av internationellt bistånd och annan internationell verksamhet år 2017 fogades till lagen om försvarsmakten (427/2017, RP 94/2016 rd) infördes ingen uttrycklig bestämmelse om samverkan i den nämnda punkten. Utgångspunkten var dock att bestämmelserna även skulle gälla för samverkan, till exempel territorialövervakningssamarbete mellan Finland och Sverige, där det handlar om verksamhet där det är fråga om ett gemensamt behov och båda parternas intressen och inte endast om den andra partens begäran om bistånd och bemötande av det.

Det föreslås att 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen ska kompletteras så att det uttryckligen hör till Försvarsmaktens uppgifter att även delta i samverkan. Eftersom det territorialövervakningssamarbete som nämns i 2 § 1 mom. 3 punkten antingen kan handla om samverkan eller lämnande av internationellt bistånd till en annan part på dennes begäran, är omnämmandet av territorialövervakningssamarbete som ett särskilt exempel i bestämmelsen inte längre konsekvent, och där-

för föreslås det att omnämmandet ska slopas. Kompletteringen av 2 § med en uttrycklig bestämmelse om samverkan förändrar inte nuläget utan förtydligar och preciserar regleringen av försvarsmaktens internationella uppgifter.

Med ”samverkan” avses verksamhet som Finland genomför utan egentlig begäran om bistånd tillsammans med de viktigaste partnerna. Samverkan kan handla om militärt försvar av Finland eller alla parter intressen, och inte endast på en annan parts begäran om bistånd. Samverkan omfattar dock inte försvarsmaktens internationella övningsverksamhet och lägesbildssamarbete som regleras av separata beslutsförfaranden och avtalsarrangemang. Innehållet i samverkan beskrivs närmare ovan i avsnitt 2.3.2.

Det föreslås att ”annan internationell verksamhet” fortfarande ska vara begreppsligt åtskild från samverkan och internationellt bistånd i 2, 12, 12 a, 12 b och 12 c § i lagen om försvarsmakten och motiveringen till dem. Med ”annan internationell verksamhet” avses verksamhet som utgår från Finlands egna behov, till exempel inom territorialövervakning inom ett område som inte lyder under någon stats suveränitet eller evakuering av finländare från ett krisområde med hjälp av Försvarsmaktens kapaciteter.

4 a §. Begäran om internationellt bistånd och samverkan inom Finlands territorium. I den gällande paragrafen föreskrivs att internationellt bistånd kan begäras inom försvarsmaktens verksamhetsområde. Enligt bestämmelsen kan försvarsministeriet efter att ha hört utrikesministeriet begära internationellt bistånd som hör till försvarsmaktens verksamhetsområde, om inte något annat föreskrivs i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd. Bistånd kan begäras av en annan stat, EU eller en internationell organisation, såsom FN eller Nato. Vid begäran om bistånd ska målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga (FördrS 1/1956) och av andra folkrättsliga regler beaktas. Beslutsförfarandet enligt bestämmelsen är avsett för frågor av mindre betydelse än de på vilka lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd tillämpas. Bestämmelsen är även tillämplig i situationer där internationellt bistånd med militära resurser begärs för att stödja en annan finsk myndighet.

Det föreslås att paragrafens tillämpningsområde kompletteras med att Försvarsmakten fattar beslut om samverkan inom Finlands territorium. Dessutom föreslås att paragrafens rubrik ska ändras så att den bättre beskriver det nya innehållet i paragrafen. Det föreslås att rubriken på lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd ändras så att den motsvarar det som föreslås i denna proposition. Benämningen ulkoasiainministeriö som nämns i den finska paragrafen skulle också ändras till benämningen ulkoministeriö som används i dag.

Enligt den föreslagna bestämmelsen kan försvarsministeriet efter att ha hört utrikesministeriet fatta beslut om samverkan som hör till försvarsmaktens verksamhetsområde med en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation inom Finlands territorium, om inte något annat föreskrivs i lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet. Samma villkor som för begäran om bistånd gäller även för beslut om Försvarsmaktens samverkan. Försvarsministeriets beslutsfattande är enligt bestämmelsen avsett för mindre betydande situationer än de som hör till tillämpningsområdet för lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd. Samverkan beakta målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga och av andra folkrättsliga regler.

4 b §. Behörighet och användning av maktmedel vid mottagandet av internationellt bistånd och samverkan inom Finlands territorium. I den gällande paragrafen föreskrivs om

befogenheter och användning av maktmedel för styrkor och enskilda militärpersoner som lämnar internationellt bistånd till Finland. Enligt paragrafens 1 mom. är en styrka och en enskild militärperson, som på begäran av Finland lämnar landet bistånd, behörig att utföra sina uppdrag och använda sådana maktmedel som är nödvändiga med tanke på uppdraget med iakttagande av vad som i lag föreskrivs om Försvarsmaktens och militärmyndigheternas behörighet. Denna behörighet begränsas dessutom av bestämmelserna i det beslut som gäller biståndet. Maktmedel får endast användas i den mån och så länge de är behövliga med hänsyn till uppdraget samt godtagbara i förhållande till målet med uppdraget. Enligt paragrafens 2 mom. ska det i beslutet om bistånd anges för vilket uppdrag bistånd begärs, behörighet, militära resurser som ingår i biståndet och eventuell användning av maktmedel samt andra villkor för att lämna biståndet.

Det föreslås att paragrafen ändras så att den möjliggör användning av befogenheter och maktmedel även när en styrka eller enskild soldat agerar i samverkan med Försvarsmakten inom Finlands territorium. Inga ändringar av de materiella kraven för användning av befogenheter och maktmedel föreslås. En utländsk styrkas behörighet att i samverkan utföra uppgifter och använda maktmedel fastställs även framöver enligt bestämmelserna om Försvarsmakten eller militärmyndigheterna. Om Försvarsmaktens behörighet och användning av maktmedel föreskrivs främst i lagen om försvarsmakten och i territorialövervakningslagen när det gäller en militärmyndighets och Försvarsmaktens verksamhet som territorialövervakningsmyndighet. I ett beslut om samverkan som Finland fastställs i vilken utsträckning en styrka eller militärperson som verkar på finskt territorium i samverkan med Försvarsmakten har samma befogenhet och rätt att använda maktmedel som Försvarsmakten eller en militärmyndighet. I paragrafen föreskrivs på motsvarande sätt som för internationellt bistånd att det i beslutet om samverkan ska fastställas uppdrag, behörighet, militära resurser som ingår i biståndet eller samverkan och eventuell användning av maktmedel samt övriga villkor för lämnande av bistånd eller samverkan.

12 §. Lämnande av internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet. I gällande 12 § 1 mom. föreskrivs om lämnande av internationellt bistånd inom Försvarsmaktens verksamhetsområde och om Försvarsmaktens deltagande i annan internationell verksamhet. Bistånd kan lämnas till en annan stat, EU eller en internationell organisation. Vid lämnande av bistånd eller deltagande i annan internationell verksamhet ska målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga och av andra folkrättsliga regler beaktas. Enligt paragrafens 2 mom. kan Försvarsmakten delta i lämnandet av internationellt bistånd också för att stödja en annan finsk myndighet på begäran av ett behörigt ministerium eller av myndigheten. I paragrafens 3 mom. föreskrivs om beslutsfattande. Enligt bestämmelsen beslutar försvarsministeriet efter att ha hört utrikesministeriet om försvarsmaktens lämnande av bistånd och deltagande i annan internationell verksamhet, om inte något annat föreskrivs i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd. Försvarsministeriets beslut enligt bestämmelsen gäller ärenden av mindre betydelse än på vilka lagen om beslutsfattande om lämnande och begäran om internationellt bistånd är tillämplig. I paragrafens 4 mom. konstateras att Försvarsmakten inte får åläggas att lämna bistånd eller delta i annan internationell verksamhet utan ovan nämnda beslutsförfaranden, om inte något annat följer av den behörighet som Försvarsmaktens överbefälhavare har. De ovan nämnda beslutsförfarandena utesluter inte möjligheten för republikens president att som överbefälhavare utfärda militärkommando till Försvarsmakten.

Det föreslås att det till tillämpningsområdet för paragrafens 1 mom. fogas Försvarsmaktens deltagande i samverkan med annan stat, EU eller en internationell organisation. Dessutom föreslås att underrubriken före paragrafen och paragrafens rubrik ändras så att den bättre beskriver paragrafens nya innehåll. Det föreslås att namnet på lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd ska ändras för att motsvara vad som föreslås i denna

proposition. Benämningen ulkoasiainministeriö som nämns i den finska paragrafen skulle också ändras till benämningen ulkoministeriö som används i dag.

Försvarsmakten kan delta i samverkan med en annan stat, EU eller en internationell organisation som FN eller Nato. Samma villkor som för lämnande av bistånd och annan internationell verksamhet gäller även för Försvarsmaktens samverkan, dvs. samverkan bör överensstämma med målen och principerna i FN-stadgan och andra folkrättsliga regler.

Till paragrafens 2 mom., som avser Försvarsmaktens medverkan i lämnande av internationellt bistånd för att assistera en annan finsk myndighet, fogas också samverkan och annan internationell verksamhet. Den gällande bestämmelsen föreskriver endast om Försvarsmaktens assistans till en annan finsk myndighet i situationer som inbegriper internationellt bistånd. Ändringen gör det möjligt för Försvarsmakten att bland annat ge assistans till utrikesförvaltningen i utförandet av de uppgifter utanför Finlands territorium om vilka föreskrivs i lagen om konsuler-tjänster.

Enligt paragrafens 3 mom. beslutar försvarsministeriet efter att ha hört utrikesministeriet om Försvarsmaktens deltagande i samverkan och beviljandet av stöd till en annan finsk myndighet i samverkan och annan internationell verksamhet enligt 2 mom. och likaså om lämnande av internationellt bistånd, om inte något annat föreskrivs i den föreslagna lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet. Samma villkor som för lämnande av bistånd och deltagande i annan internationell verksamhet gäller även för beslutsfattandet om Försvarsmaktens samverkan, dvs. försvarsministeriets beslutsfattande enligt bestämmelsen gäller mindre betydande ärenden än de som omfattas av tillämpningsområdet för lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

Det föreslås att rubriken på lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd i 4 § ändras så att den motsvarar rubriken i lagförslag 1.

12 a §. Behörighet och användning av maktmedel vid lämnandet av internationellt bistånd, samverkan och i annan internationell verksamhet. I gällande 12 a § föreskrivs om befogenheter och användning av maktmedel för den personal som sänds ut av Finland och som deltar i lämnande av internationellt bistånd och annan internationell verksamhet. Enligt paragrafens 1 mom. har den personal som deltar i ett uppdrag behörighet som grundar sig på folkrätten och som bestäms av den som begär internationellt bistånd samt rätt att använda de maktmedel som är nödvändiga med tanke på uppdraget. Enligt bestämmelsen får maktmedel endast användas i den mån och så länge de är behövliga med tanke på uppdraget, godtagbara i förhållande till uppdragets mål och förenliga med de regler om användning av maktmedel som har fastställts för uppdraget. Enligt folkrätten kan verksamhet på en annan stats territorium, beroende på situationen, basera sig på bemyndigande av FN:s säkerhetsråd eller begäran eller samtycke av målstaten. Folkrättsliga regler om användning av maktmedel utreds närmare i utrikesministeriets utredning till riksdagens utrikesutskott av den 24 augusti 2014 (UTP 13/2015 vp, Utrikesministeriets publikationer 8/2015).

I paragrafens 2 mom. föreskrivs om behörighet och användning av maktmedel när Försvarsmakten enligt 12 § 2 mom. deltar i lämnandet av internationellt bistånd för att stödja en annan finsk myndighet. Då fastställs behörigheten att utföra uppgifter och rätten att använda maktmedel i enlighet med den begäran som den andra finska myndigheten har framfört och den behörighet som den angivit. I motiveringen till bestämmelsen (RP 94/2016 rd) konstaterades att användning av maktmedel för att stödja en annan finsk myndighet främst kunde handla om stöd till polisen.

Det föreslås att paragrafens 1 mom. ändras så att det blir möjligt att använda befogenheter och maktmedel även i Försvarsmaktens samverkan med annan stat, EU eller en internationell organisation. Inga ändringar föreslås av de materiella förutsättningarna för att använda befogenheter och maktmedel i fråga om samverkan. Befogenheten att utföra uppgifter och använda maktmedel i samverkan baserar sig fortfarande på folkrätten. Folkrättsliga regler behandlas ovan i avsnitt 2.2. I operationer inom en annan stats territorium fastställer den som begär bistånd eller samverkansparten dessutom personalens befogenheter och rätt att använda maktmedel. Finlands nationella beslut om deltagande fastställer uppdraget och avgränsar för sin del befogenheterna och den eventuella rätten att använda maktmedel.

Det föreslås att paragrafens 2 mom., som gäller behörighet och användning av maktmedel när Försvarsmakten stöder en annan finsk myndighet, ändras så att omnämnande av den behörighet som en annan myndighet angivit ersätts med en hänvisning till förutsättningarna enligt 1 mom. När försvarsmakten stöder polisen har polisen själv behörighet och rätt att använda maktmedel enligt lag. Syftet med de föreslagna ändringarna av bestämmelsen är dock att göra det möjligt för Försvarsmakten att även stödja till exempelvis utrikesförvaltningen i utförandet av de uppgifter om vilka föreskrivs i lagen om konsulära tjänster. Utrikesförvaltningen har inte själv behörighet att använda maktmedel eller möjlighet att tilldela Försvarsmakten sådan behörighet, vilket innebär att behörigheten och rätten att använda maktmedel fastställs utöver i begäran av en annan finsk myndighet dessutom utifrån den behörighet som anges i folkrättsliga regler och av den part som begär internationellt bistånd eller en samverkanspart i enlighet med 1 mom.

12 b §. Personal som deltar i lämnandet av internationellt bistånd, samverkan och i annan internationell verksamhet. I den gällande paragrafen föreskrivs om personal som deltar i lämnande av internationellt bistånd och annan internationell verksamhet. Enligt paragrafens 1 mom. används för lämnande av internationellt bistånd och deltagande i annan internationell verksamhet i första hand sådan personal vid försvarsmakten som har förbundit sig vid försvarsmaktens internationella verksamhet. Det är dock inte alltid möjligt att endast använda frivilliga i internationella uppdrag. Försvarsmaktens personal kan därför också förordnas att delta i uppgifter som rör lämnande av bistånd och annan internationell verksamhet, när det är nödvändigt för att säkerställa tillräckliga personalresurser och kompetens. Personalen står i tjänste- eller arbetsavtalsförhållande till Försvarsmakten medan uppdragen pågår. När det gäller användning av värnpliktiga för lämnande av internationellt bistånd och annan internationell verksamhet hänvisar paragrafens 2 mom. till värnpliktslagen. Vid behov kan även tillfälligt tjänste- eller anställningsförhållande ingås mellan Försvarsmakten och frivilliga reservister, varvid 12 b § i lagen om försvarsmakten är tillämplig på dem. Deras ställning är då jämförbar med Försvarsmaktens övriga avlönad personal. Den personal som deltar i lämnande av internationellt bistånd eller annan internationell verksamhet inom Försvarsmakten är i regel stationerad utanför Finlands territorium under tjänstgöringstiden. Vissa uppgifter kan även skötas inom Finlands territorium.

Det föreslås att samverkan fogas till paragrafens tillämpningsområde. Det föreslås också att rubriken på paragrafen ändras så att den beskriver paragrafens nya innehåll.

I och med ändringen tillämpas samma förfarande och villkor som beskrivits ovan på personal som deltar i samverkan om vilken föreskrivs i paragrafen om personal som deltar i lämnande av internationellt bistånd och annan internationell verksamhet.

12 c §. Överenskommelser som gäller styrkors status. I den gällande paragrafen föreskrivs om tillämpningen av vissa internationella överenskommelser om styrkors status som Finland har förbundit sig till samt om tillämpning av dem på mottagande och lämnande av internationellt bistånd och deltagande i annan internationell verksamhet. I de fall det inte är en stat som är bunden av dessa överenskommelser kan separata avtal ingås om att styrkornas status bestäms i

enlighet med dessa avtal. Enligt bestämmelsen kan genom statsrådets förordning föreskrivas att de ovan nämnda avtalen utvidgas till att omfatta mottagande och lämnande av internationellt bistånd och deltagande i annan internationell verksamhet för att sätta internationella förpliktelser i kraft.

Det föreslås att samverkan fogas till paragrafens tillämpningsområde. Efter ändringen skulle förfarandet för bemyndigande som gäller styrkors status enligt vissa överenskommelser som nämns i bestämmelsen även avse tillämpning av dem på samverkan.

7.3 Lag om ändring av 24 d § i territorialövervakningslagen

24 d §. Territorialövervakningssamarbete. I territorialövervakningslagen föreskrivs om övervakning och tryggnad av Finlands territoriella integritet. I 24 d § i lagen föreskrivs om begäran om stöd gällande territorialövervakningen av militärmyndigheten i en annan stat. Bakgrunden till bestämmelsen var särskilt det fördjupade försvarssamarbetet mellan Finland och Sverige år 2017. Ett område av försvarssamarbetet är sjö- och luftövervakningssamarbetet mellan Finland och Sverige (RP 94/2016 rd, s. 53). Beträffande begäran om stöd från militär myndighet i en annan stat hänvisas i 1 mom. i paragrafen till lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd samt lagen om försvarsmakten. I dessa lagar föreskrivs om beslutsförfarandet för begäran om bistånd. Beslutsfattandet behandlas mer ingående ovan i detaljmotiveringarna till ändringarna av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd samt 4 a § i lagen om försvarsmakten.

Enligt detaljmotiveringen i regeringens proposition (RP 94/2016 rd) ska i ett beslut om begäran av stöd för territorialövervakning av militärmyndigheten i en annan stat definieras stödets innehåll samt förutsättningarna för och eventuella begränsningar i lämnandet av stöd. Beslutet ska kunna gälla långvarigare samarbete eller endast en viss enskild situation. I regeringens proposition konstateras att lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och lagen om försvarsmakten ska kunna tillämpas på lämnandet av bistånd också i de situationer där samarbetet gällande territorialövervakningen med en annan stat är ömsesidigt, och den andra staten ber den finska Försvarsmakten om stöd för sin territorialövervakning. 24 d § i territorialövervakningslagen gäller dock endast begäran om stöd för Finlands territorialövervakning, eftersom det i territorialövervakningslagen uttryckligen föreskrivs om övervakning och tryggnad av Finlands territoriella integritet.

I 4 b § i lagen om försvarsmakten föreskrivs om användning av befogenheter och maktmedel för en annan stats militära styrkor och enskilda militärpersoner. Grunderna för användning av befogenhet för en annan stats militärmyndighet och andra grunder för verksamhet inom Finlands territorialövervakning härrör således från bestämmelserna i lagen om försvarsmakten, vilka beskrivs ovan i anslutning till 4 b §.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att Försvarsmakten kan med stöd av ett beslut som avses i 1 mom. framställa en begäran om ett uppdrag hos militärmyndigheten i en annan stat eller vidta andra åtgärder som gäller verkställigheten av beslutet. Enligt regeringens proposition (RP 94/2016 rd) ska de högsta statsorganen fatta beslut om hurdan stöd som ska begäras av en annan stat vid territorialövervakningen i enlighet med lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och lagen om försvarsmakten. I regeringens proposition konstateras att det i praktiken ska kunna vara fråga om stöd till exempel för att identifiera ett objekt och ge information om detta. Det egentliga identifierings- eller andra uppdraget ska alltid genomföras på begäran av den finska militärmyndigheten på basis av ovan nämnda beslut. Enligt regeringens proposition ska uppdraget i allmänhet vara kortvarigt och i regel utföras på internationellt havsområde eller i internationellt luftrum.

Det föreslås att paragrafens rubrik ändras till det mer generella begreppet ”territorialövervakningssamarbete”. I propositionen föreslås att tillämpningsområdet för lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och 4 a och 4 b § i lagen om försvarsmakten utvidgas till att även omfatta samverkan. Därför föreslås att paragrafens tillämpningsområde kompletteras även med samverkan med en annan stat, EU eller en internationell organisation inom territorialövervakning. Territorialövervakningssamarbete med en annan stat, EU eller en internationell organisation inom Finlands territorium kan uttryckligen betraktas som samverkan. I till exempel territorialövervakningssamarbetet mellan Finland och Sverige handlar det om aktiviteter som utgår från gemensamma behov och intressen, inte endast om Finlands begäran om bistånd och bemötande av det. Bestämmelsen ska fortfarande gälla även i de situationer där Finland begär stöd endast för sin egen territorialövervakning, utan samverkan inom Finlands territorium. Det föreslås att paragrafen ska föreskriva om rätten att begära stöd från en annan stat, EU och en internationell organisation i stället för en annans militärmyndighet. Territorialövervakningssamarbete kan förutom tillsammans med en annan stat också bedrivas tillsammans med en internationell organisation såsom Nato. För närvarande bedriver EU inget egentligt territorialövervakningssamarbete, men bestämmelsen tar hänsyn till en eventuell framtida utveckling. Det föreslås att paragrafens lydelse generaliseras så att begreppet militärmyndighet inte längre användas utan i stället mer generellt en annan stat, EU eller en internationell organisation. Nato eller EU kan inte sägas ha egna militärmyndigheter som verkar i territorialövervakning på samma sätt som stater. Det föreslås att namnet på lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd ändras så att det motsvarar förslaget i lagförslag 1.

Det föreslås också att paragrafens 2 mom. generaliseras på så sätt att begäran om ett uppdrag som framställs till en annans militärmyndighet inte uttryckligen nämns utan ersätts med det mer omfattande uttrycket verkställighet av beslut som avses i 1 mom. Såsom det konstateras ovan kan ett beslut om territorialövervakningssamarbete vara mer omfattande och längre än ett beslut som endast avser ett enskilt uppdrag, vilket även verkställighet av beslut som avses i bestämmelsen omfattar.

7.4 Lag om ändring av 62 och 78 § i värnpliktslagen

62 §. Anordnande av tjänstgöring utomlands. I paragrafen föreskrivs under vilka förutsättningar en värnpliktig kan förordnas att tjänstgöra utanför Finlands territorium under en kortare tid. Enligt gällande 1 mom. 3 punkten kan en värnpliktig som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning kortvarigt förordnas till tjänstgöring utomlands, om han eller hon i enlighet med sitt uttryckliga samtycke deltar i lämnandet av internationellt bistånd eller annan internationell verksamhet enligt 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om försvarsmakten. Om begränsningar i användningen av värnpliktiga föreskrivs i 78 § i värnpliktslagen.

I sitt utlåtande (GrUU 65/2016 rd) om regeringens proposition RP 94/2016 rd framhöll grundlagsutskottet frivilligheten och konkretionen i fråga om samtycke att delta i uppgifterna. Enligt grundlagsutskottets uppfattning har försvarsmakten en förhöjd skyldighet att informera om att skyldigheten att delta i landets försvar enligt 127 § i grundlagen inte täcker deltagande i internationella uppgifter.

Det föreslås att deltagande i samverkan fogas till paragrafens 1 mom. 3 punkt. I propositionen föreslås att tillämpningsområdet för lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om försvarsmakten uttryckligen utvidgas till att även omfatta samverkan. I och med ändringen tillämpas samma förutsättningar på värnpliktiga som utför tjänstgöring eller deltar i repetitionsövningar utanför Finlands territorium inom ramen för samverkan som vad som föreskrivs i paragrafen om lämnande av internationellt

bistånd och deltagande i annan internationell verksamhet. Förordnande till dessa uppgifter förutsätter fortfarande uttryckligt samtycke. Eftersom samverkan till exempel kan handla om territorialövervakningssamarbete, föreslås att det till 3 punkten fogas en bestämmelse om att samtycke endast ska krävas när det inte handlar om militärt försvar av Finland. Enligt 2 § 1 mom. 1 punkten a underpunkten i lagen om försvarsmakten innefattar det militära försvaret av Finland övervakning av landområdena, vattenområdena och luftrummet samt tryggnad av den territoriella integriteten.

I gällande 62 § 4 punkten finns det en uttrycklig bestämmelse om deltagande i sedvanlig fartygstjänstgöring utanför Finlands territorialvatten utan samtycke för värnpliktiga som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning. Detta är motiverat, eftersom fartygstjänst också kan betraktas som en del av det militära försvaret av Finland och inte endast som anordnande av tjänstgöring utomlands. Enligt 127 § i grundlagen är varje finsk medborgare skyldig att delta i fosterlandets försvar eller att bistå försvaret på det sätt som bestäms i lag. Fartygstjänstgöring kan också inbegripa samarbete med en annan stat inom territorialövervakning där det är fråga om deltagande i militärt försvar av Finland. Enligt regeringens proposition (RP 94/2016 rd, s.55) ses grundlagen inte som ett hinder för att värnpliktiga kan utföra ett territorialövervakningsuppdrag utanför finskt territorialvatten. Avgörande är arten av fartygets uppdrag och uppdragets territoriella omfattning. Fartygstjänstgöring kan också omfatta till exempel skydd av sjötrafiken. Inga ändringar föreslås i 4 punkten i paragrafen.

Med stöd av 62 § i värnpliktslagen är det fortfarande inte möjligt för beväringar att utan uttryckligt samtycke delta i Arméns eller Flygvapnets internationella bistånd, annan internationell verksamhet eller samverkansuppdrag utomlands när det gäller det militära försvaret av Finland.

Det föreslås att ordalydelsen i paragrafens 1 mom. 5 punkt ska harmoniseras med bestämmelsen i övrigt genom att begreppet nationellt försvar ändrades till försvar av Finland. Det föreslås också att ordalydelsen i paragrafens 2 mom. ska ändras så att den överensstämmer med den föreslagna regleringen i 1 mom. 3 punkten genom att stryka ordet ”internationell”.

78 §. Förordnande av en värnpliktig som tjänstgör till en annan uppgift än det militära försvaret av Finland. I den gällande paragrafen föreskrivs om förordnande av en värnpliktig som tjänstgör till en annan uppgift än det militära försvaret av Finland samt om begränsningarna för detta. Begränsningarna gäller således situationer där det inte är fråga om det militära försvaret av Finland utan om tjänstgöring som inte ingår i skyldigheten att försvara landet. Enligt den gällande bestämmelsen omfattar begränsningarna även lämnande av internationellt bistånd och deltagande i annan internationell verksamhet som avses i 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om försvarsmakten. Av värnpliktiga som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning förutsätts också uttryckligt samtycke till deltagande i dessa uppgifter i enlighet med 62 § i värnpliktslagen. Värnpliktiga som utför sådana internationella uppgifter får enligt 78 § 1 mom. inte delta i gripande av farliga personer, rövning av sprängladdningar, uppgifter som förutsätter användning av vapenmakt eller andra motsvarande farliga uppgifter.

Det föreslås att paragrafens 1 mom. ska preciseras så att hänvisningar till de uppgifter som avses i 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om försvarsmakten dock inte avser det militära försvaret av Finland. I detaljmotiveringen till ändring av 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om försvarsmakten och 62 § i värnpliktslagen ovan konstateras att samverkan även kan inbegripa militärt försvar av Finland. De begränsningar för värnpliktiga om vilka föreskrivs i paragrafen skulle inte gälla för deltagande i sådan verksamhet.

Enligt ställningstagandet av justitiekanslern (OKV/50/20/2015, 4.1.2016) som nämns ovan i samband med 62 § ska hänsyn tas till anlitade beväringars och andra tjänstgörande värnpliktigas

kunskap och kompetens att sköta olika uppgifter när beredskapen höjs. Det kan till exempel innebära hur långt en värnpliktig har avancerat i sin utbildning eller hur lång tid som gått sedan en reservist deltog i utbildningen.

7.5 Lag om ändring av lagen om konsulära tjänster

41 c §. Assistans till utrikesförvaltningen. Enligt paragrafens 1 mom. kan utrikesministeriet begära assistans från en annan finsk myndighet för att tillhandahålla konsulära tjänster. Enligt 1 § i lagen om konsulära tjänster utgörs konsulära tjänster av de konsulära uppgifter enligt artikel 5 i Wienkonventionen om konsulära förbindelser (FördrS 50/1980) som diplomatiska och konsulära beskickningar som hör till Finlands utrikesrepresentation (beskickning) kan sköta för att bistå enskilda eller sammanslutningar eller för att bevaka deras intressen och rättigheter och som med stöd av lagen om konsulära tjänster eller annan lagstiftning hör till utrikesförvaltningens uppgifter (konsulära tjänster). Enligt 9 § i lagen om konsulära tjänster tillhandahålls konsulära tjänster av ambassader, legationer, generalkonsulat, konsulat, vicekonsulat och konsularagenturer. Dessutom kan utrikesministeriet tillhandahålla sådana konsulära tjänster som inte förutsätter att tjänsten tillhandahålls i landet i fråga och som även i övrigt lämpligen kan tillhandahållas av utrikesministeriet.

Konsulära tjänster kan vara mycket varierande, och det stöd som behövs för att tillhandahålla dem måste avgöras från fall till fall i varje situation. Därför föreslås inte att det i 1 mom. ska föreskrivas om vilka myndigheter som utrikesministeriet kan begära assistans av utan om att den myndighet som assistans kan begäras av fastställs separat i samband med varje konsulär uppgift med beaktande av kraven och behoven relaterade till uppgiften i fråga. Typiskt kan assistans behövas till exempel i samband med evakuering eller hemsändning enligt 16 § i lagen om konsulära tjänster, för att garantera personlig säkerhet enligt 15 § eller vid utredning av en gisslansituation som avses i 12 § 2 mom. Den assistans som behövs för att tillhandahålla konsulära tjänster kan även aktualiseras efter till exempel en naturkatastrof eller terroristattack utomlands, varvid en annan finsk myndighet kan ge assistans till exempel för att lokalisera och identifiera personer samt inhämta information relaterad till hot mot dessa personer eller operationen. En annan finsk myndighet kan också erbjuda krishjälp till personer som varit inblandade i en olycka. Beslut om begäran av assistans ska fattas av utrikesministeriet. Assistans kan begäras till exempel av social-, räddnings- och polismyndigheterna, Migrationsverket eller Försvarsmakten.

Den myndighet av vilken assistans begärs kan ge utrikesförvaltningen den typ av assistans som myndigheten i fråga är behörig att ge enligt nationell lagstiftning. Om myndigheternas behörighet föreskrivs i sektorsspecifik lagstiftning. Vid beslutsfattandet om beviljande av assistans ska även beaktas vad som föreskrivs i lagen om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet. I enlighet med målen för och principerna om i Förenta nationernas stadga och de folkrättsliga reglerna är myndighetsagerande inom en annan stats territorium i princip endast möjligt med den berörda statens samtycke.

Det föreslås att det i paragrafens 2 mom. ska föreskrivas att förutsättningen för begäran om assistans är att utrikesförvaltningens resurser är otillräckliga för att utföra den uppgift som avses i begäran. Det innebär att det behövs expertis, särskild personal eller utrustning som utrikesförvaltningen själv inte har eller inte har tillräckligt med för att utföra uppgiften. Utrikesministeriets begäran kan också innebära användning av maktmedel i exceptionella situationer. Om polisens användning av maktmedel föreskrivs i 2 kap. 17 § i polislagen och om Gränsbevakningsväsendets användning av maktmedel i 35 § i gränsbevakningslagen. Om Försvarsmaktens användning av maktmedel vid assistans till annan finsk myndighet föreskrivs i 12 a § i lagen om försvarsmakten.

7.6 Lag om ändring av polislagen

2 a §. Andra myndigheters assistans till polisen vid lämnande av internationellt bistånd.

Ändringar föreslås i paragrafens struktur. Inga ändringar föreslås i paragrafens 1 mom. Paragrafens 2 mom. ska för tydlighetens skull delas upp i tre delar, varvid gällande 3 och 4 mom. i paragrafen överförs till nya 5 och 6 mom. Det föreslagna 2 mom. innehåller de två första meningarna i gällande 2 mom. och 4 mom. de två sista meningarna i gällande 2 mom.

Paragrafens nya 3 mom. tar hänsyn till innehållet i 8 § i den nya lagen om Försvarsmaktens handräckning till polisen och de ändringar som gjorts i 77 a § 1 mom. i gränsbevakningslagen (343/2022). Regleringen enligt momentet gäller Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet, om vilkas befogenheter att ge polisen assistans som involverar ifrågavarande maktmedel det föreskrivs i annan lagstiftning. Enligt motiveringen till den gällande paragrafen föreskriver paragrafen om polisens rätt till assistans som motsvarar handräckning för utförande av polisuppdrag utanför finskt territorium (RP 107/2016 rd, s. 37). Därför formulerades tredje meningen om användning av maktmedel i paragrafens 2 mom. rätt långt på samma sätt som 4 § 1 och 2 mom. i den då gällande handräckningslagen.

Enligt föreslagna 3 mom. kan assistansen omfatta slagkraftigare vapenmakt som lämpar sig för utförande av polisuppdrag än en militärpersons personliga beväpning. En förutsättning för detta är att assistansen på basis av observationer av läget, händelsen eller evenemanget eller annan specifik information är nödvändig för att avvärja eller avbryta ett brott som allvarligt hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och som definieras närmare i bestämmelsen. En skillnad jämfört med den gällande lagstiftningen är således å ena sidan att paragrafen inte förutsätter omedelbart överhängande fara när beslut om assistans fattas och å andra sidan att assistans också kan ges för att avvärja eller avbryta vissa andra brott än terroristbrott, om de till sina konsekvenser kan jämföras med terroristbrott som nämns i paragrafen. Sådana andra brott är dråp, mord, tagande av gisslan, sabotage, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott och kapning när de allvarligt hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och till sina konsekvenser kan jämföras med terroristbrott som avses i paragrafen. Enligt förslaget till 2 c § ska momentet också tillämpas i situationer som avses i föreslagna 2 b § och i vilka polisen ger utrikesförvaltningen assistans utanför finskt territorium och behöver assistans av en annan myndighet för att utföra uppdraget. Ett exempel på en sådan situation är tagande av gisslan. Den föreslagna ändringen av paragrafens 3 mom. syftar till att ge polisen en möjlighet att i samband med lämnande av internationellt bistånd eller lämnande av assistans till utrikesförvaltningen i utlandet rätt långt få assistans i motsvarande situationer som regleringen av handräckning möjliggör i Finland. Utvidgningen av användningsområdet för assistans möjliggör erhållande av assistans i situationer där det terroristiska motivet till en gärning som ska avvärjas inte är helt känt eller där sådant motiv inte finns men där assistans kan avvärja en gärning som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa.

Till den sista meningen i momentet fogas en hänvisning till 77 a § 3 mom. i gränsbevakningslagen, i vilket det föreskrivs om polisens rätt att av Gränsbevakningsväsendet få assistans som inbegriper slagkraftigare vapenmakt än Gränsbevakningsväsendets beväpning som godkänts för utförande av gränssäkerhetsuppdrag. Enligt 77 a § 3 mom. i gränsbevakningslagen har polisen rätt att få sågd assistans när den på ett havsområde eller inom en ekonomisk zon som hör till en medlemsstat i EU på medlemsstatens begäran utför ett sådant uppdrag som hör till polisens verksamhetsområde och som grundar sig på EU:s lagstiftning eller en internationell överenskommelse som är bindande för Finland för att förhindra eller avbryta sådana terrordåd som anges i EU:s lagstiftning eller i internationella överenskommelser som är bindande för Finland.

Hänvisningen till gällande 77 a § 3 mom. ändrar inte nuläget materiellt utan förtydligar regleringen genom en harmonisering av bestämmelserna i polislagens 9 kap. 2 a § och gränsbevakningslagens 77 a § 3 mom.

Utgångspunkten för regeringens proposition om lagstiftningen om lämnande och mottagande av internationellt bistånd inom inrikesministeriets förvaltningsområde var den nuvarande behörighetsfördelningen mellan myndigheterna. De finska myndigheterna måste ha samma befogenheter vid internationellt bistånd som inom Finlands territorium för att det inte ska uppstå oklarheter om befogenheterna i krissituationer. Det är väsentligt också med avseende på utbildningen för myndigheterna och resurstilldelningen (se FvUB 9/2017 rd, s. 7, UtUU 1/2017 rd, s. 2 och FsUU 1/2017 rd, s. 3). Förutsättningarna för polisens användning av maktmedel och i synnerhet användning av slagkraftigare beväpning än en militärpersons personliga beväpning och slagkraftigare beväpning än Gränsbevakningsväsendets beväpning som godkänts för utförande av gränssäkerhetsuppdrag vid handräckning i Finland är strikt reglerade. Det finns vägande konstitutionella skäl för detta (se t.ex. RP 106/2021 rd, s. 92 och 93). Regleringen enligt polislagen utgår från att polisen ska iakttä samma villkor för användning av maktmedel också vid utförande av uppdrag i utlandet.

I paragrafens nya 4 mom. skrivs Försvarsmakten med stor begynnelsebokstav i enlighet med gällande stavningsriktlinjer. Omnämmandet av situationer som inbegriper internationellt bistånd slopas för att göra den senare hänvisningen till momentet i 2 c helt tydlig.

I paragrafens nya 5 mom. tas hänsyn till 12 § i lagen om Försvarsmaktens handräckning till polisen som till skillnad från den upphävda lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen som inte innehåller en uttrycklig bestämmelse om att polisen svarar för säkerhetsarrangemangen i en stödsituation (se RP 106/2021 rd, s. 64–65).

2 b §. Polisens assistans till utrikesförvaltningen utanför Finlands territorium. Paragrafen är ny. Enligt paragrafens 1 mom. kan polisen på begäran ge utrikesförvaltningen assistans för utförande av uppgifter om vilka föreskrivs i lagen om konsulära tjänster utanför Finlands territorium, om polisassistans är nödvändig på grund av polisens behörighet, specialkompetens eller -utrustning. I propositionen föreslås att det till lagen om konsulära tjänster på motsvarande sätt fogas bestämmelser om möjligheten för utrikesministeriet att begära assistans av en annan finsk myndighet att göra det möjligt för utrikesförvaltningen att tillhandahålla de konsulära tjänster som avses i lagen om konsulära tjänster.

Målet för propositionen är att säkerställa att Finland har beredskap att fatta beslut om finska myndigheters agerande utanför Finlands territorium självständigt eller med assistans av annan finsk myndighet i situationer om vilka föreskrivs i 1 § i förslaget till ändring av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd även när agerandet sker utan begäran av en annan stat, EU eller en internationell organisation med hänsyn till folkrättens begränsningar. Den föreslagna regleringen av polisens assistans till utrikesförvaltningen kompletterar möjligheterna för polisens internationella insatser, särskilt utanför EU. Frågan om assistans kan aktualiseras i till exempel gisslansituationer när målstaten inte har lämnat in en uttrycklig begäran om bistånd på grund av krissituationen. I en situation som involverar flera myndigheter kan polisresurser skickas till målstaten, till exempel i en evakuerings- och gisslansituation för att befria gisslan medan Försvarsmaktens resurser skyddar och stöder polisinsatsen. Även personal från Gränsbevakningsväsendet, räddningsmyndigheten och skyddspolisen kan sändas för att stödja utrikesförvaltningen.

När det gäller skyddspolisen kan det till exempel vara fråga om assistans som ges utrikesförvaltningen i sakkunniguppgifter inom det egna området. Assistansen kan bland annat inbegripa

identifiering och lokalisering av personer som är föremål för räddningsinsatsen, inhämtande av information om hoten mot personerna i fråga och insatsen, utredning av parterna bakom en eventuell kapning situation och kontakt med utländska myndigheter inom skyddspolisens verksamhetsområde för att bidra till en icke-våldsam lösning av situationen. Dessutom kan assistansen inbegripa skapande av relationer med lokala parter som kan bidra till att lösa situationen samt att på olika sätt bistå i relevanta förhandlingar med lokala myndigheter och eventuella parter bakom kapningen.

I polislagens 5 a kap. 4 § 1 mom. föreskrivs att en allmän förutsättning för användning av metoder för inhämtande av information även i andra länder än Finland är att metoden är nödvändig för inhämtande av viktig information om verksamhet som nämns i 3 § i samma kapitel och som allvarligt äventyrar den nationella säkerheten. Skyddspolisen kan således inte använda metoder för inhämtande av information i utlandet endast på den grund att utrikesministeriet begär assistans av skyddspolisen med stöd av föreslagna 41 c § i lagen om konsulära tjänster. Om de förutsättningar om vilka föreskrivs i polislagens 5 a kap. 4 § 1 mom. uppfylls finns det dock inga hinder för skyddspolisen att använda metoder för inhämtande av information som en del av den verksamhet som utrikesministeriets begäran om assistans av skyddspolisen föranleder.

Vid beredningen ansågs det inte nödvändigt att foga bestämmelser om polisens möjlighet att ge assistans till andra myndigheter än utrikesförvaltningen till lagen, eftersom lagen om konsulära tjänster på ett heltäckande sätt föreskriver om bistånd till finska medborgare och andra personer som avses i lagen i krissituationer.

Enligt 1 mom. ska dessutom hänsyn tas till målen för och principerna om Förenta nationernas stadga och andra folkrättsliga regler, som beskrivs bland annat i avsnitt 2.2 ovan när assistans begärs. Bestämmelsen motsvarar regleringen enligt 1 § i lagen om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och 4 a § i lagen om försvarsmakten. Enligt de föreslagna ändringarna gäller förutsättningen även samverkan och annan internationell verksamhet. Bestämmelsen är relevant, särskilt med tanke på polisens rätt att använda maktmedel.

Enligt förslaget innehåller paragrafens 2 mom. bestämmelser om beslutsfattande om givande av assistans. Inrikesministeriet fattar beslut om givande av assistans till utrikesförvaltningen efter att ha hört vederbörande centralförvaltningsmyndighet, om inte något annat följer av bestämmelserna om beslutsmakten för chefen för skyddspolisen i polislagens 5 a kap. 39 § 1 mom. eller 57 § 3 mom. eller lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet. Det föreslås att utrikesministeriets behörighet att begära assistans ska regleras i lagen om konsulära tjänster.

De centralförvaltningsmyndigheter som avses i momentet är Polisstyrelsen och skyddspolisen. Eftersom det föreslås att assistans kan ges även när målstaten inte har lämnat en uttrycklig begäran om bistånd på grund av en krissituation, framhävs även bedömningen av förutsättningarna och möjligheterna att ge assistans ur ett funktionellt perspektiv. På grund av ärendets art är det lämpligt att delegera beslutanderätten till inrikesministeriet. Enligt 9 kap. 9 a § i den gällande polislagen fattar Polisstyrelsen beslut om att inom finskt territorium inleda Prümsamarbete och att på begäran av en främmande stat delta i samarbete inom dennas territorium samt om att lämna bistånd av särskilda insatsgrupper till en annan medlemsstat enligt Atlasbeslutet eller att begära sådant bistånd av en annan medlemsstat. Inrikesministeriet kan dock fatta beslut om att fortsätta eller avsluta påbörjat samarbete eller bistånd. Inrikesministeriet fattar också beslut när ett ärende är av särskild betydelse för Finlands inre säkerhet. När det gäller annat bistånd till ett annat land än det som avses i Prüm- och Atlassarbetet har inrikesministeriet också beslutanderätt.

Dessutom gäller det att notera att begäran om bistånd förutsätter en helhetsbedömning där ministeriet ska pröva förvaltningsområdets deltagande i stället för en enskild myndighets deltagande eller där begäran om bistånd med tanke på inrikesministeriets verksamhetsområde kan inbegripa betydande utrikes- och säkerhetspolitiska synpunkter som framhäver ministeriets roll som beslutsfattare. Om tillämpningsområdet för lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet överskrider till exempel för att biståndet är utrikes- eller säkerhetspolitiskt betydande, ska nämnda lag tillämpas på beslutsfattandet.

Även samarbetet mellan inrikesministeriet och utrikesministeriet är viktigt i anslutning till begäran om bistånd. I beslutsfattandet beaktar inrikesministeriet Polisstyrelsens och skyddspolisens expertis med tanke på genomförandet av begäran om bistånd. Om lämnande av bistånd inbegriper civil underrättelseverksamhet eller metoder för underrättelseinhämtning enligt 5 a kap. 39 § eller internationellt samarbete enligt 57 § i polislagen ska skyddspolischefens beslutandemakt beaktas. När det gäller skyddspolisen kan det också till exempel vara fråga om assistans som ges utrikesförvaltningen i sakkunniguppgifter inom det egna området. Den information som skyddspolisen behöver i utrikesverksamhet inhämtas med så lätta metoder som möjligt för att i en så liten grad som möjligt kränka målstatens suveränitet. Inrikesministeriet har beredskap att ta emot utrikesministeriets begäran om assistans även utanför tjänstetid.

Enligt paragrafens 3 mom. svarar polisen för den allmänna ledning som behövs för att assistansen ska kunna utföras tryggt. På motsvarande sätt föreskrivs i 9 kap 2 a § 3 mom. i polislagen när polisen assisterar utrikesförvaltningen utom att det då är utrikesförvaltningen som svarar för samordningen av parternas verksamhet. Det föreslås också att det paragrafens 3 mom. ska föreskrivas att en polismans befogenheter, civilrättsliga och straffrättsliga ansvar samt rättsliga ställning regleras av 9 kap. 9 e–9 g § i polislagen. Det är motiverat att bestämmelserna om en polismans befogenheter, ansvar och rättsliga ställning överensstämmer med den gällande regleringen av polisens lämnande av internationellt bistånd.

2 c §. Andra myndigheters assistans till polisen när den ger assistans till utrikesförvaltningen. Paragrafen är ny. I den föreskrivs om andra myndigheters assistans till polisen när den ger utrikesförvaltningen assistans. Regleringen är relevant, eftersom det i regel inte är fråga om en situation som involverar internationellt bistånd och som avses i 2 a § utan om en situation som avses i 2 b § och där utrikesministeriet begär assistans av polisen för att utföra sina uppgifter enligt lagen om konsulära tjänster. Med stöd av 9 kap. 9 a och 9 b § i polislagen kan polisen således lämna internationellt bistånd som omfattas av polisens behörighet till en främmande stat, EU eller en internationell organisation på deras begäran. I andra situationer kan polisen inte agera självständigt utanför Finlands territorium utan endast för att assistera utrikesförvaltningen (2 b §) i att utföra dess uppgifter enligt lagen om konsulära tjänster. Både i situationer som involverar internationellt bistånd och vid assistans till utrikesförvaltningen har polisen rätt att få assistans av andra myndigheter för att utföra polisuppdrag (2 a och 2 c §). I bägge slags situationer kan assistansen omfatta slagkraftigare vapenmakt som lämpar sig för utförande av polisuppdrag än en militärpersons personliga beväpning, men assistans som inbegriper slagkraftigare vapenmakt än Gränsbevakningsväsendets beväpning som godkänts för utförande av gränssäkerhetsuppdrag begränsas enligt 77 a § i gränsbevakningslagen endast till situationer där en annan EU-medlemsstat har begärt bistånd och utför uppdrag på ett havsområde eller inom en ekonomisk zon som hör till en medlemsstat i EU (2 a § 3 mom. och 2 c §).

Paragrafen har på det stora hela utformats på motsvarande sätt som 9 kap. 2 a § 1 mom. i polislagen. I övrigt föreslås att de övriga bestämmelserna i 2 a § ska tillämpas på givande av assistans till polisen. Utrikesministeriet kan begära assistans av polisen för att utföra uppgifter som avses i lagen konsulära tjänster, om det kräver sådana assistans polisen har behörighet för i Finland. Inrikesministeriet beslutar om att begära assistans för polisinsatser av en annan myndighet,

främst Gränsbevakningsväsendet eller Försvarsmakten. Regleringen är relevant när polisen assisterar utrikesförvaltningen i situationer där polisen för att kunna ge assistans behöver ytterligare assistans av en annan myndighet, såsom slagkraftigare vapenmakt än en militärpersons personliga beväpning. Inrikesministeriet ska bedöma den ytterligare assistans som polisen behöver.

9 §. Internationell rättshjälp och handräckning. I 9 kap. 9 § 2 mom. i polislagen föreskrivs om inrikesministeriets behörighet att ingå sedvanliga samarbetsavtal inom polisens verksamhetsområde med de stater som särskilt nämns i momentet i frågor som inte hör till området för lagstiftningen eller som inte annars kräver riksdagens samtycke. En motsvarande bestämmelse finns i 83 § i gränsbevakningslagen.

Enligt 94 § 1 mom. i grundlagen krävs riksdagens godkännande för fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen eller annars har avsevärd betydelse, eller som enligt grundlagen av någon annan anledning kräver riksdagens godkännande. Ministerier eller andra myndigheter har ansetts kunna ingå rättsligt bindande internationella förvaltningsavtal inom ramen för sin sektor och budget. Internationella förvaltningsavtal får inte omfatta frågor som faller inom riksdagens behörighet och får inte vara bindande för finska staten som folkrättssubjekt. Internationella förvaltningsavtal får endast innehålla bestämmelser om tekniska frågor som har samband med sedvanligt samarbete mellan de berörda myndigheterna eller frågor av mindre materiell betydelse.

I dag anses det att ministerier eller andra myndigheter kan ingå internationella förvaltningsavtal utan någon särskild bestämmelse om sådant bemyndigande. Därför upphävdes 42 § i territorialövervakningslagen (755/2000) som till innehållet motsvarar 9 kap. 9 § 2 mom. i polislagen genom lag 195/2015 (RP 296/2014 rd). Det föreslås därför att också 9 kap. 9 § 2 mom. i polislagen ska upphävas. Samtidigt föreslås att paragrafens rubrik ändras för att motsvara den föreslagna ändringen av paragrafen. Inga ändringar föreslås i paragrafens 1 mom.

Internationell rättshjälp och handräckning avviker från den verksamhet som avses i lagförslag 1. Internationell handräckning omfattar det samarbete mellan brottsbekämpande myndigheter som sker under underrättelsefasen och andra faser som infaller före den egentliga förundersökningen. Med stöd av lagen om gemensamma utredningsgrupper (1313/2002) kan den behöriga förundersökningsmyndigheten tillsammans med en behörig myndighet i en främmande stat dessutom ingå en överenskommelse om att inrätta en gemensam utredningsgrupp för förundersökning av ett brott.

Med internationell rättshjälp avses förfrågningar relaterade till utredning av brott som redan har begåtts. Enligt 1 § 2 mom. 6 punkten i lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden (4/1994) omfattar internationell rättshjälp annan rättshjälp som behövs för behandlingen av straffrättsliga ärenden, information om lagstiftningen och samverkan. Lagens tillämpningsområde kan även omfatta andra åtgärder än de som uttryckligen räknas upp i bestämmelsen och som inte är undantagna från lagens tillämpningsområde. Internationell rättshjälp och handräckning har därför sin egen särskilda reglering.

9 a §. Beslutsfattande som avser Prümsamarbete och Atlassamarbete. I den gällande paragrafen föreskrivs om beslutsfattande om polisens internationella Prüm- och Atlassamarbete. Enligt paragrafens 1 mom. Polisstyrelsen fattar beslut om att inom finskt territorium inleda Prümsamarbete som avses i 5 kap. i Prümbeslutet och att på begäran av en främmande stat delta i samarbete inom dennas territorium samt om att lämna bistånd av särskilda insatsgrupper till en annan medlemsstat enligt Atlasbeslutet eller att begära sådant bistånd av en annan medlemsstat. Enligt paragrafens 2 mom. ska Polisstyrelsen utan dröjsmål underrätta inrikesministeriet

om att samarbete som avses i 1 mom. har blivit aktuellt och om ett beslut om att inleda samarbete.

Skyddspolisen har behov av att inom sitt verksamhetsområde bedriva Prümsamarbete tillsammans med sina internationella partner enligt artikel 17 i kapitel 5 i Prümbeslutet. Skyddspolisen har också rätt att bedriva sådant samarbete enligt 9 kap. i polislagen. Eftersom skyddspolisen dock inte är en polisenhet som är underställd Polisstyrelsen, är det inte motiverat att Polisstyrelsen också beslutar om det Prümsamarbete som skyddspolisen ägnar sig åt tillsammans med sina internationella partner. Den gällande regleringen av beslutsfattandet bildar de facto ett hinder för skyddspolisens Prümsamarbete. Polisstyrelsens bestämmanderätt i fråga om skyddspolisens Prümsamoperationer förutsätter att skyddspolisen skulle vara tvungen att lämna sådan operativ information om internationell samverkan till Polisstyrelsen som inte kan lämnas ut av sekretessrelaterade orsaker. Därför föreslås att paragrafens 1 och 2 mom. ska ändras så att skyddspolisen beslutar om inledande av Prümsamarbete inom sitt verksamhetsområde och är skyldig att meddela inrikesministeriet att sådant samarbete har blivit aktuellt och beslutet om att inleda samarbete.

I lagförslag 1 som ingår i propositionen föreslås att rubriken på lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd ska ändras. Därför föreslås att också att hänvisningen till den lagen i 9 kap. 9 a § 5 mom. i polislagen ska ändras.

9 b §. Lämnande eller mottagande av internationellt bistånd i andra situationer. Enligt gällande 9 b § 2 mom. kan annat internationellt bistånd än det som föreskrivs i 9 a § och som hör till polisens verksamhetsområde endast lämnas till ett främmande land på dess begäran och kan på motsvarande sätt endast begäras av ett främmande land.

Det föreslås att momentet ska ändras på så att inrikesministeriet kan besluta om lämnande av bistånd som hör till polisens verksamhetsområde även till EU eller en internationell organisation på deras begäran. Lämnande av bistånd kan till exempel bli aktuellt om FN verkar utanför EU på *ad hoc*-basis och lämnar in en omfattande, specificerad begäran om bistånd till EU. EU samordnar därefter begäran om bistånd mellan medlemsstaterna och de ansvariga myndigheterna till exempel genom EU:s krishanteringsmekanism. Lämnande av bistånd kan också bli aktuellt om den internationella kriminalpolisorganisationen Interpol begär assistans för en uppgift som kräver polisens särskilda kompetens eller resurser. På motsvarande sätt kan inrikesministeriet begära internationell polisassistans av EU eller en internationell organisation. Den föreslagna regleringen säkerställer att det inte finns några lagstiftningshinder i Finland för att lämna eller ta emot internationellt bistånd inom polisens verksamhetsområde. Eftersom personer anställda av EU och internationella organisationer inte nödvändigtvis är tjänstemän, talas det om personer i momentet.

9 d §. Ställning för en främmande stats tjänsteman och en person som är anställd av Europeiska unionen eller en internationell organisation i andra situationer inom Finlands territorium. Det föreslås att 9 b § ovan ska ändras så att även inrikesministeriet kan begära bistånd av EU eller en internationell organisation inom polisens verksamhetsområde. Det föreslås att definitionen av tjänsteman och tjänstemäns ställning ska revideras på motsvarande sätt till att även omfatta dem som är anställda av EU eller en internationell organisation. Samtidigt föreslås att paragrafens rubrik ändras för att motsvara den föreslagna ändringen av paragrafen.

9 e §. Polismäns befogenheter vid lämnande av internationellt bistånd. I paragrafens 2 mom. hänvisas till lagen om civilpersoners deltagande i krishantering. Bestämmelsens rubrik har ändrats genom lag 1359/2018. Därför föreslås att lagens rubrik ska ändras i momentet.

9 h §. Ackrediteringsdokument. Det föreslås att paragrafen ska ändras på motsvarande sätt som 9 d § på grund av förslaget att internationellt bistånd inom polisens verksamhetsområde enligt 9b § kan begäras förutom av en främmande stat även av EU eller en internationell organisation. I paragrafen beaktas dessutom att skyddspolisen enligt de föreslagna ändringarna av 9 a § kan besluta om att inleda Prümsamarbete inom sitt verksamhetsområde på finskt territorium. I dessa situationer kan skyddspolisen bevilja ackrediteringsdokument, som också ska lämnas tillbaka till skyddspolisen.

9 i §. Deltagande i europeiska gräns- och kustbevakningens stående styrkas och Europeiska gräns- och kustbevakningsbyråns verksamhet. I lagförslag 1 som ingår i propositionen föreslås att rubriken på lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd ska ändras. Därför föreslås att även hänvisningen till nämnda lag i 9 kap. 9 § 6 mom. i polislagen ska ändras.

7.7 Lag om ändring av 17 § i skjutvapenlagen

17 §. Undantag från tillämpningsområdet. I 1 kap. 17 § i skjutvapenlagen föreskrivs om undantag från lagens tillämpningsområde. Enligt 2 mom. 5 punkten i paragrafen tillämpas lagen inte på överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som tillhör sådana tjänstemän från en annan medlemsstat som är verk samma inom finskt territorium med anledning av samarbete som inletts med stöd av artikel 222 i FEUF.

Vid behandlingen av regeringens proposition (RP 107/2016 rd) om ändring av lagstiftningen om lämnande och mottagande av internationellt bistånd inom inrikesministeriets förvaltningsområde konstaterade förvaltningsutskottet att artikel 42.7 i FEU inte nödvändigtvis inskränker sig till uteslutande militära resurser och att Finland även kan lämna bistånd som hör till inrikesministeriets förvaltningsområde till en annan medlemsstat som åberopat biståndsklausulen. På motsvarande sätt kan Finland åberopa klausulen om bistånd och begära stöd och bistånd från en annan medlemsstat (FvUB 9/2017 rd, s. 4). Därför föreslås att den ovan nämnda 5 punkten kompletteras på så sätt att lagen inte ska gälla överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som tillhör sådana tjänstemän från en annan medlemsstat som är verk samma inom finskt territorium med anledning av samarbete som inletts med stöd av artikel 42.7 § i FEU.

Paragrafhänvisningen till polislagen i 2 mom. 6 punkten ska ses över. Det föreslås att punkten ska ändras på grund av att internationellt bistånd inom polisens verksamhetsområde enligt 9 kap 9 b § i polislagen ska kunna begäras förutom av en främmande stat även av EU eller en internationell organisation.

7.8 Lag om ändring av 38 § i räddningslagen

38 §. Internationell räddningsverksamhet. Enligt 1 mom. i den gällande paragrafen kan inrikesministeriet på begäran av Europeiska unionen, en annan stat eller en internationell organisation besluta att vid räddningsinsatser lämna bistånd till utlandet. På motsvarande sätt kan inrikesministeriet begära internationellt bistånd från dessa parter. Det föreslås att paragrafen ska kompletteras så att det blir möjligt för inrikesministeriet att på begäran av en behörig myndighet besluta om lämnande av assistans inom räddningsväsendets område till en annan finsk myndighet för att denna myndighet ska kunna utföra uppgifter utanför Finlands territorium. Det föreslås också att strukturen i 1 mom. ska ändras till en förteckning. I momentet ska dessutom ändringen av rubriken på lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd beaktas.

Anledningen till ändringen är behovet av att möjliggöra verksamhet baserad på Finlands nationella behov utanför Finlands territorium, med hänsyn till folkrättsliga begränsningar. Enligt förslaget får assistans som hör till räddningsväsendet på en annan finsk myndighets begäran ges utomlands endast under förutsättning att det inte strider mot folkrättsliga regler.

Bestämmelsen gör det möjligt att ge assistans till finska myndigheter när de verkar utomlands. Till exempel kan utrikesförvaltningen behöva assistans från räddningsväsendet när den utför sina uppgifter utomlands enligt lagen om konsulära tjänster. Assistans från räddningsväsendet kan bli aktuellt i en situation där till exempel finländare har varit inblandade i en olycka och mållandets myndigheter inte har möjlighet eller förmåga att rädda och hjälpa dem. Assistans kan också ges till exempel vid evakuering. Räddningsväsendets personal ska assistera en annan finsk myndighet och att befogenheterna inte aktualiseras när det gäller utländska personer eller utländsk egendom som omfattas av räddningsverksamhet.

Inrikesministeriet ska utifrån prövning fatta beslut om att ge assistans inom räddningsväsendets verksamhetsområde till en annan myndighet. I beslutsfattandet ska dock lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd iaktas, om ärendet handlar om en situation som hör till lagens tillämpningsområde.

Inrikesministeriet har inte lämplig personal för dessa uppgifter utan bör separat anställa de personer som behövs för uppgiften. På den personal som anställs tillämpas lagen om civilpersoners deltagande i krishantering.

I paragrafens 2 mom. definieras vad som avses med bistånd av räddningsväsendet som lämnas till utlandet. Det föreslås att bestämmelsen ska ändras så att definitionen även omfattar assistans inom räddningsväsendets verksamhetsområde till annan myndighet. Dessutom föreslås att assistans i uppdrag som hör till räddningsverksamheten och som avses i 32 § i räddningslagen ska ändras till skötsel av uppgifter som hör till räddningsverksamhet så att formuleringen mer exakt beskriver innehållet i det bistånd som hör till räddningsverksamhet och den assistans som ges till annan myndighet.

Paragrafens 4 mom. utvidgas till att också omfatta assistans som hör till räddningsverksamhet till en annan myndighet. Om finländsk personals anställningsförhållande, behörighet och ställning när en annan myndighet ges assistans och i biståndsverksamhet föreskrivs i lagen om civilpersonals deltagande i krishantering. I momentet beaktas den ändring av rubriken på lagen om civilpersoners deltagande i krishantering som gjordes genom lag 1359/2018.

7.9 Lag om ändring av gränsbevakningslagen

15 a §–15 c §. Stöd från Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån, Deltagande i europeiska gräns- och kustbevakningens stående styrkas och Europeiska gräns- och kustbevakningsbyråns verksamhet samt Gränsbevakningsväsendets deltagande i internationella uppdrag

I lagförslag 1 som ingår i propositionen föreslås att rubriken på lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd ska ändras. Därför föreslås att även hänvisningarna till nämnda lag i 15 a §–15 c § i gränsbevakningslagen ska ändras.

15 d §. Begäran om och lämnande av gränssäkerhetsbistånd. Enligt gällande 15 d § kan Gränsbevakningsväsendet lämna och ta emot gränssäkerhetsbistånd i situationer enligt artikel 42.7 i EUF eller artikel 222 i FEUF. Gränssäkerhet har inte heller definierats exakt på unionsnivå, och innehållet i begreppet varierar mellan medlemsstaterna, om det används.

Det föreslås att paragrafen ska kompletteras men möjligheten att ge och ta emot gränssäkerhetsbistånd även direkt från en annan stat. Med bilateralt bistånd kan avses lämnande eller mottagande av bistånd från en annan EU-medlemsstat eller en stat som tillämpar kodexen om Schengengränserna eller från en annan stat än en EU-medlemsstat eller en stat som tillämpar kodexen om Schengengränserna.

Via Frontex-mekanismen kan gränssäkerhetsbistånd endast begäras för åtgärder som vidtas vid den yttre gränsen. Unionens och byråns behörighet när det gäller kontrollen av de yttre gränserna baserar sig på artikel 77 i FEUF. Under de senaste två åren har gränskontrollen vid de inre gränserna återinförts under längre perioder på grund av hotet mot folkhälsan. På grund av pandemiläget var både den inre och yttre gränstrafiken betydligt mindre än normalt, vilket gjorde det möjligt att allokera Gränsbevakningsväsendets resurser till kontroll av de inre gränserna. Under normala omständigheter är detta inte möjligt. Det är också möjligt att återinförandet av den inre gränskontrollen är relaterad till en svårare situation vid de yttre gränserna och att läget inte gör det möjligt för Gränsbevakningsväsendet eller andra nationella myndigheter att rikta tillräckliga resurser till kontrollen av de inre gränserna. Då behöver Finland hjälp för att upprätthålla gränssäkerheten. Det är inte möjligt att använda gränssäkerhetsbistånd via Frontex-mekanismen vid den inre gränsen, och därför är det motiverat att möjliggöra bilateralt bistånd direkt från olika EU- och Schengenländer.

Mottagande av gränssäkerhetsbistånd från ett tredje land skulle göra det möjligt för Finland att få stöd för att upprätthålla gränssäkerheten från till exempel Storbritannien eller USA. Om befogenheterna för en myndighet i ett annat land som lämnar gränssäkerhetsbistånd föreskrivs i 35 c § i gränsbevakningslagen. Befogenheterna ska fortsättningsvis begränsas till att endast gälla tjänstemän från EU:s medlemsstater och stater som tillämpar kodexen om Schengengränserna. Syftet med avgränsningen är att säkerställa att de myndigheter som utövar sina befogenheter har en tillräckligt enhetlig utbildningsbakgrund och att de i sin verksamhet följer de skyldigheter som definieras i EU-fördragen, till exempel de grundläggande rättigheterna. Till exempel kan sakkunnig- eller materielstöd eller annat bistånd som inte kräver befogenheter begäras från andra länder än EU:s medlemsländer och länder som tillämpar kodexen om Schengengränserna.

Enligt paragrafens 3 mom. föreskrivs om beslutsfattande vid lämnande av och begäran om gränssäkerhetsbistånd i situationer enligt artikel 42.7 i FEU och artikel 222 i FEUF i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd. Det föreslås att momentet ska ändras så att inrikesministeriet i andra situationer beslutar om att begära och lämna gränssäkerhetsbistånd till en annan stat, om inte något annat föreskrivs i lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet. Inrikesministeriet kan således besluta om bilateralt bistånd när det inte omfattar betydande militära resurser eller användning av militära maktmedel och när det inte är fråga om bistånd som är betydelsefullt i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende eller vitsstiftande och principiellt viktigt.

35 e §. Befogenheter och rätt att använda maktmedel för en tjänsteman från en annan stat som lämnar gränssäkerhetsbistånd. I den gällande paragrafens 1 mom. föreskrivs om befogenheter och rätt att använda maktmedel för en tjänsteman som deltar i gräns- och kustbevakningsbyråns operationer i Finland. Inga ändringar föreslås av de befogenheter och maktmedel som en utländsk myndigheten får använda inom Finlands territorium eller av villkoren för att använda dem. Regleringen förblir i övrigt oförändrad, men i momentet föreskrivs utöver om tjänstemän från en EU-medlemsstat om rätten för andra statliga tjänstemän som tillämpar kodexen om Schengengränserna att använda befogenheter och maktmedel. Då kan till exempel

Norge, som tillämpar kodexen om Schengengränserna men inte är medlem i Europeiska unionen, vid behov bemyndiga sina tjänstemän att använda befogenheter och maktmedel i Finland på liknande sätt till EU:s medlemsstater vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd.

Det föreslås att stavningen av Gränsbevakningsväsendet i paragrafens 1 mom. ändras till att skrivas med stor begynnelsebokstav i enlighet med gällande stavningsrekommendationer.

Paragrafens 2 mom. ska ändras så att bistånd även kan tas emot från andra stater än EU:s medlemsstater, dvs. i stället för tjänstemannens hemmedlemsstat hänvisas till tjänstemannens hemstat. Bestämmelsen om bärande av tjänstevapen inom Finlands territorium i momentet förblir i övrigt oförändrad.

Paragrafens rubrik hänvisar till en annan stat av skrifttekniska skäl, men befogenheterna gäller endast tjänstemän i EU- och Schengenstaterna. Det är motiverat att begränsa rätten till användning av befogenheter till EU:s medlemsstater och stater som tillämpar kodexen om Schengengränserna, där utbildningen och principerna för utnyttjande av befogenheter i stort sett överensstämmer med finsk myndighetsverksamhet och där myndigheterna har utbildats för uppgifter i enlighet med kodexen om Schengengränserna. På så sätt kan det säkerställas att de grundläggande rättigheterna enligt den finska grundlagen och de internationella människorättsskyldigheter som är bindande för Finland fullgörs även när Finland tar emot gränssäkerhetsbistånd.

35 f §. Övriga rättigheter och skyldigheter för en tjänsteman från en annan stat som lämnar gränssäkerhetsbistånd. I paragrafen föreskrivs om rättigheterna och skyldigheterna för en annan stats tjänsteman som lämnar gränssäkerhetsbistånd. Den gällande paragrafen reglerar endast rättigheter och skyldigheter för en tjänsteman i en annan EU-medlemsstat. Innehållet i rättigheterna och skyldigheterna ändras inte. Eftersom det är möjligt att ta emot gränssäkerhetsbistånd från andra stater än EU:s medlemsstater, ska de rättigheter och skyldigheter som anges i paragrafen ändras i enlighet med detta till att generellt gälla tjänstemän i alla stater som lämnar gränssäkerhetsbistånd.

I paragrafens rubrik ska det i stället för en tjänsteman från en EU-medlemsstat finnas en allmän hänvisning till en tjänsteman från en annan stat som lämnar gränssäkerhetsbistånd.

I den gällande paragrafens 1 och 2 mom. föreskrivs om skyldigheterna för en tjänsteman som lämnar gränssäkerhetsbistånd och utövar sina befogenheter. Det som föreskrivs om ackrediteringsdokument i paragrafens 1 mom. förblir, men det föreslås att momentet ska preciseras så att det endast gäller dem som utför uppgifter som avses i 35 e §, dvs. uppgifter som kan omfatta utövande av befogenheter. Till momentet fogas utöver omnämnandet av tjänstemän i EU:s medlemsstater dessutom ett omnämnande av tjänstemän i andra stater som tillämpar kodexen om Schengengränserna, eftersom tjänstemän från en stat som inte är en EU-medlemsstat men som tillämpar kodexen om Schengengränserna också kan utöva befogenheter och använda maktmedel enligt 35 e §.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs om skyldigheten för en annan stats tjänsteman att bära sin egen uniform när han eller hon utför de uppgifter som avses i 35 e §, om inte en behörig finsk tjänsteman bestämmer något annat. Den principiella skyldigheten att bära uniform gäller därför för de uppgifter där befogenheter och maktmedel kan användas.

På motsvarande sätt föreslås att den ändring som krävs för att få bistånd från andra stater än EU:s medlemsstater även görs i 3 mom., dvs. momentet hänvisar till tjänstemannens hemstat i stället för tjänstemannens hemmedlemsstat. Innehållet i ansvaret för en stats tjänsteman som

lämnar bistånd ändras inte i momentet. Bestämmelserna om tjänstemäns ansvar gäller alla tjänstemän som lämnar gränssäkerhetsbistånd, med andra ord även tjänstemän från tredjeländer som kan lämna sådant gränssäkerhetsbistånd som inte förutsätter utövande av befogenheter.

35 g §. En gränsbevakningsmans befogenheter och rätt att använda maktmedel vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd. I den gällande paragrafen föreskrivs om en gränsbevakningsmans befogenheter och användning av maktmedel vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd. Det föreslås att paragrafens 1 mom. ska ändras för att möjliggöra utövande av befogenheter och användning av maktmedel vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd till en annan stat som tillämpar kodexen om Schengengränserna utöver en EU-medlemsstat. Till momentet fogas ett omnämnande av att en gränsbevakningsman vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd har den behörighet att utföra uppgifter enligt kodexen om Schengengränserna om vilken förskrivs i gränsbevakningslagen även på begäran av en annan stat som tillämpar kodexen om Schengengränserna. På motsvarande sätt hänvisas i paragrafens 2 och 3 mom. endast till en stat i stället för en medlemsstat för att inte begränsa befogenheterna till EU:s medlemsländer. Inga ändringar skulle göras i omfattningen av användningen av befogenheter och maktmedel eller villkoren för dem.

En grammatikalisk ändring föreslås i den sista meningen i momentet på finska.

77 §. Handräckning och assistans av Gränsbevakningsväsendet. I den nuvarande paragrafen föreskrivs om handräckning av gränsbevakningsväsendet och om assistans som motsvarar handräckning utanför Finlands territorium. Det föreslås inga ändringar av handräckning som Gränsbevakningsväsendet ger till räddningsmyndigheter, polisen, Tullen och Försvarsmakten. Gränsbevakningsväsendet är skyldigt att ge räddningsmyndigheter, polisen, Tullen och Försvarsmakten handräckning som förutsätter användning av sådan utrustning och sådana personalresurser och sakkunnigtjänster som Gränsbevakningsväsendet har och som nämnda myndigheter vid den tidpunkten inte har tillgång till. Gränsbevakningsväsendet har utifrån prövning kunnat ge motsvarande assistans till nämnda myndigheter utanför Finlands territorium. När det gäller assistans som ges utanför Finlands territorium utvidgas möjligheten att ge assistans även till andra finska myndigheter än räddningsmyndigheter, polisen eller Tullen.

En orsak till revideringen av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd är behovet av att göra det möjligt för Finland att agera utomlands utifrån nationella behov utan en utomstående begäran med hänsyn till folkrättsliga begränsningar. I detta fall bör olika myndigheter i Finland kunna utföra uppgifter inom sitt verksamhetsområde även utanför Finlands territorium. Gränsbevakningsväsendet ska i sådana situationer kunna stödja olika myndigheters uppgifter. Till exempel utrikesförvaltningen kan behöva assistans av Gränsbevakningsväsendet i sina uppgifter utomlands enligt lagen om konsulära tjänster. Gränsbevakningsväsendet kan ge sådan assistans till en annan finsk myndighet utanför Finlands territorium som behövs på grund av Gränsbevakningsväsendets befogenheter, särskilda kompetens eller utrustning. Regleringen gör det möjligt att använda gränsbevakningsväsendets kapaciteter parallellt eller i samarbete med polisens motsvarande resurser. Assistansen involverar inte användning av beväpning som är slagkraftigare än den beväpning som vid Gränsbevakningsväsendet godkänts när gränssäkerhetsuppgifter utförs. Om Gränsbevakningsväsendets assistans som motsvarar krävande handräckning till polisen föreskrivs i 77 a § 3 mom. i gränsbevakningslagen.

Därutöver föreslås att Gränsbevakningsväsendets och i 2 mom. Försvarsmaktens namn ska skrivas med stor begynnelsebokstav enligt gällande stavningsrekommendationer.

77 a §. Krävande handräckning till polisen. I 77 a § 3 mom. i gränsbevakningslagen föreskrivs om polisens rätt att få assistans som motsvarar handräckning när den på ett havsområde eller inom en ekonomisk zon som hör till en medlemsstat i EU på medlemsstatens begäran utför

ett sådant uppdrag som hör till polisens verksamhetsområde och som grundar sig på EU:s lagstiftning eller en internationell överenskommelse som är bindande för Finland för att förhindra eller avbryta sådana terrordåd som anges i EU:s lagstiftning eller i internationella överenskommelser som är bindande för Finland. Enligt momentet tillämpas det som föreskrivs om handräckning i 77 a § och i 77 c–77 g § på assistansen. I lagens 77 c § föreskrivs om beslutsfattande om krävande handräckning. Det föreslås att det till 77 a § 3 mom. i gränsbevakningslagen fogas en bestämmelse om att beslut om assistans som motsvarar krävande handräckning ska fattas enligt lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd när tillämpningströskeln för den lagen överskrids. På motsvarande sätt ska beslut om Försvarsmaktens assistans till en annan myndighet enligt 12 § 3 mom. i lagen om försvarsmakten fattas med stöd av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd när dess tillämpningströskel överskrids. En motsvarande regleringslösning föreslås i räddningslagens 38 §. I fråga om beslutsfattandet vid givande av assistans gäller vad som föreskrivs särskilt också enligt 9 kap. 2 a § i polislagen.

79 a §. Assistans av Försvarsmakten till Gränsbevakningsväsendet vid internationellt bistånd. Det föreslås Gränsbevakningsväsendets namn i paragrafens rubrik och i 1 mom. och Försvarsmaktens namn i rubriken och 2 mom. ska skrivas med stor begynnelsebokstav i enlighet med gällande stavningsrekommendationer.

I lagförslag 1 som ingår i propositionen föreslås att rubriken på lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd ska ändras. Således föreslås att även hänvisningen till nämnda lag i 2 § ska ändras.

83 §. Internationella samarbetsavtal. I 83 § i gränsbevakningslagen föreskrivs om inrikesministeriets behörighet att sluta sedvanliga samarbetsavtal med myndigheter verksamma inom Gränsbevakningsväsendets verksamhetsområde i andra stater. I dag anses myndigheter kunna sluta sådana avtal inom ramen för sitt verksamhetsområde och sin budget i anslutning till sina lagstadgade uppgifter utan ett uttryckligt lagstadgat bemyndigande. Därför föreslås att paragrafen ska upphävas som onödig.

7.10 Lag om ändring av 36 och 38 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet

36 §. Utlämnande av personuppgifter inom Europeiska unionens gränskontrollsamarbete. I den gällande paragrafen föreskrivs om Gränsbevakningsväsendets rätt att lämna ut personuppgifter som avses i 7–11 och 15 § i lagen utan hinder av sekretessbestämmelser. Det föreslås att paragrafen ska ändras på grund av den föreslagna ändringen av 15 d § i gränsbevakningslagen. Gränsbevakningsväsendet kan enligt ändrade 1 mom. 3 punkten i paragrafen lämna ut ovan nämnda personuppgifter utöver till en tjänsteman i en EU-medlemsstat till en tjänsteman i en annan stat som tillämpar kodexen om Schengengränserna för vidtagande av åtgärder som den biståndsbegäran som Finland framställt förutsätter. Med stöd av gällande 36 § 1 mom. får Gränsbevakningsväsendet redan i dag lämna ut samma uppgifter till en myndighet som ansvarar för gränskontroll i en annan medlemsstat i Europeiska unionen eller i någon annan stat som tillämpar kodexen om Schengengränserna, för utförande av gränskontroll. Om personuppgifter lämnas ut utanför EU och Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, ska villkoren för utlämnande av personuppgifter till tredjeländer enligt kapitel V i den allmänna dataskyddsförordningen (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 679/2016 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG) och enligt 7 kap. i dataskyddslagen avseende brottmål (lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten, 1054/2018) iakttas.

38 §. Övrigt utlämnande av uppgifter till utlandet. I den gällande paragrafen föreskrivs om övrigt utlämnande av uppgifter till utlandet. Det föreslås att en ny 3 punkt ska fogas till paragrafens 2 mom., där det föreskrivs om rätten att lämna ut personuppgifter som avses i 7–11 och 15 § till en tjänsteman i en annan stat än en EU-medlemsstat eller en annan stat som tillämpar kodexen om Schengengränserna och som lämnar gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d § 1 mom. i gränsbevakningslagen trots sekretessbestämmelser. En förutsättning för att lämna ut uppgifterna är att det är nödvändigt för att vidta de åtgärder som Finlands begäran om bistånd kräver. Om personuppgifter lämnas ut utanför EU och Europeiska ekonomiska samarbetsområdet ska villkoren för utlämnande av personuppgifter till tredjeländer i kapitel V i den allmänna dataskyddsförordningen och 7 kap. i dataskyddslagen avseende brottmål iakttas.

Enligt den föreslagna ändringen av 15 d § i gränsbevakningslagen kan Finland framöver även begära gränssäkerhetsbistånd från länder utanför EU eller från länder som tillämpar kodexen om Schengengränserna. Även i dessa situationer kan det bli nödvändigt att lämna ut uppgifter till en tjänsteman i en annan stat för att utföra uppgifter. Villkoret för att lämna ut uppgifter är strängare än vid utlämnande av uppgifter till en tjänsteman i en EU-medlemsstat eller en annan stat som tillämpar kodexen om Schengengränserna, om vilket föreskrivs i 36 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningen.

7.11 Lag om ändring av 2 § i lagen om civilpersoners deltagande i krishantering

2 §. Lagens tillämpningsområde. Enligt 2 § 2 mom. i lagen om civilpersoners deltagande i krishantering tillämpas lagen bortsett från några undantag med stöd av 38 § i räddningslagen på anställningsförhållandet och ställningen i bistandsverksamheten för den finländska personal som deltar i lämnande av bistånd vid räddningsinsatser. Det föreslås att ett omnämnande av att lagen även kan tillämpas på anställningsförhållandena och ställningen för finländsk personal som är involverad i att stödja en annan myndighet fogas till momentet.

8 Ikraftträdande

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2023.

9 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Suveränitet och utövande av offentlig makt

Enligt 1 § i grundlagen är Finland en suverän republik. Finland deltar i internationellt samarbete i syfte att säkerställa fred och mänskliga rättigheter samt i syfte att utveckla samhället. Finland är medlem i Europeiska unionen. Enligt 2 § 3 mom. i grundlagen ska all utövning av offentlig makt bygga på lag. I all offentlig verksamhet ska lag noggrant iakttas. Utgångspunkten är att den som utövar offentlig makt alltid ska ha en behörighetsgrund som återgår på en av riksdagen stiftad lag (RP 1/1998 rd, s. 75). För lagar gäller det allmänna kravet att en lag ska vara exakt och noga avgränsad.

Det föreslås att lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd ändras så att lagen, utöver beslutsfattande om lämnande av eller begäran om internationellt bistånd, även ska gälla beslutsfattande om samverkan eller annan internationell verksamhet i situationer som hör till lagens tillämpningsområde. De grupper av frågor som definieras i 1 § i lagen och som hör till lagens tillämpningsområde är till sin art sådana att de faller inom ramen för beslutsfattande av de högsta statsorganen. De situationer som räknas upp i lagens 1 § och de folkrättsliga randvillkoren begränsar dessutom avsevärt lagens tillämpningsområde.

Med samverkan avses verksamhet som Finland bedriver utan en egentlig begäran om bistånd tillsammans med sina partner, antingen inom Finlands territorium eller utanför Finlands gränser. Med annan internationell verksamhet avses verksamhet utifrån Finlands egna behov utanför Finlands territorium. Det föreslås att samverkan också ska fogas till lagen om försvarsmakten, territorialövervakningslagen och värnpliktslagen. Kompletteringen av lagstiftningen med begreppen samverkan och annan internationell verksamhet förändrar inte nuläget som framgår av motiveringen utan förtydligar och preciserar regleringen. När det gäller begreppens innehåll har det dock funnits behov av att bevara en viss allmän karaktär med beaktande av målet för lagförslaget, dvs. en flexibel tillämpning bland annat utifrån erfarenheterna. Grundlagsutskottet har tidigare tillmätt det militära försvarets särskilda karaktär en viss betydelse vid bedömningen av regleringens exakthet (GrUU 51/2006 rd, s. 2–3). Även när det gäller internationellt bistånd har grundlagsutskottet konstaterat att det inte utgör ett problem att definitionen av Försvarsmaktens internationella uppgift medger en viss tolkning, särskilt med beaktande av beslutsförfarandet vid lämnande av bistånd (GrUU 65/2016 rd, s. 3–4). Grundlagsutskottet uppmanade dock försvarsutskottet att i sitt betänkande överväga en precisering av regleringen av Försvarsmaktens uppgifter genom preciserande omnämnanden som motsvarar de omständigheter som tas upp i motiveringen till regeringens proposition. På basis av försvarsutskottets betänkande (FsUB 2/2017 rd) togs i bestämmelsen om Försvarsmaktens uppgifter i 2 § 1 mom. 3 punkten in i lagen försvarsmakten som exempel på lämnande av internationellt bistånd och deltagande i annan internationell verksamhet bistånd som baserar sig på EU:s solidaritetsklausul och biståndsklausul samt deltagande i territorialövervakningssamarbete.

Lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och den sektorspecifika lagstiftningen förutsätter beaktande av målen och principerna i Förenta nationernas stadga och andra folkrättsliga regler, inklusive användning av maktmedel. Detta innebär att de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna ska iakttas i beslutsfattandet enligt lagstiftningen. Detta motsvarar också målen i 1 § 3 mom. i grundlagen för Finlands deltagande i internationellt samarbete i syfte att säkerställa fred och mänskliga rättigheter samt i syfte att utveckla samhället. Inga ändringar av de materiella kraven för användning av befogenheter och maktmedel föreslås. Det föreslås att polislagen ska uppdateras för att motsvara ändringarna av 8 § i lagen om Försvarsmaktens handräckning till polisen och 77 a § i gränsbevakningslagen.

En central folkrättslig princip är staters suveränitet, vilket innebär att varje stat har exklusiv behörighet inom sitt eget territorium. Myndighetsverksamhet inom en annan stats territorium förutsätter således den statens samtycke och/eller ett mandat av FN:s säkerhetsråd. Myndighetsverksamhet inom en annan stats territorium är i regel en rättsstridig handling. Statens samtycke undanröjer dock grunden för handlingens rättsstridighet. De folkrättsliga ramvillkoren för verksamhet inom en annan stats territorium eller inom ett område som inte lyder under någon stats suveränitet behandlas närmare i avsnitt 2.2 ovan.

Bestämmelserna om begäran om och mottagande av internationellt bistånd i 4 a och 4 b § i lagen om försvarsmakten utvidgas till att uttryckligen också omfatta samverkan. Även den gällande lagen utgår från att bestämmelserna också ska vara tillämpliga på samverkan, trots att detta inte uttryckligen nämns i dem. Tillägget om samverkan ändrar inte nuläget utan förtydligar och preciserar regleringen. Samma förutsättningar som i 4 b § i lagen om försvarsmakten gäller således också samverkan (GrUU 65/2016 rd, FsUB 2/2017 rd).

Det föreslås att 9 kap. 9 b § i polislagen ändras så att inrikesministeriet inom polisens verksamhetsområde även kan begära internationellt bistånd från EU eller en internationell organisation. Det föreslås att 15 d § i gränsbevakningslagen ändras så att inrikesministeriet även kan begära gränssäkerhetsbistånd direkt från en annan stat. I båda lagförslagen föreslås att de nuvarande

bestämmelserna om befogenheter, straffrättsligt ansvar och skadeståndsansvar för en annan stats tjänstemän som kallats till Finland samt om de finska myndigheternas styrnings- och ledningsbefogenheter utvidgas till att även gälla personer som kallats till Finland med stöd av de föreslagna lagändringarna.

Den föreslagna regleringen har betydelse för Finlands suveränitet som avses i 1 § i grundlagen. Grundlagsutskottet gav ett utlåtande om hur lagförslagen i regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av den lagstiftning inom inrikesministeriets förvaltningsområde som gäller lämnande och mottagande av internationellt bistånd (RP 107/2016 rd) förhåller sig till suveränitetsbestämmelserna i grundlagen (GrUU 66/2016 rd, s. 2–3). Utskottet ansåg att den föreslagna regleringen inte var problematisk med tanke på grundlagen. På liknande grunder är de aktuella förslagen till ändring av polislagen och gränsbevakningslagen enligt regeringens mening inte problematiska när det gäller grundlagens suveränitetsbestämmelser.

Finska myndigheters befogenheter utanför Finlands territorium

Det föreslås att en bestämmelse om samverkan fogas till 12 a § i lagen om försvarsmakten. Paragrafen gäller Försvarsmaktens behörighet och användning av maktmedel utanför Finlands territorium. Det föreslås att 9 kap. 9 b § i polislagen ändras på så sätt att inrikesministeriet även kan lämna internationellt bistånd som hör till polisens verksamhetsområde till EU eller en internationell organisation. Det föreslås att 15 d § i gränsbevakningslagen ändras så att Gränsbevakningsväsendet även kan lämna gränssäkerhetsbistånd till en annan stat.

Regleringen av myndigheters befogenheter är betydelsefull med tanke på rättsstatsprincipen i grundlagens 2 § 3 mom. (se t.ex. GrUU 51/2006 rd, s. 2/I). Enligt bestämmelsen ska all utövning av offentlig makt bygga på lag och lag noggrant iakttas i all offentlig verksamhet. Utgångspunkten är att all utövning av offentlig makt ska ha en behörighetsgrund som i sista hand återgår på en av riksdagen stiftad lag (RP 1/1998 rd, s. 75/II). För lagar gäller det allmänna kravet att en lag ska vara exakt och noga avgränsad. Enligt grundlagsutskottet är regleringen av befogenheter vanligen relevant också i förhållande till de i grundlagen inskrivna grundläggande fri- och rättigheterna (se GrUU 67/2016 rd och GrUU 10/2016 rd). Det är uppenbart att en finsk tjänsteman inte heller utomlands kan agera i strid med grundläggande och mänskliga rättigheter.

Behörighetsfördelningen mellan statsrådets allmänna sammanträde och ministerierna

Utvidgningen av tillämpningsområdet för lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd till att även omfatta samverkan och annan internationell verksamhet påverkar inte behörighetsfördelningen mellan statsrådets allmänna sammanträde och ministerierna. Denna uppfattning motsvarar 67 § i grundlagen, enligt vilken statsrådets allmänna sammanträde avgör vittsyftande och principiellt viktiga ärenden samt sådana andra ärenden vars betydelse kräver det. Enligt 12 § 2 mom. i lagen om statsrådet (175/2003) avgörs vid allmänt sammanträde bland annat ärenden vars samhällspolitiska eller ekonomiska betydelse förutsätter det.

Statsrådets kansli samordnar beredningen och behandlingen av ärenden som avgörs inom Europeiska unionen, om inte något annat föreskrivs om en viss ärendegrupp genom förordning av statsrådet (lagen om statsrådet 9 § 2 mom.). Enligt 2 § 2 mom. (1137/2014) i lagen om statsrådet ska ministerierna vid behov samarbeta vid beredningen av ärenden. Det ministerium till vars ansvarsområde ärendet huvudsakligen hör svarar för ordnandet av samarbetet.

Behörighetsfördelningen mellan republikens president och statsrådet

Utvidgningen av tillämpningsområdet för lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd till att även omfatta samverkan och annan internationell verksamhet påverkar inte behörighetsfördelningen mellan republikens president och statsrådet. Enligt 93 § 1 mom. i grundlagen leds Finlands utrikespolitik av republikens president i samverkan med statsrådet. Enligt 93 § 2 mom. i grundlagen svarar statsrådet för den nationella beredningen av beslut som fattas i Europeiska unionen och beslutar om Finlands åtgärder som hänför sig till dem, om inte beslutet kräver godkännande av riksdagen. När en ståndpunkt formuleras till viktiga utrikes- och säkerhetspolitiska EU-ärenden är statsrådet skyldigt att handla i nära samverkan med republikens president (GrUU 64/2016 rd).

Riksdagens medverkan i beslutsfattande i förfarandet som avses i 3 § i lagen

Utvidgningen av tillämpningsområdet för lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd till att även omfatta samverkan och annan internationell verksamhet påverkar inte riksdagens medverkan i förfarandet som avses i 3 § i lagen. Enligt 3 § i lagförslaget är riksdagen kopplad till beslutsförfarandet om samverkan eller annan internationell verksamhet kan inbegripa användning av militära maktmedel.

Ministeriets behörighet i förfarandet i brådskande ärenden som avses i 4 § i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd

I propositionen föreslås att det beslutsförfarande i brådskande ärenden som anges i 4 § ska tillämpas förutom på internationellt bistånd utan även på samverkan och annan internationell verksamhet. Dessutom föreslås att den geografiska avgränsningen i 4 § i lagen ska slopas.

Den geografiska avgränsningen mellan Finland och Europeiska unionen eller dess övriga medlemsstater eller mellan Finland och de övriga nordiska länderna motiverades ursprungligen i regeringens proposition RP 72/2016 rd, s. 56, med att det var fråga om närstående statssamfund som Finland av hävd har fasta relationer till och där myndighetssamarbetet är intensivt och till formen ofta grundar sig på reglering. En annan motivering till avgränsningen är bestämmelsen i 1 § 3 mom. i grundlagen om Finlands medlemskap i Europeiska unionen.

Vid riksdagsbehandlingen förutsatte grundlagsutskottet att ministeriets behörighet av skäl som följer av 67 § i grundlagen inte skulle omfatta bistånd som avses i 1 § 1 mom. 4 punkten i lagförslaget och som kan inbegripa användning av militära maktmedel, det bistånd som är betydelsefullt i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende och som avses i 5 punkten samt det bistånd som är vittsyftande och principiellt viktigt och som avses i 6 punkten. Utskottet ansåg att sådana ändringar är en förutsättning för behandling av lagförslaget i normal lagstiftningsordning (GrUU 64/2016 rd). Därför föreskrevs att 4 § i lagen endast skulle gälla EU:s solidaritetsklausul som avses i 1 § 1 mom. 1 punkten, klausulen om ömsesidigt bistånd som avses i 2 punkten och det bistånd som inbegriper betydande militära resurser i punkt 3. Den geografiska avgränsning som ingår i propositionen bevarades dock i paragrafen trots att EU-klausulerna i sig redan innehåller en geografisk avgränsning, eftersom klausulerna endast tillämpas inom EU och mellan EU:s medlemsstater. I sitt utlåtande tog grundlagsutskottet inte ställning till bestämmelsens ursprungliga geografiska avgränsning. Efter den av grundlagsutskottet framställda avgränsningen av tillämpningsområdet i situationer som avses i 4 § har den ursprungliga geografiska avgränsningen avseende EU, EU:s medlemsländer och de nordiska länderna praktisk betydelse endast när det gäller bistånd som inbegriper betydande militära resurser och endast när situationen inte samtidigt handlar om bistånd som är betydelsefullt i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende eller bistånd som är vittsyftande och principiellt viktigt eller bistånd som kan inbegripa användning av militära maktmedel.

Med hänsyn till det som konstaterats ovan omfattar paragrafens tillämpningsområde fortfarande till stor del endast EU-klausuler efter att den geografiska avgränsningen slopats. I praktiken skulle en geografisk avgränsning ha betydelse utanför EU:s klausuler endast när det gäller betydande militära resurser och endast när situationen inte samtidigt inbegriper bistånd som är betydelsefullt i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende eller bistånd som är vittsyftande och principiellt viktigt eller bistånd som kan inbegripa användning av militära maktmedel. Med beaktande av det som konstaterats ovan och av 67 § i grundlagen finns det enligt regeringens uppfattning inga hinder för att beslutsfattandet i brådskande situationer enligt 4 § bevaras på ministernivå.

Förfarande i brådskande situationer som inbegriper militära maktmedel enligt 5 § i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd

I samband med evakueringsoperationen i Kabul identifierades ett behov av att utreda om förutsättningarna för tillämpning av beslutsförfarandet i brådskande situationer enligt 5 § kunde ändras så att de blev mindre situationsspecifika men dock så att förfarandet fortfarande ska vara exceptionellt. Bestämmelsen om militära maktmedel i 5 § har betydelse med tanke på riksdagens deltagande. I övrigt motsvarar beslutsförfarandet enligt 5 § normalt beslutsförfarande enligt 2 § i lagen.

Det föreslås att 5 § i lagen ska ändras så att bestämmelsen tillämpas för att avvärja en fara som utgör ett allvarligt hot mot människors liv eller hälsa i stället för på en överhängande terroristattack som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa. Bestämmelsen ska dessutom fortfarande tillämpas för att avvärja en överhängande fara som utgör ett allvarligt hot mot rikets säkerhet. För det andra ska bestämmelsen kompletteras med situationer med jämförbara konsekvenser. För det tredje föreslås att kravet på överhängande fara ska slopas. För det fjärde föreslås att den geografiska avgränsningen ska slopas. Det föreslås inga ändringar av beslutsförfarandet enligt 5 § i lagen. Bestämmelsen är fortfarande avgränsad till exceptionellt brådskande och allvarliga situationer. Vid behandlingen av det förfarande i brådskande situationer som inbegriper militära maktmedel i regeringens proposition RP 72/2016 rd ansåg grundlagsutskottet att regleringen i 5 § sammantaget inte står i konflikt med utskottets tidigare praxis för beaktandet av riksdagens påverkansmöjligheter och följaktligen inte är problematisk i konstitutionellt hänseende. Utskottet påpekade också att de föreslagna bestämmelserna om formerna för riksdagens medverkan inte påverkar riksdagens rätt att få information enligt 47 och 97 § i grundlagen eller riksdagens deltagande i den nationella beredningen av ärenden som gäller Europeiska unionen enligt 96 § i grundlagen (GrUU 17/2017 rd). De föreslagna ändringarna av bestämmelsen bedöms inte påverka riksdagens behörighet eller påverkansmöjligheter nämnvärt, eftersom bestämmelsen fortfarande begränsas till exceptionellt brådskande och allvarliga situationer och eftersom tröskeln för att införa brådskande förfarande fortfarande är tillräckligt hög. Såsom även den gällande lagen förutsätter ska statsrådet fortfarande lämna en utredning i ärendet till riksdagens utrikesutskott innan ett beslut som avses i 5 § fattas. Efter det att beslut fattats ska ärendet omedelbart föreläggas riksdagen för behandling, varvid beslutet om huruvida biståndet eller verksamheten ska fortsätta eller upphöra fattas med iakttagande av det normala beslutsförfarandet enligt 2 och 3 §. De föreslagna ändringarna påverkar inte riksdagens rätt att få information enligt 47 och 97 § i grundlagen.

Värnpliktigas deltagande i samverkan

Enligt 127 § i grundlagen är varje finsk medborgare skyldig att delta i fosterlandets försvar eller att bistå försvaret på det sätt som bestäms i lag. Enligt 80 § i grundlagen ska genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som

enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Innehållet i skyldigheten att försvara landet definieras inte närmare i grundlagens 127 § men inbegriper enligt förarbeten till grundlagen (RP 1/1998 rd) utöver det militära försvaret också andra former av försvar. Det finns inget omnämnande av den territoriella omfattningen av försvarsskyldigheten i motiveringarna till grundlagen. Skyldigheten att försvara landet enligt grundlagen innebär dock ingen skyldighet för finska medborgare att försvara något annat land än Finland.

En värnpliktig som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning kan enligt propositionen kortvarigt förordnas till tjänstgöring utomlands, om han eller hon med sitt uttryckliga samtycke deltar i samverkan, när det inte handlar om det militära försvaret av Finland. Ovan har det i motiveringen till ändring av 62 § i värnpliktslagen hänvisats till grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 65/2016 rd), enligt vilket försvarsmakten har en förhöjd skyldighet att informera om att skyldigheten att delta i landets försvar enligt 127 § i grundlagen inte täcker deltagande i internationella uppgifter. När en värnpliktig som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning kortvarigt deltar i det militära försvaret av Finland i utlandet under sedvanlig fartygstjänstgöring krävs inte uttryckligt samtycke. Det militära försvaret av Finland kan i vissa situationer, särskilt när det gäller samverkan och sedvanlig fartygstjänstgöring, ske utanför Finlands territorium. Samverkan kan bedrivas med en annan stat, EU eller en internationell organisation, till exempel i samband med territorialövervakning. I dessa situationer som kan anses handla om militärt försvar av Finland krävs inte uttryckligt samtycke. De begränsningar om vilka det föreskrivs i värnpliktslagen när det gäller att förordna en värnpliktig till andra uppgifter än militärt försvar av Finland är inte heller tillämpliga. Enligt regeringens uppfattning föreligger inga konstitutionella problem i värnpliktigas deltagande i samverkan med beaktande av ovan nämnda begränsningar. Det avgörande är uppgiftens art och territoriala omfattning.

Assistans till polisen som inbegriper användning av vapenmakt med militär utrustning

I propositionen föreslås att polislagens bestämmelser om möjligheten för Försvarsmakten eller Gränsbevakningsväsendet att ge polisen assistans som inbegriper användning av vapenmakt med militär utrustning ska ändras. Det föreslås att 9 kap. 2 a § 2 mom. i polislagen ska ändras så att den assistans som ges till polisen kan omfatta slagkraftigare vapenmakt som lämpar sig för utförande av polisuppdrag än en militärpersons personliga beväpning eller Gränsbevakningsväsendets beväpning som godkänts för utförande av gränssäkerhetsuppdrag. Sådan assistans av Försvarsmakten kan ges när det på basis av observationer av en situation, en händelse eller ett evenemang eller annan specifik information är befogat att anta att assistans är nödvändig för att avvärja eller avbryta vissa terroristbrott som specificeras i paragrafen eller brott med jämförbara konsekvenser. Till bestämmelsen om Gränsbevakningsväsendets motsvarande assistans till polisen fogas en hänvisningsbestämmelse till 77 a § 3 mom. i gränsbevakningslagen. Syftet är att rätt långt harmonisera innehållet i den assistans som polisen behöver av Försvarsmakten eller Gränsbevakningsväsendet i utlandet med den nya lagen om Försvarsmaktens handräckning och ändringarna av gränsbevakningslagen i samband med det.

I och med de föreslagna ändringarna av 9 kap. 9 b § i polislagen kan inrikesministeriet besluta att lämna bistånd inom polisens verksamhetsområde förutom till en främmande stat även till EU eller en internationell organisation på deras begäran samt begära hjälp från dem. Försvarsmakten kan i dessa situationer lämna polisen tvångsmedelsbistånd enligt 9 kap. 2 a § 3 mom. i polislagen. Gränsbevakningsväsendet kan ge motsvarande assistans med beaktande av begränsningarna enligt 77 a § 3 mom. i gränsbevakningslagen. Den föreslagna regleringen utvidgar de parter till vilka bistånd kan lämnas eller från vilka bistånd kan begäras. Ändringen ändrar inte innehållet i stödet.

I 9 kap. i polislagen föreslås en ny 2 c § som föreskriver om en annan myndighets assistans till polisen när polisen ger assistans till utrikesförvaltningen. Inrikesministeriet skulle besluta om att begära assistans för en uppgift inom polisens verksamhetsområde från en annan myndighet, främst Gränsbevakningsväsendet eller Försvarsmakten. Eftersom paragrafen hänvisar till 2 a § kan den assistans som ges till polisen omfatta tvångsmedel enligt nämnda paragraf.

Förhållandet mellan 9 kap. 2 a § i polislagen och 77 a § i gränsbevakningslagen till grundlagen har bedömts i grundlagsutskottets utlåtande GrUU 66/2016 rd och i dess bedömning av regeringens proposition till ändring av lagstiftningen om lämnande och mottagande av internationellt bistånd inom inrikesministeriets förvaltningsområde (RP 107/2016 rd, s. 57–59.). Förhållandet mellan 8 § i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen och 77 a § i gränsbevakningslagen samt grundlagen har med medverkan av grundlagsutskottet (GrUU 3/2022 rd) bedömts i detalj i lagens förarbeten (RP 106/2021 rd, s. 91–103). I dessa utlåtanden och förarbeten har användningen av vapenmakt med militär utrustning och användningen av militära maktmedel vid handräckning och assistans mellan myndigheter bedömts särskilt utifrån de allmänna förutsättningarna att begränsa grundläggande rättigheter och 2 § 3 mom. i grundlagen.

Enligt regeringens uppfattning innehåller de nämnda förslagen till ändring av polislagen ingen ny betydande reglering med tanke på statsförfattningsrätten som skulle påverka lagförslagets behandlingsordning.

Behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet

Lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet stiftades med grundlagsutskottets medverkan för att komplettera Europeiska unionens allmänna dataskyddsförordning och direktivet om dataskydd vid brottmål. Konsekvenserna av behandlingen av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet för de grundläggande fri- och rättigheterna samt lagstiftningsordningen har bedömts i regeringens proposition RP 241/2018 rd.

De ändringar av 36 och 38 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet som föreslås här är små ändringar av utlämnande av personuppgifter i praktiken. De uppgifter som får lämnas ut är samma uppgifter som kan lämnas ut enligt den gällande regleringen. Likaså är de mottagande parterna av personuppgifter i praktiken desamma som enligt den gällande regleringen. Ändringarna medför inga betydande konsekvenser för de grundläggande fri- och rättigheterna i förhållande till den gällande regleringen.

Propositionen innehåller inte bestämmelser som skulle kräva grundlagsenlig lagstiftningsordning och lagförslagen kan behandlas i normal lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (418/2017) 5 § 4 mom., och
ändras lagens rubrik, 1–4 § och 5 § 1–3 mom. som följer:

Lag

om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på beslutsfattande om lämnande av internationellt bistånd till en annan stat, till Europeiska unionen eller till en internationell organisation och begäran om internationellt bistånd av dessa samt på samverkan och annan internationell verksamhet, med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga (FördrS 1/1956) och av andra folkrättsliga regler, i fråga om bistånd eller verksamhet:

- 1) som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt,
- 2) som grundar sig på artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen,
- 3) som inbegriper betydande militära resurser,
- 4) som kan inbegripa användning av militära maktmedel,
- 5) som är betydelsefullt i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende, eller
- 6) som är vittsyftande och principiellt viktigt.

Bestämmelser om annat beslutsfattande än det som avses i 1 mom. utfärdas särskilt.

2 §

Beslutsfattande

Beslut om att lämna eller begära bistånd, samverkan eller delta i annan internationell verksamhet fattas vid statsrådets allmänna sammanträde efter föredragning från ministeriet i fråga. Om lämnandet av eller begäran om bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet är en internationell fråga som är betydelsefull i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende, fattas beslutet till denna del av republikens president utifrån statsrådets förslag till avgörande. Bestämmelser om statsrådets behörighet att bereda beslut som fattas i Europeiska unionen och att besluta om Finlands åtgärder med avseende på besluten finns i grundlagen.

Före det beslut som avses i 1 mom., efter att ärendet förberedelsevis har behandlats av republikens president och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott vid ett gemensamt sammanträde eller av EU-ministerutskottet, kan ministeriet i fråga vidta förberedande åtgärder och beredskapsåtgärder för att lämna eller ta emot bistånd eller delta i samverkan eller annan internationell verksamhet.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas också på väsentliga ändringar av ett beslut om lämnande av eller begäran om bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet.

Försvarsmakten får inte åläggas att lämna bistånd eller delta i verksamhet enligt 1 § utan det förfarande som föreskrivs i 1–3 mom., om inte något annat följer av den behörighet som försvarsmaktens överbefälhavare har.

3 §

Riksdagens deltagande i beslutsfattandet

Innan ett beslut enligt 2 § fattas ska statsrådet höra riksdagens utrikesutskott, om biståndet eller verksamheten kan innebära användning av militära maktmedel. Om beslutet gäller en särskilt krävande situation, ska statsrådet höra riksdagen genom att förelägga den en redogörelse i saken innan beslut fattas.

4 §

Förfarande i brådskande ärenden

Om det inte är möjligt att fatta ett beslut som avses i 2 § och som gäller bistånd eller verksamhet enligt 1 § 1 mom. 1–3 punkten tillräckligt snabbt i exceptionellt brådskande och allvarliga situationer, kan ministeriet i fråga fatta beslut om bistånd eller verksamhet.

Statsrådet och republikens president ska utan dröjsmål underrättas om ministeriets beslut som avses ovan i 1 mom. Beslut om huruvida biståndet eller verksamheten ska fortsätta och upphöra ska fattas med iakttagande av förfarandet enligt 2 §.

Försvarsmakten får inte åläggas att lämna bistånd eller delta i verksamhet enligt denna paragraf utan det beslutsförfarande som föreskrivs i 1 och 2 mom., om inte något annat följer av den behörighet som försvarsmaktens överbefälhavare har.

5 §

Förfarande i brådskande situationer som kräver militära maktmedel

Om ett beslut som inbegriper militära maktmedel och som avses i 2 § inte kan fattas tillräckligt snabbt, kan beslut fattas enligt ett förfarande enligt denna paragraf i sådana exceptionellt brådskande och allvarliga situationer där det på basis av information om situationen är befogat att anta att förfarandet i brådskande situationer är nödvändigt för att avvärja en fara som allvarligt äventyrar människors liv eller hälsa eller rikets säkerhet eller i situationer med jämförbara konsekvenser, och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran. Då ska beslutet fattas av statsrådets allmänna sammanträde eller republikens president på det sätt som föreskrivs i 2 § 1 mom.

Statsrådet ska lämna en utredning i ärendet till riksdagens utrikesutskott innan ett beslut enligt 1 mom. fattas. Efter det att beslutet fattats ska ärendet omedelbart föreläggas riksdagen. Beslut om huruvida biståndet eller verksamheten ska fortsätta och upphöra ska då fattas med iakttagande av förfarandet enligt 2 och 3 §.

Försvarsmakten får inte åläggas att lämna bistånd eller delta i verksamhet enligt denna paragraf utan det beslutsförfarande som föreskrivs i 1 och 2 mom., om inte något annat följer av den behörighet som försvarsmaktens överbefälhavare har.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

2.

Lag

om ändring av lagen om försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om försvarsmakten (551/2007) 2 §, 4 a–b §, 12 § och mellanrubriken före det och 12 a– 12 c §, sådana de lyder i lag 427/2017 som följer:

2 §

Försvarsmaktens uppgifter

Till Försvarsmaktens uppgifter hör

- 1) det militära försvaret av Finland, vilket innefattar
 - a) övervakning av landområdena, vattenområdena och luftrummet samt tryggnad av den territoriella integriteten,
 - b) tryggnad av befolkningens livsbetingelser, de grundläggande fri- och rättigheterna och statsledningens handlingsfrihet samt försvar av den lagliga samhällsordningen,
 - c) givande av militär utbildning och styrning av den frivilliga försvarsutbildningen samt stärkande av försvarsviljan,
- 2) stödjande av andra myndigheter, vilket innefattar
 - a) handräddning för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, för förhindrande och avbrytande av terroristbrott samt för skyddande av samhället i övrigt,
 - b) deltagande i räddningsverksamheten genom att tillhandahålla utrustning, personalresurser och sakkunnigtjänster som behövs i räddningsverksamheten,
- 3) deltagande i stöd och bistånd som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen samt i annat internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet,
- 4) deltagande i internationell militär krishantering och i militära uppdrag i annan internationell krishantering.

I fråga om Försvarsmaktens övriga uppgifter gäller vad som föreskrivs särskilt.

4 a §

Begäran om internationellt bistånd och samverkan inom Finlands territorium

Om inte något annat föreskrivs i lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet (418/2017), kan försvarsministeriet efter att ha hört utrikesministeriet begära bistånd som hör till försvarsmaktens verksamhetsområde av en annan stat, av Europeiska unionen eller av en internationell organisation eller fatta beslut om Försvarsmaktens samverkan med en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation

inom Finlands territorium med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga (FördrS 1/1956) och av andra folkrättsliga regler.

4 b §

Behörighet och användning av maktmedel vid mottagandet av internationellt bistånd och deltagande i samverkan inom Finlands territorium

En styrka och en enskild militärperson, som på begäran av Finland lämnar landet bistånd eller deltar i samverkan med Försvarsmakten inom Finlands territorium, är behörig att utföra sina uppdrag och använda sådana maktmedel som är nödvändiga med tanke på uppdraget med iakttagande av vad som i lag föreskrivs om försvarsmaktens och militärmyndigheternas behörighet. Denna behörighet begränsas dessutom av bestämmelserna i det beslut som gäller biståndet eller samverkan. Maktmedel får endast användas i den mån och så länge de är behövliga med hänsyn till uppdraget samt godtagbara i förhållande till målet med uppdraget.

I beslutet om bistånd eller samverkan ska uppdrag, behörighet, militära resurser och eventuell användning av maktmedel anges samt andra villkor för att lämna biståndet eller delta i samverkan.

Deltagande i lämnande av internationellt bistånd, samverkan och i annan internationell verksamhet

12 §

Lämnande av internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet

Försvarsmakten kan lämna en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation bistånd som hör till försvarsmaktens verksamhetsområde samt delta i samverkan med en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation eller annan internationell verksamhet med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga och av andra folkrättsliga regler.

Försvarsmakten kan delta i lämnandet av internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet också för att stödja en annan finsk myndighet på begäran av ett behörigt ministerium eller av myndigheten.

Om inte något annat föreskrivs i lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet, beslutar försvarsministeriet efter att ha hört utrikesministeriet om försvarsmaktens deltagande i verksamhet som avses i 1 och 2 mom.

Försvarsmakten får inte åläggas att fullgöra uppdrag som avses i 1 eller 2 mom. utan ett sådant beslutsförfarande som avses i lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet eller som avses i 3 mom., om inte något annat följer av den behörighet som försvarsmaktens överbefälhavare har.

12 a §

Behörighet och användning av maktmedel vid lämnandet av internationellt bistånd eller deltagande i samverkan och i annan internationell verksamhet

Den personal som deltar i lämnandet av internationellt bistånd, samverkan och i annan internationell verksamhet som avses i 12 § 1 mom. har vid utförande av uppdrag den behörighet som grundar sig på folkrätten och som bestäms av den som begär internationellt bistånd eller en part i samverkan samt rätt att använda de maktmedel som är nödvändiga med tanke på uppdraget.

Maktmedel får endast användas i den mån och så länge de är behövliga med tanke på uppdraget, godtagbara i förhållande till uppdragets mål och förenliga med de regler om användning av maktmedel som har fastställts för uppdraget. Bestämmelser om excess vid användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen (39/1889).

Den personal som deltar i lämnandet av bistånd eller verksamhet som avses i 12 § 2 mom. har behörighet att utföra uppdrag och rätt att använda maktmedel i enlighet med den begäran som den andra finska myndigheten har framfört och den behörighet som den angivit och med beaktande av vad som bestäms i 1 mom.

12 b §

Personal som deltar i lämnandet av internationellt bistånd, samverkan och i annan internationell verksamhet

För de uppdrag som avses i 12 § används i första hand sådan personal vid försvarsmakten som har förbundit sig vid försvarsmaktens internationella verksamhet. Medan uppdragen pågår står personalen i tjänste- eller arbetsavtalsförhållande till försvarsmakten. Det som föreskrivs i 41 § 2 mom. om tiden för delgivning av information tillämpas inte på uppdrag som avses i 12 §. På den personal som deltar i uppdragen tillämpas lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag (1522/2016).

Bestämmelser om användning av värnpliktiga för lämnande av internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet finns i värnpliktslagen. Om en reservist kommer att stå i anställningsförhållande till försvarsmakten för den tid ett uppdrag pågår, får ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande som personen har inte avslutas på grund av uppdraget. Reservisten har rätt att återgå till sitt tidigare arbetsavtals- eller tjänsteförhållande när anställningsförhållandet vid försvarsmakten upphör. Beslut om att bevilja en reservist tjänstledighet eller befrielse från arbete för uppdrag som avses i 12 § fattas av arbetsgivaren enligt egen prövning.

12 c §

Överenskommelser som gäller styrkors status

Genom förordning av statsrådet får det för sättande i kraft av internationella förpliktelser föreskrivas om tillämpningen av följande överenskommelser på mottagande och lämnande av internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet:

1) avtalet mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor och tilläggsprotokollet till det avtalet (FördrS 64 och 65/1997) och ett andra tilläggsprotokoll (FördrS 72–74/2005),

2) avtalet mellan Europeiska unionens medlemsstater om status för den militära och civila personal som utstationeras vid Europeiska unionens institutioner, för de högkvarter och de styrkor som kan komma att ställas till Europeiska unionens förfogande inom ramen för förberedande och genomförande av de insatser som avses i artikel 17.2 i Fördraget om Europeiska unionen, inbegripet övningar, samt för den militära och civila personal från medlemsstaterna som ställts till Europeiska unionens förfogande i detta sammanhang (EU SOFA) (FördrS 24/2006),

3) avtalet mellan Europeiska unionens medlemsstater om skadeståndskrav från en medlemsstat på en annan medlemsstat för skada på tillgångar som ägs av staten och som används eller drivs av den eller personskada eller dödsfall bland militär eller civil personal vid dess styrkor i samband med en EU-ledd krishanteringsoperation (FördrS 25/2006).

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 24 d § i territorialövervakningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i territorialövervakningslagen (755/2000) 24 d §, sådan den lyder i lag 428/2017 som följer:

24 d §

Territorialövervakningssamarbete

Bestämmelser om begärande av stöd av en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation för territorialövervakningen och samverkan med en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation för territorialövervakningen finns i lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet (418/2017) och i lagen om försvarsmakten (551/2007).

Försvarsmakten kan med stöd av ett beslut som avses i 1 mom. vidta åtgärder som gäller verkställigheten av beslutet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 62 och 78 § i värnpliktslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i värnpliktslagen (1438/2007) 62 och 78 §, sådana de lyder i lag 429/2017 som följer:

62 §

Anordnande av tjänstgöring utomlands

En värnpliktig som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning kan kortvarigt förordnas till tjänstgöring utomlands, om han

- 1) deltar i utbildning enligt 61 §,
- 2) utför stöduppgifter som hänför sig till utbildning som avses i 1 punkten,
- 3) i enlighet med sitt uttryckliga samtycke deltar i lämnandet av internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet enligt 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om försvarsmakten när det inte är fråga om att försvara Finland,

- 4) deltar i sedvanlig fartygstjänstgöring utanför Finlands territorialvatten,
 - 5) med stöd av sitt uttryckliga samtycke deltar i en internationell militär övning som främjar det nationella försvaret,
 - 6) deltar i besök, resor som gäller uppträdanden, idrottstävlingar eller andra motsvarande uppgifter som hör till tjänstgöringen och som inte innefattar militära övningar.
- På sådan internationell verksamhet som avses i 1 mom. 3 punkten tillämpas dessutom 78 § 1 mom. samt lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag (1522/2016).

78 §

Förordnande av en värnpliktig som tjänstgör till en annan uppgift än det militära försvaret av Finland

En värnpliktig som tjänstgör enligt denna lag kan som tjänstgöringsuppdrag förordnas till en handräckningsuppgift enligt 2 § 1 mom. 2 punkten underpunkt a i lagen om försvarsmakten, till en räddningsuppgift enligt 2 punkten underpunkt b i det momentet och till andra uppgifter än militärt försvar av Finland som avses i 3 punkten i det momentet. Vid utförandet av ovan nämnda uppgifter får de värnpliktiga inte delta i

- 1) gripande av farliga personer,
- 2) röjning av sprängladdningar,
- 3) uppgifter som förutsätter användning av vapenmakt, eller
- 4) andra farliga uppgifter som motsvarar dem som avses i 1–3 punkten.

En värnpliktig som tjänstgör kan dessutom vid behov förordnas till sådana uppgifter utanför försvarsmakten som främjar försvaret eller den militära utbildningen, vilka är

- 1) allmännyttiga insamlingar,
- 2) säkerhetsarrangemang vid stora publikevenemang och andra evenemang,
- 3) stödande av krigsveteraner och veteranorganisationer,
- 4) istandsättning av fastigheter som används vid övningar,
- 5) andra motsvarande uppgifter som främjar försvaret eller den militära utbildningen.

I en uppgift som avses i 1 och 2 mom. leds avdelningen av den militärperson som förordnats till chef för avdelningen och som tjänstgör i en militärtjänst vid försvarsmakten.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

5.

Lag

om ändring av lagen om konsulära tjänster

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen om konsulära tjänster (498/1999) nya 41 c § som följer:

41 c §

Stödjande av utrikesförvaltningen

För att tillhandahålla konsulära tjänster kan utrikesministeriet begära stöd för utrikesförvaltningen av en annan behörig finsk myndighet med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga (FördrS 1/1956) och av andra folkrättsliga regler.

En förutsättning för begäran om stöd är att utrikesförvaltningens resurser är otillräckliga för att utföra den uppgift som avses i begäran. Begäran kan också gälla användning av maktmedel.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

6.

Lag

om ändring av polislagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i polislagen (872/2011) 9 kap. 9 § 2 mom., sådant det lyder i lag 581/2019,
ändras 9 kap. 2 a §, rubriken till 9 §, 9 a §, 9 b § 2 mom., 9 d §, 9 e § 2 mom., 9 h § och 9 i §
6 mom.,
sådana de lyder i 9 kap. 2 a §, 9 a §, 9 b § 2 mom., 9 d §, 9 e § 2 mom. och 9 h § i lag 419/2017
och 9 i § 6 mom. i lag 1248/2020, samt
fogas nya 2 b och 2 c § till 9 kap. som följer:

2 a §

Andra myndigheters assistans till polisen vid lämnande av internationellt bistånd

När internationellt bistånd lämnas kan en myndighet, på begäran av inrikesministeriet och med samtycke av den stat som begärt bistånd, för utförande av ett uppdrag som hör till polisen ge polisen sådan assistans som den berörda myndigheten har behörighet att ge. Assistans får begäras endast om polisens resurser är otillräckliga för lämnandet av internationellt bistånd eller om det för biståndet behövs specialpersonal eller specialmateriel som polisen saknar.

Den tjänsteman som ger assistans ska följa order och anvisningar av den polisman som leder uppdragets utförande och agera inom ramen för de befogenheter som polismannen i enlighet med 9 e § bemyndigar tjänstemannen att utöva. Den tjänsteman som ger assistans har i ett synnerligen viktigt och brådskande uppdrag rätt att under polismannens uppsikt använda sådana för uppdraget behövliga maktmedel som polismannen med stöd av sina befogenheter bemyndigar tjänstemannen att använda och som med hänsyn till situationen kan anses vara försvarliga.

Assistansen kan omfatta slagkraftigare vapenmakt som lämpar sig för utförande av polisuppdrag än en militärpersons personliga beväpning. En förutsättning för detta är att det på basis av observationer av läget, händelsen eller evenemanget eller annan specifik information är befogat att anta att assistansen är nödvändig för att avvärja eller avbryta ett terroristbrott som allvarligt hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och som avses i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2, 3 eller 5–8 punkten eller 2 mom. i strafflagen (39/1889) eller för att avstyra eller förhindra ett brott med jämförbara konsekvenser som avses i 21 kap. 1 eller 2 §, 25 kap. 4 § eller 34 kap. 1, 3, 5, 6 eller 11 § i strafflagen. Om polisens rätt att av Gränsbevakningsväsendet få assistans som inbegriper användning av ”slagkraftigare vapenmakt än Gränsbevakningsväsendets beväpning som godkänts för utförande av gränssäkerhetsuppdrag föreskrivs i 77 a § 3 mom. i gränsbevakningslagen.

I fråga om det civilrättsliga och straffrättsliga ansvaret för den tjänsteman som ger assistans tillämpas vad som föreskrivs i 9 f §. Bestämmelser om militärpersoners civilrättsliga och straffrättsliga ansvar när försvarsmakten ger polisen assistans vid lämnande av internationellt bistånd utfärdas särskilt.

Polisen svarar för den allmänna ledning och samordning av parternas åtgärder som behövs för att assistansen ska kunna utföras tryggt.

Inrikesministeriet fattar beslut om sådan begäran om assistans av en annan myndighet som avses i 1 mom. I fråga om beslutsfattandet vid givande av assistans gäller vad som föreskrivs särskilt.

2 b §

Polisens assistans till utrikesförvaltningen utanför finskt territorium

Polisen kan på utrikesministeriets begäran ge utrikesförvaltningen assistans för utförande av uppdrag utanför finskt territorium om vilka det föreskrivs i lagen om konsulära tjänster (498/1999) med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga (FördrS 1/1956) och av andra folkrättsliga regler, om polisens assistans behövs på grund av polisens befogenheter, specialkompetens eller -utrustning.

Inrikesministeriet beslutar om givandet av assistans efter att ha hört den behöriga centralförvaltningsmyndigheten om inte något annat följer av 5 a kap. 39 § 1 mom. eller 57 § 3 mom. eller lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet (418/2017).

Polisen svarar för den allmänna ledning som ett tryggt utförande av assistansuppdraget kräver. Om polismäns gällande befogenheter, civil- och straffrättsliga ansvar samt rättsliga ställning föreskrivs nedan i 9 e–9 g §.

2 c §

En annan myndighets assistans till polisen när polisen ger assistans till utrikesförvaltningen

En myndighet kan på inrikesministeriets begäran ge polisen assistans i situationer som avses i 2 b § förutsatt att den har behörighet att göra det. Assistans får begäras endast om polisens resurser är otillräckliga för utförande av uppdrag som avses i 2 b § eller om det för uppdraget behövs specialpersonal eller specialmateriel som polisen saknar. På givande av assistans tillämpas vad som föreskrivs i 2 a § 2–6 mom.

9 §

Internationell rättshjälp och handräckning

9 a §

Beslutsfattande som avser Prüm- och Atlassarbete

Polisstyrelsen och skyddspolisen fattar inom sitt verksamhetsområde beslut om att inom finskt territorium inleda sådant samarbete (Prümsamarbete) som avses i kapitel 5 i rådets beslut 2008/615/RIF om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet, nedan Prümbeslutet, och att på begäran av en främmande stat delta i samarbete inom dennas territorium.

Polisstyrelsen fattar beslut om att lämna bistånd av särskilda insatsgrupper till en annan medlemsstat enligt rådets beslut 2008/617/RIF om förbättrat samarbete i krissituationer mellan Europeiska unionens medlemsstaters särskilda insatsgrupper, nedan *Atlasbeslutet*, eller att begära sådant bistånd av en annan medlemsstat.

Polisstyrelsen ska utan dröjsmål underrätta inrikesministeriet om att samarbete som avses i 1 och 2 mom. har blivit aktuellt och om ett beslut om att inleda samarbete och skyddspolisen om sådant som avses i 1 mom. Inrikesministeriet kan fatta beslut om att fortsätta eller avsluta påbörjat samarbete eller bistånd.

Ett beslut om att inleda Prümsamarbete eller om att lämna eller begära sådant bistånd som avses i Atlasbeslutet fattas av inrikesministeriet, om ärendet är av särskild betydelse för Finlands inre säkerhet.

Det som föreskrivs i 1–3 mom. om beslutsfattande tillämpas också på inledande av samarbete som sker med stöd av artiklarna 17, 25 och 27 i fördraget mellan Konungariket Belgien, Förbundsrepubliken Tyskland, Konungariket Spanien, Republiken Frankrike, Storhertigdömet Luxemburg, Konungariket Nederländerna och Republiken Österrike om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism, gränsöverskridande brottslighet och olaglig migration (FördrS 53 och 54/2007), nedan *Prümfördraget*.

Vad som i 1–4 mom. föreskrivs om beslutsfattande ska tillämpas om inte något annat följer av lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet.

9 b §

Lämnande eller mottagande av internationellt bistånd i andra situationer

Om inte något annat följer av någon annan lag, Europeiska unionens lagstiftning eller en internationell överenskommelse som är bindande för Finland, kan inrikesministeriet på begäran av en främmande stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation fatta beslut om lämnande av annat bistånd som omfattas av polisens verksamhetsområde än sådant som avses i 9 a § till den som begär bistånd. Inrikesministeriet kan på motsvarande sätt av en främmande stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation begära bistånd som omfattas av polisens verksamhetsområde. I beslutet ska innehållet i biståndet, tjänstemännens befogenheter och de vapen, den ammunition, de maktmedelsredskap och den övriga utrustning som är tillåten för tjänstemännen anges. Närmare bestämmelser om beslutets innehåll får utfärdas genom förordning av statsrådet.

9 d §

Ställningen i andra situationer för en främmande stats tjänsteman och en person som är anställd av Europeiska unionen eller en internationell organisation inom Finlands territorium

När en främmande stats, Europeiska unionens eller en internationell organisations tjänsteman inom finskt territorium deltar i bistånd som inletts med stöd av 9 b §, tillämpas på tjänstemannens befogenheter det som föreskrivs i 9 c §.

En person som avses i 1 mom. kan med samtycke av en part i den utsändande staten beviljas rätt att bära sin nationella uniform eller en annan uniform vid lämnande av bistånd.

En tjänsteman som avses i 1 mom. och som på begäran av Finland bistår polisen inom finskt territorium jämställs med finska tjänstemän när det gäller brott som tjänstemannen begått eller utsatts för, och omfattas av den lagstiftning om tjänsteförhållanden som tillämpas i tjänstemannens egen stat eller Europeiska unionens eller den internationella organisationens tjänstereglerverk.

Vad som i lag föreskrivs om statens skyldighet att ersätta skada som orsakats av en tjänsteman, ska också tillämpas på skada som en främmande stats myndighet, Europeiska unionen eller en internationell organisation orsakat i samband med bistånd till polisen som den på Finlands begäran lämnat inom finskt territorium.

Bestämmelserna i 1–4 mom. tillämpas om inte något annat följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Finland eller av Europeiska unionens lagstiftning.

9 e §

Polismäns befogenheter vid lämnande av internationellt bistånd

När en polisman utför ett uppdrag utanför finskt territorium med stöd av lagen om civilpersonals deltagande i krishantering (1287/2004), ska den lagen tillämpas på polismannens befogenheter.

9 h §

Ackrediteringsdokument

Polisstyrelsen ska enligt 9 a och 9 b § och skyddspolisen kan enligt 9 a § till en sådan tjänsteman från en främmande stat samt till en anställd vid Europeiska unionen eller en internationell organisation som i Finland deltar i lämnande av bistånd inom deras verksamhetsområde utfärda ett tidsbestämt ackrediteringsdokument, av vilket personens befogenheter framgår. Ackrediteringsdokumentet ska dessutom innehålla personens namn, nationalitet, tjänsteställning eller en annan ställning och fotografi. Personen ska medföra ackrediteringsdokumentet och på begäran visa upp det. Ackrediteringsdokumentet ska lämnas tillbaka till Polisstyrelsen eller skyddspolisen när lämnandet av bistånd har upphört.

9 i §

Deltagande i europeiska gräns- och kustbevakningens stående styrkas och Europeiska gräns- och kustbevakningsbyråns verksamhet

Vad som i 1–3 mom. föreskrivs om beslutsfattande ska tillämpas om inte något annat följer av lagen om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

7.

Lag

om ändring av 17 § i skjutvapenlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i skjutvapenlagen (1/1998) 17 § 2 mom. 5 och 6 punkten, sådana de lyder i lag 423/2017 som följer:

17 §

Undantag från tillämpningsområdet

Denna lag gäller inte heller

5) överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som tillhör sådana tjänstemän från en medlemsstat som är verksamma inom finskt territorium med anledning av samarbete som inletts med stöd av artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller artikel 42.7 i Fördraget om Europeiska unionen,

6) överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler till följd av internationellt samarbete som inletts med stöd av 9 kap. 9 b § i polislagen (872/2011) som tillhör tjänstemän från främmande stater eller anställda vid Europeiska unionen eller en internationell organisation.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

8.

Lag

om ändring av 38 § i räddningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i räddningslagen (379/2011) 38 §, sådan den lyder i lag 424/2017 som följer:

38 §

Internationell räddningsverksamhet

Utöver det som har överenskommits mellan stater och om ingenting annat följer av lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet (418/2017), kan inrikesministeriet

a) på begäran av Europeiska unionen, en annan stat eller en internationell organisation besluta att vid räddningsinsatser lämna bistånd till utlandet, om detta är motiverat för att skydda människor, miljön eller egendom,

b) vid behov vid räddningsinsatser begära internationellt bistånd från Europeiska unionen, en annan stat eller en internationell organisation,

c) på begäran av en behörig myndighet besluta om givande av assistans vid räddningsinsatser till en annan myndighet för uppdrag som den myndigheten utför utanför finskt territorium.

Med bistånd som lämnas till en annan myndighet i utlandet vid räddningsinsatser avses bistånd vid uppgifter inom räddningsverksamhet som avses i 32 § samt tillhandahållande av experter, formationer och materialhjälp vid katastrofer orsakade av människan eller naturen samt sådana insatser som avses i Europaparlamentets och rådets beslut nr 1313/2013/EU.

Med bistånd som tas emot i Finland vid räddningsinsatser avses materialhjälp samt bistånd som lämnas av internationella experter och formationer inom räddningsväsendet till den finska behöriga räddningsmyndigheten i uppgifter inom räddningsverksamhet som avses i 32 §. I fråga om bistånd som tas emot i Finland vid räddningsinsatser iakttas dessutom vad som avtalats genom fördrag mellan Finland och den stat som lämnar bistånd samt Europaparlamentets och rådets beslut nr 1313/2013/EU om en civilskyddsmekanism för unionen.

Bestämmelser om anställningsförhållandet och behörigheten för den finländska personal som deltar i lämnande av bistånd och assistans vid räddningsinsatser och om personalens ställning i biståndsverksamheten finns i lagen om civilpersonals deltagande i krishantering (1287/2004).

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av gränsbevakningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i gränsbevakningslagen (578/2005) 83 §, sådan den lyder i lag 749/2014, och
ändras 15 a § 3 mom., 15 b § 5 mom., 15 c § 3 mom., 15 d §, 35 e och 35 f §, 35 g § 1 mom.,
77 §, 77 a § 3 mom. och 79 a §,
sådana de lyder, 15 a § 3 mom. och 15 b § 5 mom. i lag 1245/2020, 15 c § 3 mom., 35 e §, 35
g § 1 mom. och 79 a § i lag 425/2017, 15 d § i lag 619/2017, 35 f § i lagarna 425/2017 och
642/2019, 77 § i lagarna 749/2014, 425/2017 och 109/2018 samt 77 a § 3 mom. i lag 343/2022,
som följer:

15 a §

Stöd från Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån

Vad som i 1 mom. föreskrivs om beslutsfattande ska tillämpas om inte något annat följer av
lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verk-
samhet (418/2017).

15 b §

Deltagande i europeiska gräns- och kustbevakningens stående styrkas och Europeiska gräns- och kustbevakningsbyråns verksamhet

Vad som i 3 mom. föreskrivs om beslutsfattande ska tillämpas om inte något annat följer av
lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verk-
samhet.

15 c §

Gränsbevakningsväsendets deltagande i internationella uppdrag

Det som föreskrivs om beslutsfattande i 1 och 2 mom. tillämpas om inte något annat följer av
lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verk-
samhet.

15 d §

Begäran om och lämnande av gränssäkerhetsbistånd

Gränsbevakningsväsendet är ansvarig myndighet när Finland tar emot bistånd för att upprätt-
hålla gränssäkerheten (*gränssäkerhetsbistånd*) som en del av genomförandet av artikel 42.7 i

fördraget om Europeiska unionen eller artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller av en annan stat i en situation där åtgärder enligt gräns- och kustbevakningsförordningen inte blir tillämpliga.

Gränsbevakningsväsendet kan lämna gränssäkerhetsbistånd till en medlemsstat i Europeiska unionen som en del av genomförandet av artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen eller artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller en annan stat i en situation där åtgärder enligt gräns- och kustbevakningsförordningen inte blir tillämpliga.

Inrikesministeriet beslutar om begäran om gränssäkerhetsbistånd av en annan stat och om lämnande av gränssäkerhetsbistånd till en annan stat om något annat inte följer av lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet. Om beslutsfattandet om begäran om eller lämnande av gränssäkerhetsbistånd i anslutning till genomförandet av 42.7 i fördraget om Europeiska unionen eller artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt föreskrivs i lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet.

35 e §

Befogenheterna för en tjänsteman från en annan stat som lämnar gränssäkerhetsbistånd och rätt att använda maktmedel

En sådan tjänsteman från en medlemsstat i Europeiska unionen och en annan stat som tillämpar kodexen om Schengengränserna har, när tjänstemannen lämnar gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d § 1 mom. till Gränsbevakningsväsendet i ett uppdrag som Gränsbevakningsväsendet ansvarar för, de befogenheter som en gränsbevakningsman med stöd av denna lag har att utföra uppdrag som följer av kodexen om Schengengränserna enligt order och anvisningar av en behörig finsk tjänsteman, med undantag för beslut enligt artikel 14 att neka inresa. Tjänstemännen har även rätt att använda maktmedel enligt 35 § 1 och 4 mom. i en behörig finländsk tjänstemans närvaro, om deras hemviststat har gett sitt samtycke och rätten inte har begränsats i Finlands begäran om bistånd. Bestämmelser om excess i nödvärn finns i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i strafflagen. Bestämmelser om excess vid användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen.

Tjänstemannen har med sin hemviststats samtycke rätt att på finskt territorium bära tjänstevapen, ammunition, maktmedelsredskap och annan utrustning. Tillåtna tjänstevapen, ammunition, maktmedelsredskap och annan utrustning ska anges i Finlands begäran om bistånd.

35 f §

Övriga rättigheter och skyldigheter för en tjänsteman från en annan stat som lämnar gränssäkerhetsbistånd

Inrikesministeriet ska till en sådan tjänsteman från en medlemsstat i Europeiska unionen eller en annan stat som tillämpar kodexen om Schengengränserna och som i Finland utför uppgifter som avses i 35 e § vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d § 1 mom. utfärda ett tidsbestämt ackrediteringsdokument, av vilket tjänstemannens befogenheter framgår. Ackrediteringsdokumentet ska dessutom innehålla tjänstemannens namn, nationalitet, tjänsteställning och fotografi. Tjänstemannen ska medföra ackrediteringsdokumentet och på begäran visa upp det. Ackrediteringsdokumentet ska lämnas tillbaka till inrikesministeriet när lämnandet av bistånd har upphört.

Tjänstemannen ska vid utförandet av uppdrag enligt 35 e § bära sin egen uniform, om inte en behörig finsk tjänsteman bestämmer något annat.

Tjänstemannen jämställs med finska tjänstemän när det gäller brott som tjänstemannen begått eller utsatts för samt skador som tjänstemannen har orsakat. Om en skada som orsakats av tjänstemannen beror på en allvarlig försummelse eller är uppsåtlig, kan det skadestånd som betalats ut med anledning av skadan helt eller delvis utkrävas av tjänstemannens hemviststat. Tjänstemannen omfattas av den tillämpliga lagstiftningen om disciplin och tjänsteförhållande i sin hemviststat.

Bestämmelser om tjänstemannens rätt att använda Gränsbevakningsväsendets personregister finns i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet.

35 g §

En gränsbevakningsmans befogenheter och rätt att använda maktmedel vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd

En gränsbevakningsman har vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd de befogenheter som föreskrivs i denna lag att utföra uppdrag enligt kodexen om Schengengränserna på begäran av den medlemsstat i Europeiska unionen eller en annan stat som tillämpar kodexen om Schengengränserna och som får bistånd. Befogenheterna kan dock inte överskrida de befogenheter som ges gränsbevakningsmannen av den stat som får bistånd.

77 §

Handräckning och assistans av gränsbevakningsväsendet

Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag kan Gränsbevakningsväsendet på begäran lämna statliga myndigheter handräckning för fullgörande av en lagstadgad tillsynsskyldighet. Bestämmelser om bistånd som Gränsbevakningsväsendet lämnar polisen och Tullen finns i lagen om samarbete mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet.

Gränsbevakningsväsendet är skyldigt att ge räddningsmyndigheter, polisen, Tullen och Försvarsmakten handräckning som förutsätter användning av sådan utrustning och sådana personalresurser och sakkunnigtjänster som Gränsbevakningsväsendet har och som nämnda myndigheter vid den tidpunkten inte har tillgång till. Gränsbevakningsväsendet kan ge en annan finsk myndighet assistans utanför finskt territorium i uppdrag som omfattas av deras verksamhetsområden med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga (FördrS 1/1956) och av andra folkrättsliga regler, om Gränsbevakningens assistans som behövs på grund av Gränsbevakningsväsendets befogenheter, specialkompetens eller -utrustning. En förutsättning för handräckningen och assistansen är att den inte äventyrar utförandet av andra viktiga uppgifter som ska skötas av Gränsbevakningsväsendet.

Beslut om handräckning fattas av chefen för en förvaltningsenhet eller av en gränsbevakningsman med minst löjtnants grad som vid förvaltningsenheten skriftligen har förordnats att sköta uppdraget. Beslut om assistans som ges utanför finskt territorium fattas av chefen för Gränsbevakningsväsendet. Om det är fråga om assistans utanför finskt territorium som är särskilt betydande med tanke på den inre säkerheten, fattas beslutet av inrikesministeriet. Bestämmelser om beslutsfattandet vid lämnande av och begäran om internationellt bistånd finns dessutom i lagen om internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet.

77 a §

Krävande handräckning till polisen

För att förhindra eller avbryta sådana terrordåd som anges i Europeiska unionens lagstiftning eller i internationella överenskommelser som är bindande för Finland har polisen rätt att få sådan assistans som till innehållet motsvarar handräckning enligt 1 mom. när den på ett havsområde eller inom en ekonomisk zon som hör till en medlemsstat i Europeiska unionen på medlemsstatens begäran utför ett sådant uppdrag som hör till polisens verksamhetsområde och som grundar sig på Europeiska unionens lagstiftning eller en internationell överenskommelse som är bindande för Finland. Maktmedlen ska vara förenliga med den nationella lagstiftningen i den medlemsstat som får bistånd och med medlemsstatens begäran. På assistansen tillämpas det som föreskrivs om handräckning i denna paragraf och i 77 c–77 g, om något annat inte följer av lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet.

79 a §

Assistans av försvarsmakten till gränsbevakningsväsendet vid internationellt bistånd

I en situation som avses i 15 b och 15 d § kan Försvarsmakten ge Gränsbevakningsväsendet assistans som motsvarar handräckning för utförande av Gränsbevakningsväsendets uppdrag inom en annan stats territorium. Assistansen omfattar inte militära maktmedel och inte heller en gränsbevakningsmans befogenheter. Bestämmelser om utomståendes rätt att använda nödvändiga maktmedel under en gränsbevakningsmans uppsikt finns i 35 § 2 mom. och bestämmelser om rätten till nödvärn i 4 kap. 4 § i strafflagen. Bestämmelser om excess i nödvärn finns i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i strafflagen. Bestämmelser om excess vid användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen.

Bestämmelser om begäran om assistans av Försvarsmakten finns i 79 § 3 mom. När det gäller assistans som anknyter till gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d § eller när det är fråga om ekonomiskt särskilt betydelsefull assistans är det dock inrikesministeriet som ska fatta beslutet om begäran om assistans av Försvarsmakten. Beslut om att ge assistans som inrikesministeriet begär fattas enligt det förfarande som anges i 12 § 3 mom. i lagen om försvarsmakten. Bestämmelser om beslutsfattandet vid lämnande av och begäran om internationellt bistånd finns dessutom i lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

10.

Lag

om ändring av 36 och 38 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet (639/2019)
36 § 1 mom. 3 punkten, sådan den lyder i lag 1246/2020, samt
fogas till 38 § 2 mom. en ny 3 punkt, varvid den nuvarande 3 punkten blir 4 punkten, som
följer:

36 §

Utlämnande av personuppgifter inom Europeiska unionens gränskontrollsamarbete

Gränsbevakningsväsendet får trots sekretessbestämmelserna lämna ut i 7–11 och 15 § avsedda
personuppgifter till

3) en sådan tjänsteman från en medlemsstat i Europeiska unionen eller från någon annan stat
som tillämpar kodexen om Schengengränserna som lämnar gränssäkerhetsbistånd som avses i
15 d § 1 mom. i gränsbevakningslagen, för vidtagande av åtgärder som den biståndsbegäran
som Finland framställt förutsätter.

38 §

Övrigt utlämnande av uppgifter till utlandet

Gränsbevakningsväsendet får trots sekretessbestämmelserna lämna ut i 7–11 och 15 § avsedda
personuppgifter till

3) en sådan tjänsteman från någon annan stat än en medlemsstat i Europeiska unionen eller
någon annan stat som tillämpar kodexen om Schengengränserna som lämnar gränssäkerhetsbi-
stånd som avses i 15 d § 1 mom. i gränsbevakningslagen, om uppgifterna är nödvändiga för
vidtagande av åtgärder som den biståndsbegäran som Finland framställt förutsätter.

4) behöriga myndigheter som avses i internationella förpliktelser eller arrangemang som avser
återtagande av personer som olagligen inkommit och vistas i landet, för utförande av de uppdrag
som avses i de internationella förpliktelserna eller arrangemangen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

11.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om civilpersoners deltagande i krishantering

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om civilpersoners deltagande i krishantering (1287/2004) 2 § 2 mom., sådan
den lyder i lag 297/2022, som följer:

2 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag, med undantag av vad som föreskrivs i 4 e § och 6 a–d §, tillämpas med stöd av 38
§ i räddningslagen (379/2011) på anställningsförhållandet och ställningen i biståndsverksam-
heten för den finländska personal som deltar i lämnande av bistånd och assistans till någon
annan myndighet vid räddningsinsatser. Bestämmelser om nationell beredskap för lämnande av
bistånd vid räddningsinsatser finns i lagen om Räddningsinstitutet (607/2006).

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 29 september 2022

Statsminister

Sanna Marin

Utrikesminister Pekka Haavisto

1.

Lag

om ändring av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (418/2017) 5 § 4 mom., och
ändras lagens rubrik, 1–4 § och 5 § 1–3 mom. som följer:

Lag

om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet

Gällande lydelse

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på beslutsfattande om lämnande av internationellt bistånd till en annan stat, till Europeiska unionen eller till en internationell organisation och begäran om internationellt bistånd av dessa, med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga (FördrS 1/1956) och av andra folkrättsliga regler, i fråga om bistånd

1) som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt,

2) som grundar sig på artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen,

3) som inbegriper betydande militära resurser,

4) som kan inbegripa användning av militära maktmedel,

5) som är betydelsefullt i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende, eller

6) som är vittsyftande och principiellt viktigt.

Föreslagen lydelse

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på beslutsfattande om lämnande av internationellt bistånd till en annan stat, till Europeiska unionen eller till en internationell organisation och begäran om internationellt bistånd av dessa *samt på samverkan och annan internationell verksamhet*, med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga (FördrS 1/1956) och av andra folkrättsliga regler, i fråga om bistånd *eller verksamhet*:

1) som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt,

2) som grundar sig på artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen,

3) som inbegriper betydande militära resurser,

4) som kan inbegripa användning av militära maktmedel,

5) som är betydelsefullt i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende, eller

6) som är vittsyftande och principiellt viktigt.

Gällande lydelse

Bestämmelser om beslutsfattande *om lämnande av och begäran om annat internationellt bistånd* än det som avses i 1 mom. utfärdas särskilt.

2 §

Beslutsfattande om lämnande av och begäran om bistånd

Beslut om att lämna eller begära bistånd fattas vid statsrådets allmänna sammanträde efter föredragning från ministeriet i fråga. Om lämnandet av eller begäran om bistånd är en internationell fråga som är betydelsefull i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende, fattas beslutet till denna del av republikens president utifrån statsrådets förslag till avgörande. Bestämmelser om statsrådets behörighet att bereda beslut som fattas i Europeiska unionen och att besluta om Finlands åtgärder med avseende på besluten finns i grundlagen.

Före det beslut som avses i 1 mom., efter att ärendet förberedelsevis har behandlats av republikens president och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott vid ett gemensamt sammanträde eller av EU-ministerutskottet, kan ministeriet i fråga vidta förberedande åtgärder och beredskapsåtgärder för att lämna eller ta emot bistånd.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas också på väsentliga ändringar av ett beslut om lämnande av eller begäran om bistånd.

Försvarsmakten får inte åläggas att lämna bistånd enligt 1 § utan det förfarande som föreskrivs i 1–3 mom., om inte något annat följer av den behörighet som försvarsmaktens överbefälhavare har.

3 §

Riksdagens deltagande i beslutsfattandet

Innan ett beslut enligt 2 § *om lämnande av eller begäran om bistånd* fattas ska statsrådet höra riksdagens utrikesutskott, om biståndet

Föreslagen lydelse

Bestämmelser om *annat* beslutsfattande än det som avses i 1 mom. utfärdas särskilt.

2 §

Beslutsfattande

Beslut om att lämna eller begära bistånd, *samverkan eller delta i annan internationell verksamhet* fattas vid statsrådets allmänna sammanträde efter föredragning från ministeriet i fråga. Om lämnandet av eller begäran om bistånd, *samverkan eller annan internationell verksamhet* är en internationell fråga som är betydelsefull i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende, fattas beslutet till denna del av republikens president utifrån statsrådets förslag till avgörande. Bestämmelser om statsrådets behörighet att bereda beslut som fattas i Europeiska unionen och att besluta om Finlands åtgärder med avseende på besluten finns i grundlagen.

Före det beslut som avses i 1 mom., efter att ärendet förberedelsevis har behandlats av republikens president och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott vid ett gemensamt sammanträde eller av EU-ministerutskottet, kan ministeriet i fråga vidta förberedande åtgärder och beredskapsåtgärder för att lämna eller ta emot *bistånd eller delta i samverkan eller annan internationell verksamhet*.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas också på väsentliga ändringar av ett beslut om lämnande av eller begäran om bistånd, *samverkan eller annan internationell verksamhet*.

Försvarsmakten får inte åläggas att lämna bistånd *eller delta i verksamhet enligt 1 §* utan det förfarande som föreskrivs i 1–3 mom., om inte något annat följer av den behörighet som försvarsmaktens överbefälhavare har.

3 §

Riksdagens deltagande i beslutsfattandet

Innan ett beslut enligt 2 § fattas ska statsrådet höra riksdagens utrikesutskott, om biståndet

Gällande lydelse

kan inbegripa användning av militära maktmedel. Om beslutet gäller en särskilt krävande situation, ska statsrådet höra riksdagen genom att förelägga den en redogörelse i saken innan beslut fattas.

4 §

Förfarande i brådskande ärenden

Om det inte är möjligt att fatta ett beslut som avses i 2 § och som gäller bistånd enligt 1 § 1 mom. 1–3 punkten tillräckligt snabbt i exceptionellt brådskande och allvarliga situationer *som handlar om att lämna eller begära bistånd mellan Finland och Europeiska unionen eller dess övriga medlemsstater, eller mellan Finland och de övriga nordiska länderna*, kan ministeriet i fråga fatta beslut om lämnande av och begäran om bistånd.

Statsrådet och republikens president ska utan dröjsmål underrättas om ministeriets beslut om lämnande av eller begäran om bistånd. Beslut om huruvida biståndet ska fortsätta och upphöra ska fattas med iakttagande av förfarandet enligt 2 §.

Försvarsmakten får inte åläggas att lämna bistånd enligt denna paragraf utan det beslutsförfarande som föreskrivs i 1 och 2 mom., om inte något annat följer av den behörighet som försvarsmaktens överbefälhavare har.

5 §

Förfarande i brådskande situationer som kräver militära maktmedel

Om det inte är möjligt att tillräckligt snabbt fatta ett beslut om bistånd som inbegriper militära maktmedel enligt 2 §, kan beslutet om att lämna eller begära bistånd fattas enligt det förfarande som föreskrivs i denna paragraf i exceptionellt brådskande och allvarliga situationer som handlar om att lämna eller begära bistånd mellan Finland och Europeiska unionen eller dess övriga medlemsstater, eller mellan Finland och de övriga nordiska länderna, och där biståndet är nödvändigt för att avvärja en överhängande terroristattack som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa

Föreslagen lydelse

det eller verksamheten kan inbegripa användning av militära maktmedel. Om beslutet gäller en särskilt krävande situation, ska statsrådet höra riksdagen genom att förelägga den en redogörelse i saken innan beslut fattas.

4 §

Förfarande i brådskande ärenden

Om det inte är möjligt att fatta ett beslut som avses i 2 § och som gäller bistånd eller verksamhet enligt 1 § 1 mom. 1–3 punkten tillräckligt snabbt i exceptionellt brådskande och allvarliga situationer, kan ministeriet i fråga fatta beslut om bistånd eller verksamhet.

Statsrådet och republikens president ska utan dröjsmål underrättas om ministeriets beslut som avses ovan i 1 mom. Beslut om huruvida biståndet eller verksamheten ska fortsätta och upphöra ska fattas med iakttagande av förfarandet enligt 2 §.

Försvarsmakten får inte åläggas att lämna bistånd eller delta i verksamhet enligt denna paragraf utan det beslutsförfarande som föreskrivs i 1 och 2 mom., om inte något annat följer av den behörighet som försvarsmaktens överbefälhavare har.

5 §

Förfarande i brådskande situationer som kräver militära maktmedel

Om det inte är möjligt att tillräckligt snabbt fatta ett beslut som inbegriper militära maktmedel enligt 2 §, kan beslutet fattas enligt det förfarande som föreskrivs i denna paragraf i sådan exceptionellt brådskande och allvarlig situation där det på basis av information om situationen är befogat att anta att förfarandet i brådskande situationer är nödvändigt för att avvärja en fara som allvarligt äventyrar människors liv eller hälsa eller rikets säkerhet eller i situationer med jämförbara konsekvenser, och det inte finns något lindrigare sätt att

Gällande lydelse

eller en överhängande fara som utgör ett allvarligt hot mot rikets säkerhet och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran. Då ska beslutet om att lämna eller begära bistånd fattas av statsrådets allmänna sammanträde eller republikens president på det sätt som föreskrivs i 2 § 1 mom.

Statsrådet ska lämna en utredning i ärendet till riksdagens utrikesutskott innan ett beslut om att lämna eller begära bistånd enligt 1 mom. fattas. Efter det att beslutet fattats ska ärendet omedelbart föreläggas riksdagen. Beslut om huruvida biståndet ska fortsätta och upphöra ska då fattas med iakttagande av förfarandet enligt 2 och 3 §.

Försvarsmakten får inte åläggas att lämna bistånd enligt denna paragraf utan det beslutsförfarande som föreskrivs i 1 och 2 mom., om inte något annat följer av den behörighet som försvarsmaktens överbefälhavare har.

Bestämmelser om tryggnad av Finlands territoriella integritet inom finskt territorium genom territorialövervakningsmyndigheternas försorg finns i territorialövervakningslagen (755/2000).

Föreslagen lydelse

avvärja faran. Då ska beslutet fattas av statsrådets allmänna sammanträde eller republikens president på det sätt som föreskrivs i 2 § 1 mom.

Statsrådet ska lämna en utredning i ärendet till riksdagens utrikesutskott innan ett beslut enligt 1 mom. fattas. Efter det att beslutet fattats ska ärendet omedelbart föreläggas riksdagen. Beslut om huruvida biståndet eller verksamheten ska fortsätta och upphöra ska då fattas med iakttagande av förfarandet enligt 2 och 3 §.

Försvarsmakten får inte åläggas att lämna bistånd eller delta i verksamhet enligt denna paragraf utan det beslutsförfarande som föreskrivs i 1 och 2 mom., om inte något annat följer av den behörighet som försvarsmaktens överbefälhavare har.

(upphävs)

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av lagen om försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen om försvarsmakten (551/2007) 2 §, 4 a–b §, 12 § och mellanrubriken före det och 12 a– 12 c §, sådana de lyder i lag 427/2017 som följer:

Gällande lydelse

2 §

Försvarsmaktens uppgifter

Till Försvarsmaktens uppgifter hör

Föreslagen lydelse

2 §

Försvarsmaktens uppgifter

Till Försvarsmaktens uppgifter hör

Gällande lydelse

1) det militära försvaret av Finland, vilket innefattar

a) övervakning av landområdena, vattenområdena och luftrummet samt tryggnad av den territoriella integriteten,

b) tryggnad av befolkningens livsbetingelser, de grundläggande fri- och rättigheterna och statsledningens handlingsfrihet samt försvar av den lagliga samhällsordningen,

c) givande av militär utbildning och styrning av den frivilliga försvarsutbildningen samt stärkande av försvarsviljan,

2) stödjande av andra myndigheter, vilket innefattar

a) handräckning för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, för förhindrande och avbrytande av terroristbrott *och andra brott som orsakar allvarlig fara för människors liv eller hälsa* samt för skyddande av samhället i övrigt,

b) deltagande i räddningsverksamheten genom att tillhandahålla utrustning, personalresurser och sakkunnigtjänster som behövs i räddningsverksamheten,

3) deltagande i stöd och bistånd som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen samt deltagande i territorialövervakningssamarbete eller i annat internationellt bistånd och annan internationell verksamhet,

4) deltagande i internationell militär krishantering och i militära uppdrag i annan internationell krishantering.

I fråga om Försvarsmaktens övriga uppgifter gäller vad som föreskrivs särskilt.

4 a §

Begäran om internationellt bistånd

Om inte något annat föreskrivs i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (418/2017), kan försvarsministeriet efter att ha hört utrikesministeriet begära bistånd som hör till försvarsmaktens verksamhetsområde av en annan stat, av Europeiska unionen eller av en internationell

Föreslagen lydelse

1) det militära försvaret av Finland, vilket innefattar

a) övervakning av landområdena, vattenområdena och luftrummet samt tryggnad av den territoriella integriteten,

b) tryggnad av befolkningens livsbetingelser, de grundläggande fri- och rättigheterna och statsledningens handlingsfrihet samt försvar av den lagliga samhällsordningen,

c) givande av militär utbildning och styrning av den frivilliga försvarsutbildningen samt stärkande av försvarsviljan,

2) stödjande av andra myndigheter, vilket innefattar

a) handräckning för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, för förhindrande och avbrytande av terroristbrott samt för skyddande av samhället i övrigt,

b) deltagande i räddningsverksamheten genom att tillhandahålla utrustning, personalresurser och sakkunnigtjänster som behövs i räddningsverksamheten,

3) deltagande i stöd och bistånd som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen samt *i annat internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet*,

4) deltagande i internationell militär krishantering och i militära uppdrag i annan internationell krishantering.

I fråga om Försvarsmaktens övriga uppgifter gäller vad som föreskrivs särskilt.

4 a §

*Begäran om internationellt bistånd och **samverkan inom Finlands territorium***

Om inte något annat föreskrivs i lagen om beslutsfattande om *internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet* (418/2017), kan försvarsministeriet efter att ha hört utrikesministeriet begära bistånd som hör till försvarsmaktens verksamhetsområde av en annan stat, av Europeiska unionen eller av en internationell organisation

Gällande lydelse

ell organisation med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga (FördrS 1/1956) och av andra folkrättsliga regler.

4 b §

Behörighet och användning av maktmedel vid mottagandet av internationellt bistånd

En styrka och en enskild militärperson, som på begäran av Finland lämnar landet bistånd, är behörig att utföra sina uppdrag och använda sådana maktmedel som är nödvändiga med tanke på uppdraget med iakttagande av vad som i lag föreskrivs om försvarsmaktens och militärmyndigheternas behörighet. Denna behörighet begränsas dessutom av bestämmelserna i det beslut som gäller biståndet. Maktmedel får endast användas i den mån och så länge de är behövliga med hänsyn till uppdraget samt godtagbara i förhållande till målet med uppdraget.

I beslutet om bistånd ska *det anges för vilket uppdrag bistånd begärs*, behörighet, militära resurser *som ingår i biståndet* och eventuell användning av maktmedel samt andra villkor för att lämna biståndet.

12 §

Lämnande av internationellt bistånd och annan internationell verksamhet

Försvarsmakten kan lämna en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation bistånd som hör till försvarsmaktens verksamhetsområde samt delta i annan internationell verksamhet med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta

Föreslagen lydelse

eller fatta beslut om Försvarsmaktens samverkan med en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation inom Finlands territorium med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga (FördrS 1/1956) och av andra folkrättsliga regler.

4 b §

Behörighet och användning av maktmedel vid mottagandet av internationellt bistånd och deltagande i samverkan inom Finlands territorium

En styrka och en enskild militärperson, som på begäran av Finland lämnar landet bistånd *eller deltar i samverkan med Försvarsmakten inom Finlands territorium*, är behörig att utföra sina uppdrag och använda sådana maktmedel som är nödvändiga med tanke på uppdraget med iakttagande av vad som i lag föreskrivs om försvarsmaktens och militärmyndigheternas behörighet. Denna behörighet begränsas dessutom av bestämmelserna i det beslut som gäller biståndet *eller samverkan*. Maktmedel får endast användas i den mån och så länge de är behövliga med hänsyn till uppdraget samt godtagbara i förhållande till målet med uppdraget.

I beslutet om bistånd *eller samverkan* ska uppdrag, behörighet, militära resurser och eventuell användning av maktmedel *anges* samt andra villkor för att lämna biståndet *eller delta i samverkan*.

12 §

*Lämnande av internationellt bistånd, **samverkan** och annan internationell verksamhet*

Försvarsmakten kan lämna en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation bistånd som hör till försvarsmaktens verksamhetsområde samt delta *i samverkan med en annan stat, Europeiska unionen* eller en internationell organisation eller annan internationell verksamhet med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta

Gällande lydelse

nationernas stadga och av andra folkrättsliga regler.

Försvarsmakten kan delta i lämnandet av internationellt bistånd också för att stödja en annan finsk myndighet på begäran av ett behörigt ministerium eller av myndigheten.

Om inte något annat föreskrivs i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd, beslutar försvarsministeriet efter att ha hört utrikesministeriet om försvarsmaktens deltagande i verksamhet som avses i 1 och 2 mom.

Försvarsmakten får inte åläggas att fullgöra uppdrag som avses i 1 eller 2 mom. utan ett sådant beslutsförfarande som avses i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd eller som avses i 3 mom., om inte något annat följer av den behörighet som försvarsmaktens överbefälhavare har.

12 a §

Behörighet och användning av maktmedel vid lämnandet av internationellt bistånd och i annan internationell verksamhet

Den personal som deltar i lämnandet av internationellt bistånd och i annan internationell verksamhet som avses i 12 § 1 mom. har vid utförande av uppdrag den behörighet som grundar sig på folkrätten och som bestäms av den som begär internationellt bistånd samt rätt att använda de maktmedel som är nödvändiga med tanke på uppdraget. Maktmedel får endast användas i den mån och så länge de är behövliga med tanke på uppdraget, godtagbara i förhållande till uppdragets mål och förenliga med de regler om användning av maktmedel som har fastställts för uppdraget. Bestämmelser om excess vid användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen (39/1889).

Den personal som deltar i lämnandet av bistånd som avses i 12 § 2 mom. har behörighet

Föreslagen lydelse

nationernas stadga och av andra folkrättsliga regler.

Försvarsmakten kan delta i lämnandet av internationellt bistånd, *samverkan eller annan internationell verksamhet* också för att stödja en annan finsk myndighet på begäran av ett behörigt ministerium eller av myndigheten.

Om inte något annat föreskrivs i lagen om beslutsfattande om *internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet*, beslutar försvarsministeriet efter att ha hört utrikesministeriet om försvarsmaktens deltagande i verksamhet som avses i 1 och 2 mom.

Försvarsmakten får inte åläggas att fullgöra uppdrag som avses i 1 eller 2 mom. utan ett sådant beslutsförfarande som avses i lagen om beslutsfattande om *internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet* eller som avses i 3 mom., om inte något annat följer av den behörighet som försvarsmaktens överbefälhavare har.

12 a §

*Behörighet och användning av maktmedel vid lämnandet av internationellt bistånd **eller deltagande i samverkan** och i annan internationell verksamhet*

Den personal som deltar i lämnandet av internationellt bistånd, *samverkan* och i annan internationell verksamhet som avses i 12 § 1 mom. har vid utförande av uppdrag den behörighet som grundar sig på folkrätten och som bestäms av den som begär internationellt bistånd eller en part i *samverkan* samt rätt att använda de maktmedel som är nödvändiga med tanke på uppdraget. Maktmedel får endast användas i den mån och så länge de är behövliga med tanke på uppdraget, godtagbara i förhållande till uppdragets mål och förenliga med de regler om användning av maktmedel som har fastställts för uppdraget. Bestämmelser om excess vid användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen (39/1889).

Den personal som deltar i lämnandet av bistånd *eller verksamhet* som avses i 12 § 2 mom. har behörighet att utföra uppdrag och

Gällande lydelse

att utföra uppdrag och rätt att använda maktmedel i enlighet med den begäran som den andra finska myndigheten har framfört och den behörighet som den angivit.

Föreslagen lydelse

rätt att använda maktmedel i enlighet med den begäran som den andra finska myndigheten har framfört och den behörighet som den angivit *och med beaktande av vad som bestäms i 1 mom.*

12 b §

Personal som deltar i lämnandet av internationellt bistånd och i annan internationell verksamhet

För de uppdrag som avses i 12 § används i första hand sådan personal vid försvarsmakten som har förbundit sig vid försvarsmaktens internationella verksamhet. Medan uppdragen pågår står personalen i tjänste- eller arbetsavtalsförhållande till försvarsmakten. Det som föreskrivs i 41 § 2 mom. om tiden för delgivning av information tillämpas inte på uppdrag som avses i 12 §. På den personal som deltar i uppdragen tillämpas lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag (1522/2016).

Bestämmelser om användning av värnpliktiga för lämnande av internationellt bistånd och för annan internationell verksamhet finns i värnpliktslagen. Om en reservist kommer att stå i anställningsförhållande till försvarsmakten för den tid ett uppdrag pågår, får ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande som personen har inte avslutas på grund av uppdraget. Reservisten har rätt att återgå till sitt tidigare arbetsavtals- eller tjänsteförhållande när anställningsförhållandet vid försvarsmakten upphör. Beslut om att bevilja en reservist tjänstledighet eller befrielse från arbete för uppdrag som avses i 12 § fattas av arbetsgivaren enligt egen prövning.

12 b §

*Personal som deltar i lämnandet av internationellt bistånd, **samverkan** och i annan internationell verksamhet*

För de uppdrag som avses i 12 § används i första hand sådan personal vid försvarsmakten som har förbundit sig vid försvarsmaktens internationella verksamhet. Medan uppdragen pågår står personalen i tjänste- eller arbetsavtalsförhållande till försvarsmakten. Det som föreskrivs i 41 § 2 mom. om tiden för delgivning av information tillämpas inte på uppdrag som avses i 12 §. På den personal som deltar i uppdragen tillämpas lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag (1522/2016).

Bestämmelser om användning av värnpliktiga för lämnande av internationellt bistånd, *samverkan* och annan internationell verksamhet finns i värnpliktslagen. Om en reservist kommer att stå i anställningsförhållande till försvarsmakten för den tid ett uppdrag pågår, får ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande som personen har inte avslutas på grund av uppdraget. Reservisten har rätt att återgå till sitt tidigare arbetsavtals- eller tjänsteförhållande när anställningsförhållandet vid försvarsmakten upphör. Beslut om att bevilja en reservist tjänstledighet eller befrielse från arbete för uppdrag som avses i 12 § fattas av arbetsgivaren enligt egen prövning.

12 c §

12 c §

Överenskommelser som gäller styrkors status

Överenskommelser som gäller styrkors status

Genom förordning av statsrådet får det för sättande i kraft av internationella förpliktelser

Gällande lydelse

Genom förordning av statsrådet får det för sättande i kraft av internationella förpliktelser föreskrivas om tillämpningen av följande överenskommelser på mottagande och lämnande av internationellt bistånd och annan internationell verksamhet:

1) avtalet mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor och tilläggsprotokollet till det avtalet (FördrS 64 och 65/1997) och ett andra tilläggsprotokoll (FördrS 72–74/2005),

2) avtalet mellan Europeiska unionens medlemsstater om status för den militära och civila personal som utstationeras vid Europeiska unionens institutioner, för de högkvarter och de styrkor som kan komma att ställas till Europeiska unionens förfogande inom ramen för förberedande och genomförande av de insatser som avses i artikel 17.2 i Fördraget om Europeiska unionen, inbegripet övningar, samt för den militära och civila personal från medlemsstaterna som ställts till Europeiska unionens förfogande i detta sammanhang (EU SOFA) (FördrS 24/2006),

3) avtalet mellan Europeiska unionens medlemsstater om skadeståndskrav från en medlemsstat på en annan medlemsstat för skada på tillgångar som ägs av staten och som används eller drivs av den eller personskada eller dödsfall bland militär eller civil personal vid dess styrkor i samband med en EU-ledd krishanteringsoperation (FördrS 25/2006).

Föreslagen lydelse

föreskrivas om tillämpningen av följande överenskommelser på mottagande och lämnande av internationellt bistånd, *samverkan* och annan internationell verksamhet:

1) avtalet mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor och tilläggsprotokollet till det avtalet (FördrS 64 och 65/1997) och ett andra tilläggsprotokoll (FördrS 72–74/2005),

2) avtalet mellan Europeiska unionens medlemsstater om status för den militära och civila personal som utstationeras vid Europeiska unionens institutioner, för de högkvarter och de styrkor som kan komma att ställas till Europeiska unionens förfogande inom ramen för förberedande och genomförande av de insatser som avses i artikel 17.2 i Fördraget om Europeiska unionen, inbegripet övningar, samt för den militära och civila personal från medlemsstaterna som ställts till Europeiska unionens förfogande i detta sammanhang (EU SOFA) (FördrS 24/2006),

3) avtalet mellan Europeiska unionens medlemsstater om skadeståndskrav från en medlemsstat på en annan medlemsstat för skada på tillgångar som ägs av staten och som används eller drivs av den eller personskada eller dödsfall bland militär eller civil personal vid dess styrkor i samband med en EU-ledd krishanteringsoperation (FördrS 25/2006).

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 24 d § i territorialövervakningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i territorialövervakningslagen (755/2000) 24 d §, sådan den lyder i lag 428/2017 som följer:

Gällande lydelse

24 d §

Begäran om stöd gällande territorialövervakningen av militärmyndigheten i en annan stat

Bestämmelser om begärande av stöd av *militärmyndigheten i en annan stat* för territorialövervakningen finns i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (418/2017) och i lagen om försvarsmakten (551/2007).

Försvarsmakten kan med stöd av ett beslut som avses i 1 mom. *framställa en begäran om ett uppdrag hos militärmyndigheten i en annan stat eller* vidta andra åtgärder som gäller verkställigheten av beslutet.

Föreslagen lydelse

24 d §

Territorialövervakningssamarbete

Bestämmelser om begärande av stöd av en *annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation* för territorialövervakningen och samverkan med *en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation* för territorialövervakningen finns i lagen om beslutsfattande om *internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet* (418/2017) och i lagen om försvarsmakten (551/2007).

Försvarsmakten kan med stöd av ett beslut som avses i 1 mom. vidta åtgärder som gäller verkställigheten av beslutet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 62 och 78 § i värnpliktslagen

I enlighet med riksdagens beslut:
ändras i värnpliktslagen (1438/2007) 62 och 78 §, sådana de lyder i lag 429/2017 som följer:

Gällande lydelse

62 §

Anordnande av tjänstgöring utomlands

En värnpliktig som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning kan kortvarigt förordnas till tjänstgöring utomlands, om han

1) deltar i utbildning enligt 61 §,

Föreslagen lydelse

62 §

Anordnande av tjänstgöring utomlands

En värnpliktig som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning kan kortvarigt förordnas till tjänstgöring utomlands, om han

1) deltar i utbildning enligt 61 §,

Gällande lydelse

2) utför stöduppgifter som hänför sig till utbildning som avses i 1 punkten,

3) i enlighet med sitt uttryckliga samtycke deltar i lämnandet av internationellt bistånd eller annan internationell verksamhet enligt 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om försvarsmakten,

4) deltar i sedvanlig fartygstjänstgöring utanför Finlands territorialvatten,

5) med stöd av sitt uttryckliga samtycke deltar i en internationell militär övning som främjar det nationella försvaret,

6) deltar i besök, resor som gäller uppträdanden, idrottstävlingar eller andra motsvarande uppgifter som hör till tjänstgöringen och som inte innefattar militära övningar.

På sådan internationell verksamhet som avses i 1 mom. 3 punkten tillämpas dessutom 78 § 1 mom. samt lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag (1522/2016).

78 §

Förordnande av en värnpliktig som tjänstgör till en annan uppgift än det militära försvaret av Finland (28.6.2017/429)

En värnpliktig som tjänstgör enligt denna lag kan som tjänstgöringsuppdrag förordnas till en handräckningsuppgift enligt 2 § 1 mom. 2 punkten underpunkt a i lagen om försvarsmakten, till en räddningsuppgift enligt 2 punkten underpunkt b i det momentet och till uppgifter som avses i 3 punkten i det momentet. I en räddningsuppgift, vid lämnande av nationell handräckning eller vid utförande av en internationell uppgift får de värnpliktiga inte delta i

- 1) gripande av farliga personer,
- 2) röjning av sprängladdningar,
- 3) uppgifter som förutsätter användning av vapenmakt, eller
- 4) andra farliga uppgifter som motsvarar dem som avses i 1–3 punkten.

Föreslagen lydelse

2) utför stöduppgifter som hänför sig till utbildning som avses i 1 punkten,

3) i enlighet med sitt uttryckliga samtycke deltar i lämnandet av internationellt bistånd, *samverkan* eller annan internationell verksamhet enligt 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om försvarsmakten *när det inte är fråga om att försvara Finland*,

4) deltar i sedvanlig fartygstjänstgöring utanför Finlands territorialvatten,

5) med stöd av sitt uttryckliga samtycke deltar i en internationell militär övning som främjar det nationella försvaret,

6) deltar i besök, resor som gäller uppträdanden, idrottstävlingar eller andra motsvarande uppgifter som hör till tjänstgöringen och som inte innefattar militära övningar.

På sådan internationell verksamhet som avses i 1 mom. 3 punkten tillämpas dessutom 78 § 1 mom. samt lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag (1522/2016).

78 §

Förordnande av en värnpliktig som tjänstgör till en annan uppgift än det militära försvaret av Finland

En värnpliktig som tjänstgör enligt denna lag kan som tjänstgöringsuppdrag förordnas till en handräckningsuppgift enligt 2 § 1 mom. 2 punkten underpunkt a i lagen om försvarsmakten, till en räddningsuppgift enligt 2 punkten underpunkt b i det momentet och *till andra uppgifter än militärt försvar av Finland* som avses i 3 punkten i det momentet. Vid utförandet *av ovan nämnda* uppgifter får de värnpliktiga inte delta i

- 1) gripande av farliga personer,
- 2) röjning av sprängladdningar,
- 3) uppgifter som förutsätter användning av vapenmakt, eller
- 4) andra farliga uppgifter som motsvarar dem som avses i 1–3 punkten.

En värnpliktig som tjänstgör kan dessutom vid behov förordnas till sådana uppgifter utanför försvarsmakten som främjar försvaret eller den militära utbildningen, vilka är

Gällande lydelse

En värnpliklig som tjänstgör kan dessutom vid behov förordnas till sådana uppgifter utanför försvarsmakten som främjar försvaret eller den militära utbildningen, vilka är

- 1) allmännyttiga insamlingar,
- 2) säkerhetsarrangemang vid stora publik-evenemang och andra evenemang,
- 3) stödjande av krigsveteraner och veteranorganisationer,
- 4) istandsättning av fastigheter som används vid övningar,
- 5) andra motsvarande uppgifter som främjar försvaret eller den militära utbildningen.

I en uppgift som avses i 1 och 2 mom. leds avdelningen av den militärperson som förordnats till chef för avdelningen och som tjänstgör i en militärtjänst vid försvarsmakten.

Föreslagen lydelse

- 1) allmännyttiga insamlingar,
- 2) säkerhetsarrangemang vid stora publik-evenemang och andra evenemang,
- 3) stödjande av krigsveteraner och veteranorganisationer,
- 4) istandsättning av fastigheter som används vid övningar,
- 5) andra motsvarande uppgifter som främjar försvaret eller den militära utbildningen.

I en uppgift som avses i 1 och 2 mom. leds avdelningen av den militärperson som förordnats till chef för avdelningen och som tjänstgör i en militärtjänst vid försvarsmakten.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av lagen om konsulära tjänster

I enlighet med riksdagens beslut:

fogas till lagen om konsulära tjänster (498/1999) nya 41 c § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

41 c §

Stödjande av utrikesförvaltningen

För att tillhandahålla konsulära tjänster kan utrikesministeriet begära stöd för utrikesförvaltningen av en annan behörig finsk myndighet med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga (FördrS 1/1956) och av andra folkrättsliga regler.

En förutsättning för begäran om stöd är att utrikesförvaltningens resurser är otillräckliga för att utföra den uppgift som avses i begäran. Begäran kan också gälla användning av maktmedel.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av polislagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i polislagen (872/2011) 9 kap. 9 § 2 mom., sådant det lyder i lag 581/2019,
ändras i 9 kap. 2 a §, rubriken till 9 §, 9 a §, 9 b § 2 mom., 9 d §, 9 e § 2 mom., 9 h § och 9 i
§ 6 mom.,
sådana de lyder i 9 kap. 2 a §, 9 a §, 9 b § 2 mom., 9 d §, 9 e § 2 mom. och 9 h § i lag 419/2017
och 9 i § 6 mom. i lag 1248/2020, samt
fogas nya 2 b och 2 c § till 9 kap. som följer:

Gällande lydelse

2 a §

*Andra myndigheters assistans till polisen vid
lämnande av internationellt bistånd*

När internationellt bistånd lämnas kan en myndighet, på begäran av inrikesministeriet och med samtycke av den stat som begärt bistånd, för utförande av ett uppdrag som hör till polisen ge polisen sådan assistans som den berörda myndigheten har behörighet att ge. Assistans får begäras endast om polisens resurser är otillräckliga för lämnandet av internationellt bistånd eller om det för biståndet behövs specialpersonal eller specialmateriel som polisen saknar.

Den tjänsteman som ger assistans ska följa order och anvisningar av den polisman som leder uppdragets utförande och agera inom ramen för de befogenheter som polismannen i enlighet med 9 e § bemyndigar tjänstemannen att utöva. Den tjänsteman som ger assistans har i ett synnerligen viktigt och brådskande uppdrag rätt att under polismannens uppsikt använda sådana för uppdraget behövliga maktmedel som polismannen med stöd av sina befogenheter bemyndigar tjänstemannen att använda och som med hänsyn till situationen

Föreslagen lydelse

2 a §

*Andra myndigheters assistans till polisen vid
lämnande av internationellt bistånd*

När internationellt bistånd lämnas kan en myndighet, på begäran av inrikesministeriet och med samtycke av den stat som begärt bistånd, för utförande av ett uppdrag som hör till polisen ge polisen sådan assistans som den berörda myndigheten har behörighet att ge. Assistans får begäras endast om polisens resurser är otillräckliga för lämnandet av internationellt bistånd eller om det för biståndet behövs specialpersonal eller specialmateriel som polisen saknar.

Den tjänsteman som ger assistans ska följa order och anvisningar av den polisman som leder uppdragets utförande och agera inom ramen för de befogenheter som polismannen i enlighet med 9 e § bemyndigar tjänstemannen att utöva. Den tjänsteman som ger assistans har i ett synnerligen viktigt och brådskande uppdrag rätt att under polismannens uppsikt använda sådana för uppdraget behövliga maktmedel som polismannen med stöd av sina befogenheter bemyndigar tjänstemannen att

Gällande lydelse

kan anses vara försvarliga. Assistansen kan omfatta sådan användning av vapenmakt som är slagkraftigare än användningen av tjänstemannens personliga vapen, som utnyttjar krigsmateriel och som lämpar sig för polisuppdrag eller sådan användning av maktmedel som avses i 77 a § i gränsbevakningslagen för att förhindra eller avbryta ett brott som avses i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2–7 punkten eller 34 a kap. 1 § 2 mom. i strafflagen, om detta är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran. I fråga om det civilrättsliga och straffrättsliga ansvaret för den tjänsteman som ger assistans tillämpas vad som föreskrivs i 9 f §. Bestämmelser om militärpersoners civilrättsliga och straffrättsliga ansvar när försvarsmakten ger polisen assistans vid lämnande av internationellt bistånd utfärdas särskilt.

Polisen svarar för den allmänna ledning och samordning av parternas åtgärder som behövs för att assistansen ska kunna utföras tryggt samt för arbetarskyddsarrangemangen.

Inrikesministeriet fattar beslut om sådan begäran om assistans av en annan myndighet som avses i 1 mom. I fråga om beslutsfattandet vid givande av assistans gäller vad som föreskrivs särskilt.

Föreslagen lydelse

använda och som med hänsyn till situationen kan anses vara försvarliga.

Assistansen kan omfatta slagkraftigare vapenmakt som lämpar sig för utförande av polisuppdrag än en militärpersons personliga beväpning. En förutsättning för detta är att det på basis av observationer av läget, händelsen eller evenemanget eller annan specifik information är befogat att anta att assistansen är nödvändig för att avvärja eller avbryta ett terroristbrott som allvarligt hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och som avses i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2, 3 eller 5–8 punkten eller 2 mom. i strafflagen (39/1889) eller för att avstyra eller förhindra ett brott med jämförbara konsekvenser som avses i 21 kap. 1 eller 2 §, 25 kap. 4 § eller 34 kap. 1, 3, 5, 6 eller 11 § i strafflagen. Om polisens rätt att av Gränsbevakningsväsendet få assistans som inbegriper användning av ”slagkraftigare vapenmakt än Gränsbevakningsväsendets beväpning som godkänts för utförande av gräns-säkerhetsuppdrag föreskrivs i 77 a § 3 mom. i gränsbevakningslagen.

I fråga om det civilrättsliga och straffrättsliga ansvaret för den tjänsteman som ger assistans tillämpas vad som föreskrivs i 9 f §. Bestämmelser om militärpersoners civilrättsliga och straffrättsliga ansvar när försvarsmakten ger polisen assistans vid lämnande av internationellt bistånd utfärdas särskilt.

Polisen svarar för den allmänna ledning och samordning av parternas åtgärder som behövs för att assistansen ska kunna utföras tryggt.

Inrikesministeriet fattar beslut om sådan begäran om assistans av en annan myndighet som avses i 1 mom. I fråga om beslutsfattandet vid givande av assistans gäller vad som föreskrivs särskilt.

2 b §

Polisens assistans till utrikesförvaltningen utanför finskt territorium

Polisen kan på utrikesministeriets begäran ge utrikesförvaltningen assistans för utförande av uppdrag utanför finskt territorium om vilka det föreskrivs i lagen om konsulära

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

tjänster (498/1999) med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga (FördrS 1/1956) och av andra folkrättsliga regler, om polisens assistans behövs på grund av polisens befogenheter, specialkompetens eller -utrustning.

Inrikesministeriet beslutar om givandet av assistans efter att ha hört den behöriga centralförvaltningsmyndigheten om inte något annat följer av 5 a kap. 39 § 1 mom. eller 57 § 3 mom. eller lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet (418/2017).

Polisen svarar för den allmänna ledning som ett tryggt utförande av assistansuppdraget kräver. Om polismäns gällande befogenheter, civil- och straffrättsliga ansvar samt rättsliga ställning föreskrivs nedan i 9 e–9 g §.

2 c §

En annan myndighets assistans till polisen när polisen ger assistans till utrikesförvaltningen

En myndighet kan på inrikesministeriets begäran ge polisen assistans i situationer som avses i 2 b § förutsatt att den har behörighet att göra det. Assistans får begäras endast om polisens resurser är otillräckliga för utförande av uppdrag som avses i 2 b § eller om det för uppdraget behövs specialpersonal eller specialmateriel som polisen saknar. På givande av assistans tillämpas vad som föreskrivs i 2 a § 2–6 mom.

9 §

Internationellt samarbete

Inrikesministeriet kan i frågor som inte hör till området för lagstiftningen eller som inte annars kräver riksdagens samtycke ingå sedvanliga samarbetsavtal inom polisens verksamhetsområde med grannstaterna, Östersjöstaterna och staterna inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

9 §

Internationell **rättshjälp och handräckning**

(upphävs)

9 a §

Beslutsfattande som avser Prümsamarbete och Atlassamarbete

Polisstyrelsen fattar beslut om

1) att inom finskt territorium inleda sådant samarbete (Prümsamarbete) som avses i kapitel 5 i rådets beslut 2008/615/RIF om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet, nedan *Prümbeslutet*, och att på begäran av en främmande stat delta i samarbete inom dennas territorium,

2) att lämna bistånd av särskilda insatsgrupper till en annan medlemsstat enligt rådets beslut 2008/617/RIF om förbättrat samarbete i krissituationer mellan Europeiska unionens medlemsstaters särskilda insatsgrupper, nedan *Atlasbeslutet*, eller att begära sådant bistånd av en annan medlemsstat.

Polisstyrelsen ska utan dröjsmål underrätta inrikesministeriet om att samarbete som avses i 1 mom. har blivit aktuellt och om ett beslut om att inleda samarbete. Inrikesministeriet kan fatta beslut om att fortsätta eller avsluta påbörjat samarbete eller bistånd.

Ett beslut om att inleda Prümsamarbete eller om att lämna eller begära sådant bistånd som avses i *Atlasbeslutet* fattas av inrikesministeriet, om ärendet är av särskild betydelse för Finlands inre säkerhet.

Det som föreskrivs i 1–3 mom. om beslutsfattande tillämpas också på inledande av samarbete som sker med stöd av artiklarna 17, 25 och 27 i fördraget mellan Konungariket Belgien, Förbundsrepubliken Tyskland, Konungariket Spanien, Republiken Frankrike, Stort hertigdömet Luxemburg, Konungariket Nederländerna och Republiken Österrike om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism, gränsöverskridande brottslighet och olaglig migration (FördrS 53 och 54/2007), nedan *Prümfördraget*.

Vad som föreskrivs om beslutsfattandet i 1–4 mom. tillämpas om inte annat följer av lagen

9 a §

Beslutsfattande som avser Prüm- och Atlassamarbete

Polisstyrelsen och skyddspolisen fattar inom sitt verksamhetsområde beslut om att inom finskt territorium inleda sådant samarbete (*Prümsamarbete*) som avses i kapitel 5 i rådets beslut 2008/615/RIF om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet, nedan *Prümbeslutet*, och att på begäran av en främmande stat delta i samarbete inom dennas territorium.

Polisstyrelsen fattar beslut om att lämna bistånd av särskilda insatsgrupper till en annan medlemsstat enligt rådets beslut 2008/617/RIF om förbättrat samarbete i krissituationer mellan Europeiska unionens medlemsstaters särskilda insatsgrupper, nedan *Atlasbeslutet*, eller att begära sådant bistånd av en annan medlemsstat.

Polisstyrelsen ska utan dröjsmål underrätta inrikesministeriet om att samarbete som avses i 1 och 2 mom. har blivit aktuellt och om ett beslut om att inleda samarbete och *skyddspolisen om sådant som avses i 1 mom.* Inrikesministeriet kan fatta beslut om att fortsätta eller avsluta påbörjat samarbete eller bistånd.

Ett beslut om att inleda Prümsamarbete eller om att lämna eller begära sådant bistånd som avses i *Atlasbeslutet* fattas av inrikesministeriet, om ärendet är av särskild betydelse för Finlands inre säkerhet.

Det som föreskrivs i 1–3 mom. om beslutsfattande tillämpas också på inledande av samarbete som sker med stöd av artiklarna 17, 25 och 27 i fördraget mellan Konungariket Belgien, Förbundsrepubliken Tyskland, Konungariket Spanien, Republiken Frankrike, Stort hertigdömet Luxemburg, Konungariket Nederländerna och Republiken Österrike om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism, gränsöverskridande brottslighet och olaglig migration (FördrS 53 och 54/2007), nedan *Prümfördraget*.

Gällande lydelse

om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (418/2017).

9 b §

Lämnande eller mottagande av internationellt bistånd i andra situationer

Om inte något annat följer av någon annan lag, Europeiska unionens lagstiftning eller en internationell överenskommelse som är bindande för Finland, kan inrikesministeriet på begäran av en främmande stat fatta beslut om lämnande av annat bistånd som omfattas av polisens verksamhetsområde än sådant som avses i 9 a § till den stat som begär bistånd. Inrikesministeriet kan på motsvarande sätt av en främmande stat begära bistånd som omfattas av polisens verksamhetsområde. I beslutet ska innehållet i biståndet, tjänstemännens befogenheter och de vapen, den ammunition, de maktmedelsredskap och den övriga utrustning som är tillåten för tjänstemännen anges. Närmare bestämmelser om beslutets innehåll får utfärdas genom förordning av statsrådet.

9 d §

Ställningen i andra situationer för främmande stats tjänstemän inom finskt territorium

När en främmande stats tjänsteman inom finskt territorium deltar i bistånd som inletts med stöd av 9 b §, tillämpas på tjänstemannens befogenheter det som föreskrivs i 9 c §.

En främmande stats tjänsteman kan med samtycke av den utsändande staten beviljas rätt att bära sin nationella uniform vid lämnande av bistånd.

Föreslagen lydelse

Vad som i 1–4 mom. föreskrivs om beslutsfattande ska tillämpas om inte något annat följer av lagen *om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet*.

9 b §

Lämnande eller mottagande av internationellt bistånd i andra situationer

Om inte något annat följer av någon annan lag, Europeiska unionens lagstiftning eller en internationell överenskommelse som är bindande för Finland, kan inrikesministeriet på begäran av en främmande stat, *Europeiska unionen eller en internationell organisation* fatta beslut om lämnande av annat bistånd som omfattas av polisens verksamhetsområde än sådant som avses i 9 a § till den som begär bistånd. Inrikesministeriet kan på motsvarande sätt av en främmande stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation begära bistånd som omfattas av polisens verksamhetsområde. I beslutet ska innehållet i biståndet, tjänstemännens befogenheter och de vapen, den ammunition, de maktmedelsredskap och den övriga utrustning som är tillåten för tjänstemännen anges. Närmare bestämmelser om beslutets innehåll får utfärdas genom förordning av statsrådet.

9 d §

*Ställningen i andra situationer för en främmande stats tjänsteman och en person som är anställd av **Europeiska unionen eller en internationell organisation** inom Finlands territorium*

När en främmande stats, *Europeiska unionens eller en internationell organisations* tjänsteman inom finskt territorium deltar i bistånd som inletts med stöd av 9 b §, tillämpas på tjänstemannens befogenheter det som föreskrivs i 9 c §.

Gällande lydelse

En främmande stats tjänsteman som på begäran av Finland bistår polisen inom finskt territorium jämföras med finska tjänstemän när det gäller brott som tjänstemannen begått eller utsatts för, och omfattas av den lagstiftning om tjänsteförhållanden som tillämpas i tjänstemannens egen stat.

Vad som i lag föreskrivs om statens skyldighet att ersätta skada som orsakats av en tjänsteman, ska också tillämpas på skada som en främmande stats myndighet orsakat i samband med bistånd till polisen som den på Finlands begäran lämnat inom finskt territorium.

Bestämmelserna i 1–4 mom. tillämpas om inte något annat följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Finland eller av Europeiska unionens lagstiftning.

9 e §

Polismäns befogenheter vid lämnande av internationellt bistånd

När en polisman utför ett uppdrag utanför finskt territorium med stöd av lagen om civilpersonals deltagande i krishantering (1287/2004), ska den lagen tillämpas på polismannens befogenheter.

9 h §

Akrediteringsdokument

Polisstyrelsen ska till en sådan tjänsteman från en främmande stat som i Finland deltar i

Föreslagen lydelse

En person som avses i 1 mom. kan med samtycke av en part i den utsändande staten beviljas rätt att bära sin nationella uniform eller en annan uniform vid lämnande av bistånd.

En tjänsteman som avses i 1 mom. och som på begäran av Finland bistår polisen inom finskt territorium jämföras med finska tjänstemän när det gäller brott som tjänstemannen begått eller utsatts för, och omfattas av den lagstiftning om tjänsteförhållanden som tillämpas i tjänstemannens egen stat eller Europeiska unionens eller den internationella organisationens tjänsteregelverk.

Vad som i lag föreskrivs om statens skyldighet att ersätta skada som orsakats av en tjänsteman, ska också tillämpas på skada som en främmande stats myndighet, Europeiska unionen eller en internationell organisation orsakat i samband med bistånd till polisen som den på Finlands begäran lämnat inom finskt territorium.

Bestämmelserna i 1–4 mom. tillämpas om inte något annat följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Finland eller av Europeiska unionens lagstiftning.

9 e §

Polismäns befogenheter vid lämnande av internationellt bistånd

När en polisman utför ett uppdrag utanför finskt territorium med stöd av lagen om civilpersonals deltagande i krishantering (1287/2004), ska den lagen tillämpas på polismannens befogenheter.

9 h §

Akrediteringsdokument

Polisstyrelsen ska enligt 9 a och 9 b § och skyddspolisen kan enligt 9 a § till en sådan tjänsteman från en främmande stat samt till en anställd vid Europeiska unionen eller en internationell organisation som i Finland deltar i

Gällande lydelse

lämnande av bistånd enligt 9 a och 9 b § utfärda ett tidsbestämt ackrediteringsdokument, av vilket tjänstemannens befogenheter framgår. Ackrediteringsdokumentet ska dessutom innehålla tjänstemannens namn, nationalitet, tjänsteställning och fotografi. Tjänstemannen ska medföra ackrediteringsdokumentet och på begäran visa upp det. Ackrediteringsdokumentet ska lämnas tillbaka till Polisstyrelsen när lämnandet av bistånd har upphört.

9 i §

Deltagande i europeiska gräns- och kustbevakningens stående styrkas och Europeiska gräns- och kustbevakningsbyråns verksamhet

— — — — —
Vad som i 1–3 mom. föreskrivs om beslutsfattande ska tillämpas om inte något annat följer av lagen om beslutsfattande vid lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

Föreslagen lydelse

lämnande av *bistånd inom deras verksamhetsområde* utfärda ett tidsbestämt ackrediteringsdokument, av vilket *personens* befogenheter framgår. Ackrediteringsdokumentet ska dessutom innehålla personens namn, nationalitet, tjänsteställning *eller en annan ställning* och fotografi. *Personen* ska medföra ackrediteringsdokumentet och på begäran visa upp det. Ackrediteringsdokumentet ska lämnas tillbaka till Polisstyrelsen eller *skyddspolisen* när lämnandet av bistånd har upphört.

9 i §

Deltagande i europeiska gräns- och kustbevakningens stående styrkas och Europeiska gräns- och kustbevakningsbyråns verksamhet

— — — — —
Vad som i 1–3 mom. föreskrivs om beslutsfattande ska tillämpas om inte något annat följer av lagen om *internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet*.

— — — — —
Denna lag träder i kraft den 20 .
— — — — —

7.

Lag

om ändring av 17 § i skjutvapenlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i skjutvapenlagen (1/1998) 17 § 2 mom. 5 och 6 punkten, sådana de lyder i lag 423/2017 som följer:

Gällande lydelse

17 §

Undantag från tillämpningsområdet

Denna lag gäller inte heller

5) överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som tillhör sådana tjänstemän från en annan medlemsstat som är verksamma inom finskt territorium med anledning av samarbete som inletts med stöd av artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, (28.6.2017/423)

6) överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som tillhör sådana tjänstemän från främmande stater som är verksamma inom finskt territorium med anledning av internationellt samarbete som inletts med stöd av 9 b § i polislagen (872/2011). (28.6.2017/423)

Föreslagen lydelse

17 §

Undantag från tillämpningsområdet

Denna lag gäller inte heller

5) överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som tillhör sådana tjänstemän från en medlemsstat som är verksamma inom finskt territorium med anledning av samarbete som inletts med stöd av artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt *eller artikel 42.7 i Fördraget om Europeiska unionen*,

6) överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler till följd av internationellt samarbete som inletts med stöd av 9 kap. 9 b § i polislagen (872/2011) som tillhör tjänstemän från främmande stater *eller anställda vid Europeiska unionen eller en internationell organisation*.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 38 § i räddningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i räddningslagen (379/2011) 38 §, sådan den lyder i lag 424/2017 som följer:

Internationell räddningsverksamhet

Utöver det som har överenskommits mellan stater och om ingenting annat följer av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (418/2017), kan inrikesministeriet på begäran av Europeiska unionen, en annan stat eller en internationell organisation besluta att vid räddningsinsatser lämna bistånd till utlandet, om detta är motiverat för att skydda människor, miljön eller egendom. Inrikesministeriet kan också vid behov vid räddningsinsatser begära internationellt bistånd från Europeiska unionen, en annan stat eller en internationell organisation.

Med bistånd som lämnas till utlandet vid räddningsinsatser avses bistånd vid uppgifter inom räddningsverksamhet som avses i 32 § samt tillhandahållande av experter, formationer och materialhjälp vid katastrofer orsakade av människan eller naturen samt sådana insatser som avses i Europaparlamentets och rådets beslut nr 1313/2013/EU om en civilskyddsmekanism för unionen.

Med bistånd som tas emot i Finland vid räddningsinsatser avses materialhjälp samt bistånd som lämnas av internationella experter och formationer inom räddningsväsendet till den finska behöriga räddningsmyndigheten i uppgifter inom räddningsverksamhet som avses i 32 §. I fråga om bistånd som tas emot i Finland vid räddningsinsatser iakttas dessutom vad som avtalats genom fördrag mellan Finland och den stat som lämnar bistånd samt Europaparlamentets och rådets beslut nr 1313/2013/EU om en civilskyddsmekanism för unionen.

Bestämmelser om anställningsförhållandet och behörigheten för den finländska personal som deltar i lämnande av bistånd vid räddningsinsatser och om personalens ställning i biståndsverksamheten finns i lagen om civilpersonals deltagande i krishantering (1287/2004). (28.12.2018/1353)

Internationell räddningsverksamhet

Utöver det som har överenskommits mellan stater och om ingenting annat följer av lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet (418/2017), kan inrikesministeriet

a) på begäran av Europeiska unionen, en annan stat eller en internationell organisation besluta att vid räddningsinsatser lämna bistånd till utlandet, om detta är motiverat för att skydda människor, miljön eller egendom,

b) vid behov vid räddningsinsatser begära internationellt bistånd från Europeiska unionen, en annan stat eller en internationell organisation,

c) på begäran av en behörig myndighet besluta om givande av assistans vid räddningsinsatser till en annan myndighet för uppdrag som den myndigheten utför utanför finskt territorium.

Med bistånd som lämnas till en annan myndighet i utlandet vid räddningsinsatser avses bistånd vid uppgifter inom räddningsverksamhet som avses i 32 § samt tillhandahållande av experter, formationer och materialhjälp vid katastrofer orsakade av människan eller naturen samt sådana insatser som avses i Europaparlamentets och rådets beslut nr 1313/2013/EU.

Med bistånd som tas emot i Finland vid räddningsinsatser avses materialhjälp samt bistånd som lämnas av internationella experter och formationer inom räddningsväsendet till den finska behöriga räddningsmyndigheten i uppgifter inom räddningsverksamhet som avses i 32 §. I fråga om bistånd som tas emot i Finland vid räddningsinsatser iakttas dessutom vad som avtalats genom fördrag mellan Finland och den stat som lämnar bistånd samt Europaparlamentets och rådets beslut nr 1313/2013/EU om en civilskyddsmekanism för unionen.

Bestämmelser om anställningsförhållandet och behörigheten för den finländska personal som deltar i lämnande av bistånd och assistans vid räddningsinsatser och om personalens ställning i biståndsverksamheten finns i lagen

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

om civilpersonals deltagande i krishantering
(1287/2004).

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av gränsbevakningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i gränsbevakningslagen (578/2005) 83 §, sådan den lyder i lag 749/2014, och
ändras 15 a § 3 mom., 15 b § 5 mom., 15 c § 3 mom., 15 d §, 35 e och 35 f §, 35 g § 1 mom.,
77 §, 77 a § 3 mom. och 79 a §,
sådana de lyder, 15 a § 3 mom. och 15 b § 5 mom. i lag 1245/2020, 15 c § 3 mom., 35 e §, 35
g § 1 mom. och 79 a § i lag 425/2017, 15 d § i lag 619/2017, 35 f § i lagarna 425/2017 och
642/2019, 77 § i lagarna 749/2014, 425/2017 och 109/2018 samt 77 a § 3 mom. i lag 343/2022,
som följer:

Gällande lydelse

15 a §

Stöd från Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrå

Bestämmelserna om beslutsfattande i 1 mom. tillämpas om inte något annat följer av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (418/2017).

15 b §

Deltagande i europeiska gräns- och kustbevakningens stående styrkas och Europeiska gräns- och kustbevakningsbyråns verksamhet.

Bestämmelserna om beslutsfattande i 3 mom. tillämpas om inte något annat följer av

Föreslagen lydelse

15 a §

Stöd från Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrå

Vad som i 1 mom. föreskrivs om beslutsfattande ska tillämpas om inte något annat följer av lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet (418/2017).

15 b §

Deltagande i europeiska gräns- och kustbevakningens stående styrkas och Europeiska gräns- och kustbevakningsbyråns verksamhet

Vad som i 3 mom. föreskrivs om beslutsfattande ska tillämpas om inte något annat följer

Gällande lydelse

lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

15 c §

Gränsbevakningsväsendets deltagande i internationella uppdrag

Det som föreskrivs i 1 och 2 mom. tillämpas om annat inte följer av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (418/2017).

15 d §

Begäran om och lämnande av gränssäkerhetsbistånd

Gränsbevakningsväsendet är ansvarig myndighet när Finland tar emot bistånd för att upprätthålla gränssäkerheten (gränssäkerhetsbistånd) som en del av genomförandet av artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen eller artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt i en situation där åtgärder enligt gräns- och kustbevakningsförordningen inte blir tillämpliga.

Gränsbevakningsväsendet kan lämna gränssäkerhetsbistånd till en medlemsstat i Europeiska unionen som en del av genomförandet av artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen eller artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt i en situation där åtgärder enligt gräns- och kustbevakningsförordningen inte blir tillämpliga.

Bestämmelser om beslutsfattandet vid begäran om och lämnande av gränssäkerhetsbistånd finns i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

Föreslagen lydelse

av lagen om beslutsfattande *om internationellt bistånd, samarbete eller annan internationell verksamhet*.

15 c §

Gränsbevakningsväsendets deltagande i internationella uppdrag

Det som föreskrivs om *beslutsfattande* i 1 och 2 mom. tillämpas om annat inte följer av lagen om beslutsfattande om *internationellt bistånd, samarbete eller annan internationell verksamhet*.

15 d §

Begäran om och lämnande av gränssäkerhetsbistånd

Gränsbevakningsväsendet är ansvarig myndighet när Finland tar emot bistånd för att upprätthålla gränssäkerheten (gränssäkerhetsbistånd) som en del av genomförandet av artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen eller artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt *eller av en annan stat* i en situation där åtgärder enligt gräns- och kustbevakningsförordningen inte blir tillämpliga.

Gränsbevakningsväsendet kan lämna gränssäkerhetsbistånd till en medlemsstat i Europeiska unionen som en del av genomförandet av artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen eller artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt *eller en annan stat* i en situation där åtgärder enligt gräns- och kustbevakningsförordningen inte blir tillämpliga.

Inrikesministeriet beslutar om begäran om gränssäkerhetsbistånd av en annan stat och om lämnande av gränssäkerhetsbistånd till en annan stat om något annat inte följer av lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet. Om beslutsfattandet om begäran om eller lämnande av gränssäkerhetsbistånd i anslutning till genomförandet av 42.7 i fördraget

Gällande lydelse

35 e §

Befogenheter och rätt att använda maktmedel för en tjänsteman från en EU-medlemsstat som lämnar gränssäkerhetsbistånd

En sådan tjänsteman från en medlemsstat i Europeiska unionen som är behörig med stöd av kodexen om Schengengränserna har, när tjänstemannen lämnar gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d § 1 mom. till gränsbevakningsväsendet i ett uppdrag som gränsbevakningsväsendet ansvarar för, de befogenheter som en gränsbevakningsman med stöd av denna lag har att utföra uppdrag som följer av kodexen om Schengengränserna enligt order och anvisningar av en behörig finsk tjänsteman, med undantag för beslut enligt artikel 14 att neka inresa. Tjänstemannen i fråga har i 35 § 1 och 4 mom. angiven rätt att använda maktmedel när en behörig finsk tjänsteman är närvarande, om tjänstemannens hemmedlemsstat har samtyckt till detta och denna rätt inte har begränsats i den biståndsbegäran som Finland har framställt. Bestämmelser om excess i nödvärn finns i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i strafflagen. Bestämmelser om excess vid användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen.

Tjänstemannen har med sin hemmedlemsstats samtycke rätt att på finskt territorium bära tjänstevapen, ammunition, maktmedelsredskap och annan utrustning. Tillåtna tjänstevapen, tillåten ammunition, tillåtna maktmedelsredskap och annan utrustning ska anges i Finlands biståndsbegäran.

35 f §

Övriga rättigheter och skyldigheter för en tjänsteman från en EU-medlemsstat som lämnar gränssäkerhetsbistånd

Föreslagen lydelse

om Europeiska unionen eller artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt föreskrivs i lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet.

35 e §

Befogenheterna för en tjänsteman från en annan stat som lämnar gränssäkerhetsbistånd och rätt att använda maktmedel

En sådan tjänsteman från en medlemsstat i Europeiska unionen och *en annan stat som tillämpar kodexen om Schengengränserna* har, när tjänstemannen lämnar gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d § 1 mom. till Gränsbevakningsväsendet i ett uppdrag som Gränsbevakningsväsendet ansvarar för, de befogenheter som en gränsbevakningsman med stöd av denna lag har att utföra uppdrag som följer av kodexen om Schengengränserna enligt order och anvisningar av en behörig finsk tjänsteman, med undantag för beslut enligt artikel 14 att neka inresa.. Tjänstemannen har även rätt att använda maktmedel enligt 35 § 1 och 4 mom. i en behörig finländsk tjänstemans närvaro, om deras *hemviststat* har gett sitt samtycke och rätten inte har begränsats i Finlands begäran om bistånd. Bestämmelser om excess i nödvärn finns i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i strafflagen. Bestämmelser om excess vid användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen.

Tjänstemannen har med *sin hemviststats* samtycke rätt att på finskt territorium bära tjänstevapen, ammunition, maktmedelsredskap och annan utrustning. Tillåtna tjänstevapen, ammunition, maktmedelsredskap och annan utrustning ska anges i Finlands begäran om bistånd.

35 f §

Övriga rättigheter och skyldigheter för en tjänsteman från en annan stat som lämnar gränssäkerhetsbistånd

Gällande lydelse

Inrikesministeriet ska till en sådan tjänsteman från en medlemsstat i Europeiska unionen som i Finland deltar i lämnande av gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d § 1 mom. utfärda ett tidsbestämt ackrediteringsdokument, av vilket tjänstemannens befogenheter framgår. Ackrediteringsdokumentet ska dessutom innehålla tjänstemannens namn, nationalitet, tjänsteställning och fotografi. Tjänstemannen ska medföra ackrediteringsdokumentet och på begäran visa upp det. Ackrediteringsdokumentet ska lämnas tillbaka till inrikesministeriet när lämnandet av bistånd har upphört.

Tjänstemannen ska vid utförandet av uppdrag bära sin egen uniform, om inte en behörig finsk tjänsteman bestämmer något annat.

Tjänstemannen jämställs med finska tjänstemän när det gäller brott som tjänstemannen begått eller utsatts för samt skador som tjänstemannen har orsakat. Om en skada som orsakats av tjänstemannen beror på en allvarlig försummelse eller är uppsåtlig, kan det skadestånd som betalats ut med anledning av skadan helt eller delvis utkrävas av tjänstemannens hemmedlemsstat. Tjänstemannen omfattas av den tillämpliga lagstiftningen om disciplin och tjänsteförhållande i sin hemmedlemsstat.

Bestämmelser om tjänstemannens rätt att använda Gränsbevakningsväsendets personregister finns i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet. (10.5.2019/642)

35 g §

En gränsbevakningsmans befogenheter och rätt att använda maktmedel vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd

En gränsbevakningsman har vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd de befogenheter som föreskrivs i denna lag att utföra uppdrag enligt kodexen om Schengengränserna på begäran av den medlemsstat i Europeiska unionen som får bistånd. Befogenheterna kan dock inte

Föreslagen lydelse

Inrikesministeriet ska till en sådan tjänsteman från en medlemsstat i Europeiska unionen *eller en annan stat som tillämpar kodexen om Schengengränserna* och som i Finland utför uppgifter som avses i 35 e § vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d § 1 mom. utfärda ett tidsbestämt ackrediteringsdokument, av vilket tjänstemannens befogenheter framgår. Ackrediteringsdokumentet ska dessutom innehålla tjänstemannens namn, nationalitet, tjänsteställning och fotografi. Tjänstemannen ska medföra ackrediteringsdokumentet och på begäran visa upp det. Ackrediteringsdokumentet ska lämnas tillbaka till inrikesministeriet när lämnandet av bistånd har upphört.

Tjänstemannen *ska vid utförandet av uppdrag enligt 35 e §* bära sin egen uniform, om inte en behörig finsk tjänsteman bestämmer något annat.

Tjänstemannen jämställs med finska tjänstemän när det gäller brott som tjänstemannen begått eller utsatts för samt skador som tjänstemannen har orsakat. Om en skada som orsakats av tjänstemannen beror på en allvarlig försummelse eller är uppsåtlig, kan det skadestånd som betalats ut med anledning av skadan helt eller delvis utkrävas av tjänstemannens *hemviststat*. Tjänstemannen omfattas av den tillämpliga lagstiftningen om disciplin och tjänsteförhållande i sin *hemviststat*.

Bestämmelser om tjänstemannens rätt att använda Gränsbevakningsväsendets personregister finns i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet.

35 g §

En gränsbevakningsmans befogenheter och rätt att använda maktmedel vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd

En gränsbevakningsman har vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd de befogenheter som föreskrivs i denna lag att utföra uppdrag enligt kodexen om Schengengränserna på begäran av den medlemsstat i Europeiska unionen *eller en annan stat som tillämpar kodexen om*

Gällande lydelse

överskrida de befogenheter som ges gränsbevakningsmannen av den medlemsstat som får bistånd.

77 §

Handräckning och assistans av gränsbevakningsväsendet (28.6.2017/425)

Utöver vad som föreskrivs någon annanstats i lag kan gränsbevakningsväsendet på begäran lämna statliga myndigheter handräckning för fullgörande av en lagstadgad tillsynsskyldighet. Bestämmelser om bistånd som gränsbevakningsväsendet lämnar polisen och Tullen finns i lagen om samarbete mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet.

Gränsbevakningsväsendet är skyldigt att ge räddningsmyndigheter, polisen, Tullen och försvarsmakten handräckning som förutsätter användning av sådan utrustning och sådana personalresurser och sakkunnigtjänster som gränsbevakningsväsendet har och som nämnda myndigheter vid den tidpunkten inte har tillgång till. Gränsbevakningsväsendet kan ge räddningsmyndigheter, polisen och Tullen sådan assistans som till innehållet motsvarar handräckning utanför finskt territorium i uppdrag som omfattas av deras verksamhetsområden. En förutsättning för handräckningen och assistansen är att den inte äventyrar utförandet av andra viktiga uppgifter som ska skötas av gränsbevakningsväsendet. (28.6.2017/425)

Beslut om handräckning fattas av chefen för en förvaltningsenhet eller av en gränsbevakningsman med minst löjtnants grad som vid förvaltningsenheten skriftligen har förordnats att sköta uppdraget. Beslut om assistans som ges utanför finskt territorium fattas av chefen för gränsbevakningsväsendet. Om det är fråga om assistans utanför finskt territorium som är särskilt betydande med tanke på den inre säkerheten, fattas beslutet av inrikesministeriet. Bestämmelser om beslutsfattandet vid lämnande av och begäran om internationellt bi-

Föreslagen lydelse

Schengengränserna och som får bistånd. Befogenheterna kan dock inte överskrida de befogenheter som ges gränsbevakningsmannen av den stat som får bistånd.

77 §

Handräckning och assistans av gränsbevakningsväsendet

Utöver vad som föreskrivs någon annanstats i lag kan Gränsbevakningsväsendet på begäran lämna statliga myndigheter handräckning för fullgörande av en lagstadgad tillsynsskyldighet. Bestämmelser om bistånd som Gränsbevakningsväsendet lämnar polisen och Tullen finns i lagen om samarbete mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet.

Gränsbevakningsväsendet är skyldigt att ge räddningsmyndigheter, polisen, Tullen och Försvarsmakten handräckning som förutsätter användning av sådan utrustning och sådana personalresurser och sakkunnigtjänster som Gränsbevakningsväsendet har och som nämnda myndigheter vid den tidpunkten inte har tillgång till. *Gränsbevakningsväsendet kan ge en annan finsk myndighet assistans utanför finskt territorium i uppdrag som omfattas av deras verksamhetsområden med beaktande av målsättningen för och principerna i Förenta nationernas stadga (FördrS 1/1956) och av andra folkrättsliga regler, om Gränsbevakningens assistans som behövs på grund av Gränsbevakningsväsendets befogenheter, specialkompetens eller -utrustning.* En förutsättning för handräckningen och assistansen är att den inte äventyrar utförandet av andra viktiga uppgifter som ska skötas av Gränsbevakningsväsendet.

Beslut om handräckning fattas av chefen för en förvaltningsenhet eller av en gränsbevakningsman med minst löjtnants grad som vid förvaltningsenheten skriftligen har förordnats att sköta uppdraget. Beslut om assistans som ges utanför finskt territorium fattas av chefen för Gränsbevakningsväsendet. Om det är fråga om assistans utanför finskt territorium som är särskilt betydande med tanke på den

Gällande lydelse

stånd finns dessutom i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd. (30.1.2018/109)

77 a §

Krävande handräckning till polisen

— — — — —
För att förhindra eller avbryta sådana terror-
dåd som anges i Europeiska unionens lagstift-
ning eller i internationella överenskommelser
som är bindande för Finland har polisen rätt
att få sådan assistans som till innehållet mots-
varar handräckning enligt 1 mom. när den på
ett havsområde eller inom en ekonomisk zon
som hör till en medlemsstat i Europeiska un-
ionen på medlemsstatens begäran utför ett så-
dant uppdrag som hör till polisens verksam-
hetsområde och som grundar sig på Europe-
iska unionens lagstiftning eller en internation-
ell överenskommelse som är bindande för Fin-
land. Maktmedlen ska vara förenliga med den
nationella lagstiftningen i den medlemsstat
som får bistånd och med medlemsstatens be-
gäran. På assistansen tillämpas det som före-
skrivs om handräckning i denna paragraf och
i 77 c–77 g §.

79 a §

Assistans av försvarsmakten till gränsbevak- ningsväsendet vid internationellt bistånd

I en situation som avses i 15 b och 15 d §
kan försvarsmakten ge gränsbevakningsvä-
sendet assistans som motsvarar handräckning
för utförande av gränsbevakningsväsendets
uppdrag inom en annan stats territorium. As-
sistansen omfattar inte militära maktmedel
och inte heller en gränsbevakningsmans befo-
genheter. Bestämmelser om utomståendes rätt

Föreslagen lydelse

inre säkerheten, fattas beslutet av inrikesmi-
nisteriet. Bestämmelser om beslutsfattandet
vid lämnande av och begäran om internation-
ellt bistånd finns dessutom i lagen om *inter-
nationellt bistånd, samverkan och annan in-
ternationell verksamhet*.

77 a §

Krävande handräckning till polisen

— — — — —
För att förhindra eller avbryta sådana terror-
dåd som anges i Europeiska unionens lagstift-
ning eller i internationella överenskommelser
som är bindande för Finland har polisen rätt
att få sådan assistans som till innehållet mots-
varar handräckning enligt 1 mom. när den på
ett havsområde eller inom en ekonomisk zon
som hör till en medlemsstat i Europeiska un-
ionen på medlemsstatens begäran utför ett så-
dant uppdrag som hör till polisens verksam-
hetsområde och som grundar sig på Europe-
iska unionens lagstiftning eller en internation-
ell överenskommelse som är bindande för Fin-
land. Maktmedlen ska vara förenliga med den
nationella lagstiftningen i den medlemsstat
som får bistånd och med medlemsstatens be-
gäran. På assistansen tillämpas det som före-
skrivs om handräckning i denna paragraf och
i 77 c–77 g, *om något annat inte följer av la-
gen om beslutsfattande om internationellt bi-
stånd, samverkan eller annan internationell
verksamhet*.

79 a §

Assistans av försvarsmakten till gränsbevak- ningsväsendet vid internationellt bistånd

I en situation som avses i 15 b och 15 d §
kan Försvarsmakten ge Gränsbevakningsvä-
sendet assistans som motsvarar handräckning
för utförande av Gränsbevakningsväsendets
uppdrag inom en annan stats territorium. As-
sistansen omfattar inte militära maktmedel
och inte heller en gränsbevakningsmans befo-
genheter. Bestämmelser om utomståendes rätt

Gällande lydelse

att använda nödvändiga maktmedel under en gränsbevakningsmans uppsikt finns i 35 § 2 mom. och bestämmelser om rätten till nödvärn i 4 kap. 4 § i strafflagen. Bestämmelser om excess i nödvärn finns i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i strafflagen. Bestämmelser om excess vid användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen.

Bestämmelser om begäran om assistans av försvarsmakten finns i 79 § 3 mom. När det gäller assistans som anknyter till gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d § eller när det är fråga om ekonomiskt särskilt betydelsefull assistans är det dock inrikesministeriet som ska fatta beslutet om begäran om assistans av försvarsmakten. Beslut om att ge assistans som inrikesministeriet begär fattas enligt det förfarande som anges i 12 § 3 mom. i lagen om försvarsmakten. Bestämmelser om beslutsfattandet vid lämnande av och begäran om internationellt bistånd finns dessutom i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

Föreslagen lydelse

att använda nödvändiga maktmedel under en gränsbevakningsmans uppsikt finns i 35 § 2 mom. och bestämmelser om rätten till nödvärn i 4 kap. 4 § i strafflagen. Bestämmelser om excess i nödvärn finns i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i strafflagen. Bestämmelser om excess vid användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen.

Bestämmelser om begäran om assistans av Försvarsmakten finns i 79 § 3 mom. När det gäller assistans som anknyter till gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d § eller när det är fråga om ekonomiskt särskilt betydelsefull assistans är det dock inrikesministeriet som ska fatta beslutet om begäran om assistans av Försvarsmakten. Beslut om givande av assistans fattas enligt det förfarande om vilket föreskrivs i 12 § 3 mom. i lagen om försvarsmakten. Bestämmelser om beslutsfattandet vid lämnande av och begäran om internationellt bistånd finns dessutom i lagen om beslutsfattande *om internationellt bistånd, samverkan och annan internationell verksamhet*.

Denna lag träder i kraft den 20 .

10.

Lag

om ändring av 36 och 38 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet (639/2019)
36 § 1 mom. 3 punkten, sådan den lyder i lag 1246/2020, samt
fogas till 38 § 2 mom. en ny 3 punkt, varvid den nuvarande 3 punkten blir 4 punkten, som följer:

Gällande lydelse

36 §

Utlämnande av personuppgifter inom Europeiska unionens gränskontrollsamarbete

Gränsbevakningsväsendet får trots sekretessbestämmelserna lämna ut i 7–11 och 15 § avsedda personuppgifter till

3) en sådan tjänsteman från en medlemsstat i Europeiska unionen som lämnar gränssäkerhetsbistånd som avses i 15 d § 1 mom. i gränsbevakningslagen, för vidtagande av åtgärder som den biståndsbegäran som Finland framställt förutsätter.

38 §

Övrigt utlämnande av uppgifter till utlandet

Gränsbevakningsväsendet får trots sekretessbestämmelserna lämna ut i 7–11 och 15 § avsedda personuppgifter till

3) behöriga myndigheter som avses i internationella förpliktelser eller arrangemang som avser återtagande av personer som olagligen inkommit och vistas i landet, för utförande av de uppdrag som avses i de internationella förpliktelserna eller arrangemangen.

Föreslagen lydelse

36 §

Utlämnande av personuppgifter inom Europeiska unionens gränskontrollsamarbete

Gränsbevakningsväsendet får trots sekretessbestämmelserna lämna ut i 7–11 och 15 § avsedda personuppgifter till

3) en sådan tjänsteman från en medlemsstat i Europeiska unionen *eller från någon annan stat som tillämpar kodexen om Schengengränserna* som lämnar gränssäkerhetsbistånd som avses i 15 d § 1 mom. i gränsbevakningslagen, för vidtagande av åtgärder som den biståndsbegäran som Finland framställt förutsätter.

38 §

Övrigt utlämnande av uppgifter till utlandet

Gränsbevakningsväsendet får trots sekretessbestämmelserna lämna ut i 7–11 och 15 § avsedda personuppgifter till

3) *en sådan tjänsteman från någon annan stat än en medlemsstat i Europeiska unionen eller någon annan stat som tillämpar kodexen om Schengengränserna som lämnar gränssäkerhetsbistånd som avses i 15 d § 1 mom. i gränsbevakningslagen, om uppgifterna är nödvändiga för vidtagande av åtgärder som den biståndsbegäran som Finland framställt förutsätter.*

4) behöriga myndigheter som avses i internationella förpliktelser eller arrangemang som avser återtagande av personer som olagligen inkommit och vistas i landet, för utförande av de uppdrag som avses i de internationella förpliktelserna eller arrangemangen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

11.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om civilpersoners deltagande i krishantering

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om civilpersoners deltagande i krishantering (1287/2004) 2 § 2 mom., sådan den lyder i lag 297/2022, som följer:

Gällande lydelse

2 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag, med undantag av vad som föreskrivs i 4 e § och 6 a–d §, tillämpas med stöd av 38 § i räddningslagen (379/2011) på anställningsförhållandet och ställningen i biståndsverksamheten för den finländska personal som deltar i lämnande av bistånd vid räddningsinsatser. Bestämmelser om nationell beredskap för lämnande av bistånd vid räddningsinsatser finns i lagen om Räddningsinstitutet (607/2006). (29.4.2022/297)

Föreslagen lydelse

2 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag, med undantag av vad som föreskrivs i 4 e § och 6 a–d §, tillämpas med stöd av 38 § i räddningslagen (379/2011) på anställningsförhållandet och ställningen i biståndsverksamheten för den finländska personal som deltar i lämnande av bistånd *och assistans till någon annan myndighet* vid räddningsinsatser. Bestämmelser om nationell beredskap för lämnande av bistånd vid räddningsinsatser finns i lagen om Räddningsinstitutet (607/2006).

Denna lag träder i kraft den 20 .
